

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра обліку та оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

Студентки 2 курсу, 4м
групи,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
спеціалізації «Облік і
оподаткування»

Білько Ольга
Андріївна

Науковий керівник
к. екон. наук, ст. викладач

Августова Олена
Олександрівна

Гарант освітньої програми
доктор екон. наук, професор

Бенько Микола
Миколайович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічна сутність, визнання та класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	7
1.2. Економічно-правовий аналіз нормативної бази та огляд спеціальної літератури з теми дослідження.....	13
1.3. Передумови організації та методології обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД».....	18
Висновок по розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	28
2.1. Фінансовий облік дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства ТОВ «АГРО-ФІД».....	28
2.2. Узагальнення інформації про дебіторську та кредиторську заборгованості у звітності підприємства.....	38
2.3. Облік дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства в системі прийняття управлінських рішень.....	46
2.4. Організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за умов використання сучасних інформаційних технологій.....	59
Висновок по розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	69
3.1. Джерела, основні показники та методи контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	69
3.2. Розробка та апробація методики контролю дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД».....	82
3.3. Розробка та апробація методики дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД».....	91
Висновок по розділу 3.....	100
ВИСНОВКИ.....	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	109
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Фінансове середовище зумовлює функціонування та взаємодіє з системою розрахунків, яка опосередковує фінансово-господарську діяльність. Розрахунки, маючи постійно діючий, динамічний характер, потребують певних управлінських впливів, що виробляються в системі фінансового менеджменту на основі переробки чисельних потоків різноманітної економічної інформації, провідна роль у загальній сукупності якої належить обліковій інформації.

Такі важливі фінансові показники як платоспроможність та ліквідність обчислюються, виходячи з облікових даних про заборгованість за розрахунками та характеризують фінансовий стан підприємств, впливають на рівень їхньої інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, загальної рентабельності діяльності. Про недоліки в управлінні розрахунками свідчать статистичні дані дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств України за 2012-2016рр. За даними статистики дебіторська заборгованість підприємств зростає з 1499971,5 млн. грн. на кінець 2013 року до 2517203,5 млн. грн. на кінець 2017 року (Дод.А)

Сучасний стан економіки не можна назвати позитивним: оборотні кошти не іммобілізовані в запасах товарно-матеріальних цінностей, а зосереджені майже на 60 % в дебіторській заборгованості, також в структурі пасиву балансу половина джерел є залученими. З цього можна дійти висновку, що незабезпеченість підприємств власними оборотними коштами викликана недоліками в управлінні заборгованістю, як дебіторською, так і кредиторською. Окрім того, статистичні дані свідчать про те, що ця заборгованість характеризується, в свою чергу, достатньо високим рівнем питомої ваги простроченої заборгованості. Подолати такий стан можна за умов впровадження на підприємствах ефективної системи управління фінансами і, зокрема, управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Дослідженню проблем обліку та аудиту дебіторської та кредиторської

заборгованості присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, таких як С.Л. Береза, М.Д. Білик, О.С.Бородкін, Ф.Ф.Бутинець, О.М.Кияшко, В.М. Костюченко, В.В. Ковалев, І.В. Орлов, В.С. Рудницький, В.В.Сопко, П.Я.Хомин, Ю.Д.Чацкіс та інші.

Разом з тим, вивчення наукових праць та практика господарської діяльності свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно трактування розрахунків, заборгованості та зобов'язань є дискусійними, а ряд важливих аспектів їхньої організації, оцінки та методики обліку потребують удосконалення. У зв'язку з цим вибір теми дослідження та його цільова спрямованість є достатньо актуальними.

Науковою гіпотезою дослідження є припущення, що теоретико-методологічне забезпечення обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства потребує удосконалення.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та розробка практичних аспектів організації та методики обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі необхідно розглянути наступні **завдання:**

- обґрунтувати економічну сутність, визнання та класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості;
- провести економіко-правовий аналіз нормативної бази та огляд спеціальної літератури з теми дослідження;
- дослідити передумови організації та методології обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «АГРО-ФІД»;
- розкрити методику фінансового обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;
- розглянути узагальнення інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість у звітності підприємства;
- розкрити методику управлінського обліку дебіторської та кредиторської

заборгованості на ТОВ «АГРО-ФІД»;

- розглянути організацію обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за умов використання сучасних інформаційних технологій;

- розкрити джерела, основні показники та методи контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;

- розкрити методику контролю дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства;

- розробити та апробувати методику аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «АГРО-ФІД».

Об'єктом дослідження є процес обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, організаційні та практичні положення обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства ТОВ «АГРО-ФІД».

Методи дослідження ґрунтуються на діалектичному методі наукового пізнання в історичному та логічному поєднанні еволюційних процесів розвитку концепцій обліку. Теоретичною основою написання даної роботи стало вивчення основних досягнень вітчизняної теорії бухгалтерського обліку, контролю та аналізу операцій з покупцями на підприємствах в сучасних умовах господарювання. Опрацювання первинних даних здійснювалося із застосуванням методів техніко-економічного обґрунтування, структурного аналізу, визначення середніх та відносних величин. У процесі дослідження застосовуються методи економіко-статистичного аналізу, фінансового аналізу, математичні методи, методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу й синтезу, статистичних порівнянь, контролю, вибіркового обстеження та групування тощо.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативні акти з бухгалтерського обліку, нормативні акти і інструктивні документи Міністерства фінансів, Кабінету Міністрів, Верховної Ради України, первинні документи,

облікові реєстри та звітні матеріали ТОВ «АГРО-ФІД». При написанні роботи проаналізовано також монографії та статті зарубіжних і вітчизняних авторів, автореферати кандидатських дисертацій, посібники та навчальні посібники з бухгалтерського обліку, аналізу та контролю на підприємствах, інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо удосконалення організації і методики обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в уточненні та доповненні практичної основи організації і методики обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства ТОВ «АГРО-ФІД».

Апробація. Результати проведеного дослідження пройшли апробацію та опубліковані у збірнику наукових праць студентів КНТЕУ у 2018 році у статті «Економічна сутність дебіторської заборгованості: обліковий аспект».

Структура і обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність, визнання та класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Стан розрахунків в будь-який момент їх існування характеризується дебіторською та кредиторською заборгованістю для кожного учасника. За цих умов в бухгалтерському обліку мають відобразитися не зобов'язання як такі, а саме розрахунки за фінансовими зобов'язаннями, оскільки вони виникають за належним чином юридично оформленою угодою та з моменту її практичного виконання: з дати появи заборгованості до дати її погашення.

Метою здійснення розрахунків для покупців є максимальне наближення моменту передачі товарів, робіт, послуг, з одного боку, і коштів, з іншої. Звідси основна мета системи розрахунків – виконання зобов'язань учасників розрахунків шляхом обрання оптимального для всіх суб'єктів часу між моментами передачі товарів, робіт, послуг та коштів з гарантією обумовленого рівня надійності.

Основним об'єктом бухгалтерського обліку операцій за розрахунками з покупцями є дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість – частина оборотних активів підприємства, компанії; сума, яку заборгували підприємству, організації, компанії інші юридичні особи і компанії, а також громадяни, що є їх боржниками за поставку товарів, виконання робіт, надання послуг тощо [28, с. 529].

Сьогодні багато сучасних вчених мають також своє пояснення поняттю дебіторська заборгованість, які відрізняються за змістом та трактуванням. Слід зауважити, що розуміння даного поняття у різних авторів різне.

Так, наприклад, проф. Ф.Ф. Бутинець трактує поняття дебіторської заборгованості як суму заборгованостей підприємств на певну дату [7].

Дубровська Є.В. визначає дебіторську заборгованість як неоплачені

юридичними та фізичними особами товари (роботи, послуги) та/або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу у вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [21].

Кірейцев Г.Г. вважає, що дебіторська заборгованість – це вимоги щодо оплати. Боргові вимоги є еквівалентом боргу тієї особи, на яку покладається виконання обов'язку; як і борги, боргові вимоги розглядаються з точки зору терміна їх виконання [37].

Б.І. Гаврилов під оборотними активами розумів предмети праці, а Н.С. Чембер відносив до оборотних активів матеріали, паливо, запасні частини, МШП, грошові кошти, кошти в розрахунках (дебіторську заборгованість) [69, с. 220].

Розглянувши роботи Н.В. Колчиной, Г.Б. Палек, Л.П. Павловой можна стверджувати, що вони також розглядають дебіторську заборгованість у складі оборотних засобів. На їх думку, дебіторська заборгованість включає заборгованість підзвітних осіб, постачальників по закінченню строку оплати, податкових органів, якщо виникає переплата податків та інших зобов'язань, які вносяться у вигляді авансів. Вона включає також дебіторів за претензіями та спірним боргам [69, с. 144].

Слід зазначити, що трактування поняття дебіторська заборгованість в різні періоди часу змінюється. Навіть сучасні вчені-економісти дебіторську заборгованість визначають з певними відмінностями, що дає змогу з різних сторін зрозуміти економічний зміст та суть поняття дебіторська заборгованість підприємства. На нашу думку, найбільш поширеною є думка, до якої схиляється більшість науковців і практиків – визначення дебіторської заборгованості як боргів.

Методологічні основи обліку дебіторської заборгованості в Україні висвітлені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі П(С)БО 10) [58]. Дебіторська заборгованість – це сума грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів, яку на певну дату

підприємству заборгували його дебітори - юридичні та фізичні особи.

Питання визнання дебіторської заборгованості згідно з П(С)БО 10 „Дебіторська заборгованість” охоплює відповідність критеріям визнання та визначенню дебіторської заборгованості [58]. Критерії визнання дебіторської заборгованості аналогічні критеріям визнання, які застосовуються для всіх активів, а саме: дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [58].

Класифікації розподілу дебіторської заборгованості, здійснюється за такими критеріями:

1. Залежно від термінів її погашення (до одного року або операційного циклу (проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції, товарів або послуг) або понад один рік або операційний цикл).
2. Залежно від імовірності її погашення.
3. За оцінкою відображення в балансі дебіторської заборгованості ("чиста реалізаційна вартість").

За термінами виникнення та ознаками впевненості у погашенні згідно П(С)БО 10 дебіторську заборгованість можна поділити на звичайну, сумнівну та безнадійну. Звичайна дебіторська заборгованість – це сума поточної дебіторської заборгованості, яка виникає у ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу, а також сума довгострокової дебіторської заборгованості, яка не виникає у ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців з дати балансу. Сумнівна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є сумніви стосовно її повернення боржником (строк оплати сплив або є інші причини для сумнівів). Безнадійна дебіторська заборгованість – це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Більш детальну характеристику класифікації дебіторської заборгованості підприємства за її видами наведемо в табл.1.2 та дод. Ж.

Таблиця 1.1

Детальна характеристику класифікації дебіторської заборгованості підприємства за її видами

Характер заборгованості 1	Види дебіторської заборгованості 2
Залежно від характеру відносин, що обумовлюють виникнення дебіторської заборгованості	1.Дебіторська заборгованість споживачів. 2.Дебіторська заборгованість постачальників. 3.дебіторська заборгованість інших контрагентів (але пункт 2 і 3 в роботі не розглядається).
Залежно від характеру виникнення	1. Заборгованість, що зумовлена нормальним процесом господарсько-фінансової діяльності підприємства (нормальна заборгованість). 2. Заборгованість, пов'язана з порушенням фінансової дисципліни.
Залежно від терміну порушення договірних умов	1. Заборгованість, термін оплати якої ще не настав. 2. Заборгованість з порушеним терміном виконання зобов'язань.
За термінами й імовірністю погашення	1. Довгострокову заборгованість - сума дебіторської заборгованості, що не виникає під час нормального операційного циклу і буде погашена після дванадцяти місяців з дати складання балансу. Довгострокова заборгованість відображається у складі необоротних активів підприємства, тобто у першому розділі активу балансу. 2. Поточну заборгованість - сума дебіторської заборгованості, що виникає під час нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати складання балансу. Поточна дебіторська заборгованість відображається в активі балансу підприємства у складі оборотних активів. Поточна дебіторська заборгованість, залежно від ступеня імовірності її одержання, розподіляється на такі види: 2.1. Безнадійна дебіторська заборгованість - це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є певність про її неповернення боржником або за якою закінчився термін позовної давності (3 роки). 2.2. Сумнівні борги - це заборгованість, щодо якої є непевність у тому, що вона буде погашена боржником.

Продовж. табл. 1.1

1	2
Залежно від плановості виникнення	1. Заборгованість, виникнення якої планувалося (очікувалося) підприємством. 2. Заборгованість, яка виникла в ході проведення певної господарської операції в зв'язку з недобросовісністю партнерів підприємства.

Виникнення дебіторської заборгованості споживачів обумовлене наданням окремому колу споживачів права на деяку відстрочку платні за фактично реалізовані їм товари (продукцію, послуги). Якщо споживачами підприємства виступають фізичні особи, то цей вид дебіторської заборгованості називають споживчим кредитом підприємства.

Якщо відстрочка платні надається підприємствам – комерційним кредитом. Виникнення заборгованості пов'язане з політикою збуту та маркетингу підприємства. Формою погашення цього виду дебіторської заборгованості є фактичне отримання підприємством грошових коштів в безготівковому або готівковому порядку.

Можливість виникнення кредиторської заборгованості покупцям та замовникам виникає в разі попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника.

Щодо кредиторської заборгованості, то вона, виходячи з балансового рівняння: Актив = Власний капітал + Зобов'язання, виступає однією із частин залученого капіталу підприємства. Таким чином, дебіторська заборгованість – вилучення коштів з підприємства, кредиторська – залучення коштів до господарського обороту підприємства.

У бухгалтерському обліку поняття “зобов'язання” є більш вузьким, ніж в цивільному законодавстві. Згідно із Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [71] зобов'язання визначено як заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Загальним правилом є те, що зобов'язання реєструються в обліку тільки тоді, коли по них виникає заборгованість. Зобов'язання, які підлягають виконанню в майбутньому, не є заборгованістю і не відображаються в обліку [33, с. 15]. Звідси, в Законі термінами “майно” і “зобов'язання” визначаються групи об'єктів бухгалтерського обліку, що традиційно виділяються, – засоби підприємства (його активи) і джерела їх утворення (його пасиви) [71]. Те ж саме визначає П(С)БО 11 “Зобов'язання”, в якому наводиться порядок формування та відображення в звітності інформації про зобов'язання. Це дуже важливе визначення, яке пов'язує в єдине ціле поняття можливості, зобов'язання і затрат [64].

Найпоширенішою юридичною підставою виникнення зобов'язань є угоди. Вони можуть бути односторонніми, двосторонніми та багатосторонніми. Двосторонніми або багатосторонніми угодами є договори.

Суб'єктом зобов'язання виступає будь-яка юридична чи фізична особа. Часто сторону, яка має право вимагати від іншої сторони виконання певної дії, називають кредитором, а сторону, яка зобов'язана виконати вимогу кредитора, – боржником [22, с.14].

Між кредиторською і дебіторською заборгованістю є багато спільного і відмінного. Спільним є те, що обидва види заборгованості ґрунтуються на розриві в часі між товарною угодою і її оплатою і, таким чином, базуються на функції грошей як засобу платежу. Відмінність між ними впливає з особливостей функціонування цих видів заборгованості.

Різниця між дебіторською та кредиторською заборгованістю представляє собою чисту заборгованість. У загальному вигляді залежність між об'єктами кредиторської та дебіторської заборгованості можна представити формулою:

$$КЗ = ДЗ + ЗПБ - ЗБП + ЗЗП + ПМО \quad (1.1),$$

де: КЗ – кредиторська заборгованість;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

ЗПБ – заборгованість підприємств перед бюджетом та позабюджетними фондами;

ЗБП – заборгованість бюджету підприємствам;

ЗЗП – заборгованість по заробітній платі по небюджетних організаціях;

ПМО – поправка на метод обліку дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість виступає як заборгованість інших підприємств або окремих осіб за платежами даному підприємству, кредиторська – суми заборгованості даного підприємства іншим підприємствам і окремим особам.

1.2. Економічно-правовий аналіз нормативної бази та огляд спеціальної літератури з теми дослідження

Основною метою нормативно-правового регулювання обліку в Україні є встановлення єдиних для всіх підприємств правил його ведення, які гарантують і захищають інтереси користувачів фінансової звітності і визначення перспектив та основних напрямків удосконалення його з урахуванням загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і стандартів.

Підґрунтям для визначення основних організаційних інструментів ведення обліку в підприємствах та організаціях, у будь-якій країні, є документи нормативно-правового характеру, де закріплені відповідні норми права суб'єктів господарювання.

Джерелом правової інформації відносно обліку, контролю і аналізу операцій з покупцями є законодавство України. Правова інформація міститься у законодавчих актах вищої юридичної сили, до яких належать закони України, що регулюють діяльність суб'єктів підприємництва у галузі фінансових, господарських та трудових відносин.

Нормативна інформація надходить з постанов Кабінету Міністрів України,

Національного банку України, наказів Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, інших міністерств та відомств. Нормативна інформація не може вступати в протиріччя з правовою інформацією.

Перелік нормативних документів з питань обліку, контролю і аналізу операцій з покупцями наведено в додатку В.

Перший рівень регулювання обліку та звітності забезпечується такими законодавчими актами як: Конституція України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні та інші законодавчі акти [14, 29, 30, 38, 57, 77].

Рівень нормативного регулювання забезпечується цілим рядом документів, що розробляються Міністерством фінансів України, на яке покладаються обов’язки розробки методології формування інформації про об’єкти бухгалтерському обліку.

Другий рівень системи нормативного регулювання представлений вітчизняними та міжнародними стандартами обліку і звітності. Що стосується Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), то це сукупність прийомів і процедур організації і методології бухгалтерського обліку та звітності, розроблених практикою і узагальнених наукою.

Перших два рівні регулюються на рівні держави і є обов’язковими для виконання усіма підприємствами та організаціями. При чому документи нижчого рівня не повинні суперечити документам більш високого рівня.

До внутрішньогосподарських регулюючих документів відносять Наказ про облікову політику підприємства, робочий план рахунків для обліку операцій з покупцями. Документи внутрішньогосподарського рівня формуються безпосередньо на підприємстві.

Під час огляду нормативної бази велика увага приділяється законодавчим актам, що регулюють бухгалтерський облік на підприємстві, так як він є необхідною інформаційною базою для всіх підсистем управління (аналізу,

контролю, планування тощо).

Основи системи бухгалтерського обліку закладені в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та конкретизовані у відповідних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку [30]. Даний Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні, визначає первинні облікові документи та регістри бухгалтерського обліку та інше. В статті 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначено, що питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника або уповноваженого органу, а також підприємство самостійно визначає облікову політику та питання, які з цим пов'язані.

Важливим інструментом реалізації міжнародних принципів і методів бухгалтерського обліку є План рахунків [55]. Головною метою Плану рахунків є забезпечення інформацією, потрібною для контролю за діяльністю підприємства, прийняття управлінських рішень та складання фінансової звітності. Структура Плану рахунків узгоджена зі структурою Балансу і Звіту про фінансові результати, що значно полегшить роботу працівників бухгалтерії при складанні фінансової звітності.

Що ж стосується Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО), то це сукупність прийомів і процедур організації і методології бухгалтерського обліку та звітності, розроблених практикою і узагальнених наукою. У відповідності до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансова звітність складається за принципом нарахування, тобто відповідності доходів та витрат [50]. За цим принципом «...для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в обліку і звітності в момент їх виникнення, незалежно від часу і моменту сплати грошей».

Методологічні основи обліку дебіторської заборгованості в Україні

висвітлені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [58].

Процеси економічної глобалізації, гармонізації та стандартизації обліку, які відбуваються в міжнародному масштабі, та адаптація вітчизняного обліку до міжнародних стандартів вимагає удосконалення його нормативно-правового забезпечення як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства. Розробка національних стандартів бухгалтерського обліку на основі міжнародних стала об'єктивною необхідністю, яка викликана розвитком міжнародних економічних взаємовідносин, а саме, це допоможе однаково тлумачити фінансову звітність та зробить її більш доступною і зрозумілою для іноземних інвесторів, що буде сприяти залученню інвестицій в економіку та довіри до національної системи обліку.

З 01.01.2011 року вступив в дію Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VI, який об'єднав усі закони, що регулювали систему оподаткування в Україні та регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів з доходів підприємств[57].

Для раціональної організації бухгалтерського обліку операцій з покупцями необхідно дотримуватись вимог всіх чинних нормативно-правових актів та розробляти власну облікову політику підприємства, яка б не суперечила чинному законодавству, враховувала специфіку діяльності конкретного підприємства та адаптацію вітчизняного обліку операцій з покупцями до міжнародних стандартів.

Крім того, для поглибленого вивчення теми під час виконання випускної кваліфікаційної роботи було проведено огляд спеціальної літератури та періодичних видань, які висвітлюють питання обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості (дод. Г).

В таких виданнях як «Бізнес», «Все про бухгалтерський облік», «Бухгалтерія, податки, бізнес», «Баланс», «Дебет-Кредит», «Бухгалтерський облік і аудит» та інших виданнях відбуваються дискусії, консультування, обговорення

невирішених проблем та суперечностей законодавства.

Так, в статті Єфіменко Т.І. розглянуто теоретико-методологічні питання формування облікової політики щодо визнання, оцінювання і подання в обліку сумнівної дебіторської заборгованості [23, с. 72-81]. Виконано критичний аналіз положень нормативного забезпечення обліку сумнівної дебіторської заборгованості, за умов наближення методик українських Положень бухгалтерського обліку до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності. Запропоновано рекомендації щодо уточнення окремих визначень і вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», що забезпечить вдосконалення змісту облікової політики підприємств і підвищення якості обліково-інформаційного супроводу прийняття управлінських рішень.

У статті О.М. Волковицької та С. Ю. Болтач розглянуто основні методи та принципи формування систему внутрішнього контролю, необхідність його впровадження. Детально висвітлено недоліки відсутності контрольної системи та ефективність її впровадження [10, с. 2-6].

Терещенко М.К. досліджені питання контролю дебіторської заборгованості [72, с. 107-113]. Проаналізована побудова системи управління дебіторською заборгованістю. Запропоновано показники для аналізу дебіторської заборгованості, які характеризують прогресивність обертання дебіторської заборгованості та попит виробленої продукції на ринку збуту. Представлені перспективні напрямки щодо удосконалення управлінського обліку та внутрішнього аудиту.

Вчені по-різному розуміють й поняття “кредиторська заборгованість” і часто ототожнюють його із терміном “зобов’язання”. У зв’язку з цим виникає різноманітність класифікацій кредиторської заборгованості і зобов’язань.

Є.С. Хендріксен і М.Ф. Ван Бреда в підручнику “Теорія бухгалтерського обліку” цілий розділ присвячують кредиторській заборгованості і називають його “Залучений капітал (кредиторська заборгованість)” [84, с. 416]. При цьому

кредиторську заборгованість характеризують як можливе майбутнє вилучення засобів підприємства, обумовлені раніше прийнятими ним на себе зобов'язаннями. На нашу думку, доцільніше вживати термін не “залучений капітал”, а, наприклад, “заборгованість”.

Таким чином, процеси реформування бухгалтерського обліку, як і практика використання нормативно-законодавчої бази з питань обліку, засвідчили наявність багатьох недостатньо вивчених і неузгоджених питань щодо обліку, контролю і аналізу операцій з покупцями. До сьогодні залишається не повністю вирішеним питання обліку безнадійної дебіторської заборгованості, визначення окремих категорій, врахування ризиків, удосконалюється методика відображення операцій з покупцями, класифікація заборгованості тощо. Проте чи не найголовніший недолік законодавства України – це зависока частота його зміни і внесення поправок. Хоча, певною мірою, це свідчить про постійний процес його удосконалення, і поряд з цим стихійне оновлення нормативних документів ускладнює їх практичне застосування, оскільки необхідний додатковий час для їх опрацювання, вивчення та випробування на практиці.

Підводячи підсумок, можна сказати, що наразі існує необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методологічних розробок, спрямованих на удосконалення обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості.

1.3. Передумови організації та методології обліку, контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»

Об'єктом дослідження в роботі обрано підприємство ТОВ «АГРО-ФІД», яке створене у відповідності із Господарським кодексом України, шляхом об'єднання майна Учасників. Товариство є юридичною особою за законодавством України і набуло прав юридичної особи з дня його державної реєстрації. Воно є

самостійним господарюючим суб'єктом, має самостійний баланс, розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках і діє на основі повного господарського розрахунку, самофінансування і самоокупності.

Основна мета діяльності Товариства - здійснення підприємницької діяльності для одержання прибутку в інтересах акціонерів Товариства. Підприємство може займатися будь-якою підприємницькою діяльністю, яка не суперечить законодавству України відповідно до статуту підприємства (дод.Д).

Предметом діяльності ТОВ «АГРО-ФІД» є виробництво готових кормів для тварин, які утримуються на фермах. Спеціалісти ТОВ «АГРО-ФІД» розробили цілий спектр кормів та концентратів, щоб задовольнити сучасні вимоги, як для великих фермерських господарств так і для малих присадибних.

ТОВ «АГРО-ФІД» - виробник кормів готових, концентратів, преміксів та блендів для відгодівлі сільськогосподарських тварин та птиці. Вся продукція нашого підприємства випускається під торговою маркою «АГРО-ФІД». На підприємстві запроваджена інтегрована система управління якістю та безпечністю кормів готових, концентратів, преміксів та блендів. Виробничі потужності ТОВ «АГРО-ФІД» сертифіковані по вимогам світових стандартів якості та безпеності ISO 9001:2008 та ISO 22000:2005 системи менеджменту у сфері безпеки продовольства та харчових продуктів.

ТОВ «АГРО-ФІД» - сучасне потужне підприємство, що спеціалізується на виробництві повнораціонних кормів, концентратів, преміксів та блендів для усіх видів сільськогосподарських тварин та птиці. Виробничі потужності розміщено у Київській області м. Вишгороді.

Компанія виготовляє не тільки власну продукцію, але і надає послуги по переробці для інших підприємств за їх рецептурою.

ТОВ «АГРО-ФІД» експортує наступні види продукції:

- Корми готові;
- Концентрати;
- Макуху соєву;

- Шрот соєвий;
- Олію соєву;
- Макуху ріпакову;
- Олію ріпакову.

ТОВ «АГРО-ФІД» імпортує з країн Європейського Союзу:

- Амінокислоти;
- Кормові ферменти;
- Монокальцій-фосфат;
- Премікси та бленди;
- Адсорбенти;
- Підкислювачі.

Для виробництва якісної продукції компанія використовує зернові культури вирощені на екологічно чистих територіях України. Білкову та олійну сировину ТОВ «АГРО-ФІД» виробляє сама шляхом переробки насіння сої, ріпаку та соняшника на власних заводах. Амінокислоти, вітаміни, макро- та мікроелементи, які необхідні тваринам і птиці для нормального життя та розвитку компанія закуповує у провідних європейських компаніях тільки по прямим контрактам.

ТОВ «АГРО-ФІД» піклується про якість своїх продуктів, тому маючи потужну виробничу лабораторію оснащену сучасним європейським обладнанням, контролює весь технологічний процес від приймання сировини до відпуску готової продукції.

ТОВ «АГРО-ФІД» поєднуючи в собі світовий досвід, європейську технологію та сучасне обладнання, розробила рецептури кормів, концентратів, преміксів та блендів, які дозволяють їх клієнтам отримувати найкращі результати при вирощуванні сільськогосподарських тварин та птиці.

Фермерським господарствам та населенню ТОВ «АГРО-ФІД» пропонує повнораціонні корми та концентрати для наступних видів сільськогосподарських тварин і птиці:

- курей-бройлерів;

- курей-несучок;
- індиків/індичок;
- качок та гусей;
- перепелів/перепілок;
- свиней;
- кролів;
- ВРХ.

ТОВ «АГРО-ФІД» гарантує використання лише якісної сировини, оригінальних блендів та амінокислот провідних світових виробників.

Вирощування свиней в домашніх умовах полегшується великою плодючістю сучасних порід. Від однієї свиноматки тільки за один опорос можна отримати до 14 поросят. Як правило два рази на рік, при правильному вирощуванні та ранньому відлученні поросят (раніше двох місяців) кількість опоросів може бути і більшою навіть в домашніх господарствах. При народженні порося важить 1,1-1,3 кг, але вже до кінця першого тижня життя важчає вдвічі, при відлученні ж у два місяці його маса зростає в 16-22 рази і навіть більше, а за рік - у 135 - 140 разів. За 6,5-7 місяців вирощування порося набере центнер живої маси. Отже, тільки від однієї свиноматки при правильному догляді і правильній годівлі можна виростити 2,5-3 т м'яса.

Таблиця 1.2

Орієнтовні показники ефективності відгодівлі свиней кормом готовим лінії «Преміум» та лінії «Оптимум»

Показник ефективності	Значення
Жива вага свині у віці 6-8 місяців	110 кг
Конверсія корму	2,8-3,2 кг

Готовий корм для курей-бройлерів від ТОВ «АГРО-ФІД» збалансований таким чином, що рівень енергії дозволяє підібрати оптимальне співвідношення протеїну. Це дає можливість у певному обсязі використати увесь генетичний

потенціал птиці. Основою здоров'я бройлерів на протязі всього життя є не тільки вміст у кормах вітамінів та мінералів, але й турбота про правильний розвиток мікрофлори шлунково-кишкового тракту. Використання у раціоні підкислювачів у вигляді органічних кислот дозволяє організму бройлера правильно розвиватися і засвоювати всі необхідні поживні речовини, що поступають з кормом. Важливим аспектом у здоров'ї бройлера є профілактика кокцидіозу – хвороби, що здатна призвести до значних економічних втрат під час вирощування. Саме тому виробники кормів повинні додавати у свою продукцію кокцидіостатики – ветеринарні лікарські засоби для боротьби та профілактики цього захворювання.

Корми та концентрати для курей-бройлерів ТОВ «АГРО-ФІД» представлені двома лініями продуктів – «Преміум» та «Оптимум». Продукти лінії «Преміум» використовуються при вирощуванні бройлера у промислових фермерських господарствах, де важливим є забезпечення високих приростів та економічної діяльності господарства. Продукти лінії «Оптимум» призначені для використання у дрібних фермерських господарствах та приватному секторі.

Таблиця 1.3

Орієнтовні показники ефективності відгодівлі курей-бройлерів кормом готовим лінії «Преміум»

№	Показник ефективності	Значення
1	Період відгодівлі	до 42-45 дня
2	Вага курки-бройлера в кінці відгодівлі	2,50 -2,70 кг
3	Конверсія корму	1,67-1,74

Для оцінки ефективності діяльності ТОВ «АГРО-ФІД» доцільно враховувати такі показники:

конверсія – кількість витраченого корму на отримання 1кг приросту живої маси;

жива маса – вага живої птиці або тварини.

Найбільш невибагливими і корисними тваринами для утримання та розведення є молодняк великої рогатої худоби. В Україні їх вирощування дуже

вигідне, так як жива вага при забої становить майже 550 кг, а затрати на корми є невеликими. Це пов'язано в першу чергу з тим, що молодняк ВРХ відноситься до групи трав'яних тварин, що дає значну економію на відгодівлі.

Спеціалісти ТОВ «АГРО-ФІД» враховуючи особливості віку та фізіології телят розробили лінію кормів, що повністю задовольняють потребу тварин у поживних речовинах.

ТОВ «АГРО-ФІД» - успішна компанія, яка динамічно розвивається і вдосконалюється, постійно нарощує власні виробничі потужності, розширює асортимент своїх товарів. Основні показники діяльності підприємства наведено в дод. Б та фінансовій звітності (дод. Е).

Відмінною рисою роботи відділів постачання і збуту є їх орієнтація на максимальну оперативність отримання даних від облікової та аналітичної служб у зв'язку з коротким виробничим циклом і динамічністю попиту на продукцію. Тому важлива чітка схема взаємодії постачальницько-збутових служб з аналітичним відділом, бухгалтерією, експедицією та складським господарством для забезпечення необхідної аналітичної і оперативності інформації, що поступає.

Порядок організації і ведення бухгалтерського обліку в Україні регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Організація бухгалтерського обліку на ТОВ «АГРО-ФІД» регламентується переліком документів, серед яких обов'язковими є положення про бухгалтерську службу, положення про головного бухгалтера, графіки документообігу тощо. Крім цього, документування бухгалтерського обліку передбачає посадові інструкції виконавцям, що розробляються безпосередньо керівником підприємства.

Основні завдання, які повинні бути вирішені при організації обліку процесів виробництва сільськогосподарської продукції зокрема кормових культур зводяться до такого:

- раціональна організація документообігу, яка забезпечить своєчасне і правильне оформлення первинних та зведених документів щодо витрат виробництва окремо по структурних підрозділах і підприємству в цілому;
- повне відображення в обліку продуктивних і непродуктивних витрат на вирощування сільськогосподарських культур з метою оперативного контролю за ними;
- достовірний облік виходу продукції основного виробництва в розрізі підрозділів та в цілому по підприємству за її видами з урахуванням сортів та їх якісних показників;
- контроль за фактичним рівнем витрат порівняно з їх нормативами і бюджетами по кожному структурному підрозділу та підприємству в цілому;
- виявлення та аналіз відхилень у натуральних та трудових і грошових одиницях виміру за статтями витрат, місцями їх виникнення причинами та винуватцями в разі виявлення суттєвих відхилень;
- систематизація інформаційних потоків стосовно виробничих витрат для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень.

Процес виробництва продукції кормових культур також обліковується на підставі спеціальних первинних документів, що є характерними для галузі кормо виробництва:

Акт приймання грубих і соковитих кормів, де ведеться облік за кожним видом заготовлених та прийнятих кормів.

Відомість витрати кормів, призначена для оформлення та обліку щоденної видачі кормів на тваринницькі ферми.

Журнал обліку витрати кормів - узагальнення інформації по обліку затрат кормів.

Щоденник надходження сільськогосподарської продукції, який є підставою для оприбуткування урожаю кормових культур.

Довгий час для автоматизації обліку на ТОВ «АГРО-ФІД» використовувалась програма “1С:Підприємство 7.7. Бухгалтерія для України”. Але вона не могла в повній мірі задовольнити потреби в автоматизації більшості процесів великого підприємства з тенденцією до нарощування потужностей виробництва. В зв’язку з цим керівництво ТОВ «АГРО-ФІД» вирішило удосконалити існуючу систему шляхом апгрейду.

На основі проведеного передпроектного обстеження підприємства був підібраний програмний продукт “1С:Управління виробничим підприємством 8 для України”.

Виконані всі супутні впровадженню роботи - адаптація програмного продукту згідно вимог замовника, встановлення на робочі місця користувачів, встановлення сервера СУБД, перенесення даних з попередньої системи автоматизації, налаштування програми для ведення обліку, навчання користувачів. Майже без змін були впроваджені наступні підсистеми:

- бухгалтерський облік;
- податковий облік;
- управління закупівлями;
- управління запасами;
- розрахунок собівартості продукції;
- планування продажів;
- об’ємно-календарне планування виробництва;
- планування закупівель.

Крім того, згідно вимог замовника, істотні зміни внесені в підсистеми:

- "Розрахунок заробітної плати" - у зв'язку зі складним механізмом нарахувань, існуючим на підприємстві;
- "Управління персоналом" (табелювання, відпустки і лікарняні);
- "Сертифікація номенклатури" (серійний облік).

Були також доопрацьовані "Управління замовленнями", "Управління даними про виріб", "Управління виробництвом", "Управління продажами".

Всі підсистеми ведені в промислову експлуатацію, найближчим часом планується автоматизація “Управління грошовими коштами”, “Управління замовленнями в виробництві”. Автоматизовано 18 робочих місць, планується довести цю кількість до 70.

Завдяки функціональним можливостям ПП "1С:Управління виробничим підприємством 8 для України" вдалося істотно скоротити документообіг. Кожен відділ отримав необхідний для роботи зручний інтерфейс і набір прав користувачів, що істотно полегшило роботу з даними. З'явилася можливість вести облік виробничих операцій, що призвело до зниження витрат на виробництво. Ведення обліку декількох фірм в єдиній базі даних дозволило скоротити плутанину в звітах і полегшило доступ до необхідної інформації. Керівництво ТОВ «АГРО-ФІД» змогло своєчасно отримувати реальні дані про роботу різних відділів та всього підприємства в цілому, що необхідно для ефективного управління підприємством.

На даний час продовжуються роботи з впровадження підсистем програми, ведеться консультаційна підтримка та надається інформаційно-технологічний супровід згідно діючого договору "1С:ІТС".

Висновок по розділу 1

Дослідження теоретико-методологічних основ обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства дозволило зробити наступні висновки

1. Розрахунки між підприємствами є однією з необхідних складових розширеного відтворення. Вони опосередковують розподіл і перерозподіл суспільного продукту, перехід його з товарної форми в грошову, і навпаки. Розрахунки ґрунтуються на економічній базі кругообігу коштів в процесі виробництва і є суспільним визнанням того, що вони виступають як система

економічних відносин між підприємствами. Якщо розглядати підстави виникнення зобов'язань, то можна зробити висновок, що зобов'язання для однієї сторони виступає дебіторською заборгованістю, а для іншої – кредиторською. Тобто, за напрямками боргових зобов'язань заборгованість по розрахунках між підприємствами поділяють на кредиторську і дебіторську.

2. Дебіторська заборгованість є тотожним поняттю “кошти в розрахунках” та визначається як матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу грошових коштів. Кредиторська заборгованість – це сума, яку повинен сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги, виконані роботи, нараховану заробітну плату, розрахунки з бюджетом і позабюджетними фондами, тощо.

3. Проведений аналіз економічної літератури показав, що до цього часу серед науковців відсутня єдність поглядів щодо класифікації дебіторської та кредиторської заборгованості. Досліджена у роботі класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості розкриває економічну природу різних видів дебіторської заборгованості та відповідає структурі бухгалтерського балансу. Вона дає змогу згрупувати заборгованість за термінами її виникнення, за видами, за об'єктами обліку та строками непогашення.

4. Аналіз діяльності досліджуваного підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» показав, що підприємство динамічно розвивається і вдосконалюється, постійно нарощує власні виробничі потужності, розширює асортимент своїх товарів.

РОЗДІЛ 2

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Фінансовий облік дебіторської та кредиторської заборгованості

підприємства ТОВ «АГРО-ФІД»

Фінансовий облік операцій з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» ґрунтується на первинній інформації. Документування є першим етапом бухгалтерського обліку, тому від його якості, достовірності, повноти та оперативності залежить наступний процес обліку.

Своєчасна підготовка інформації про діяльність підприємства залежить, перш за все, від своєчасного оформлення і подання в бухгалтерію первинних документів з місць виробництва продукції, виконання робіт і послуг та інших структурних підрозділів підприємства. З метою своєчасного отримання первинних документів з місць їх виписування наказом керівника встановлено графік документообігу, яким регулюється порядок і строки складання, подання в бухгалтерію документів, а також призначаються конкретні виконавці, відповідальні за дотримання встановленого порядку і строків. Організація документопотоку в ТОВ «АГРО-ФІД» показана на рис. 2.1.

Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій в ТОВ «АГРО-ФІД», є підставою для відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій (дод.Л). Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення на паперових або машинних носіях. Для контролю та впорядкування обробки даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи, в яких повинні бути зазначені обов'язкові реквізити.

Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених в них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

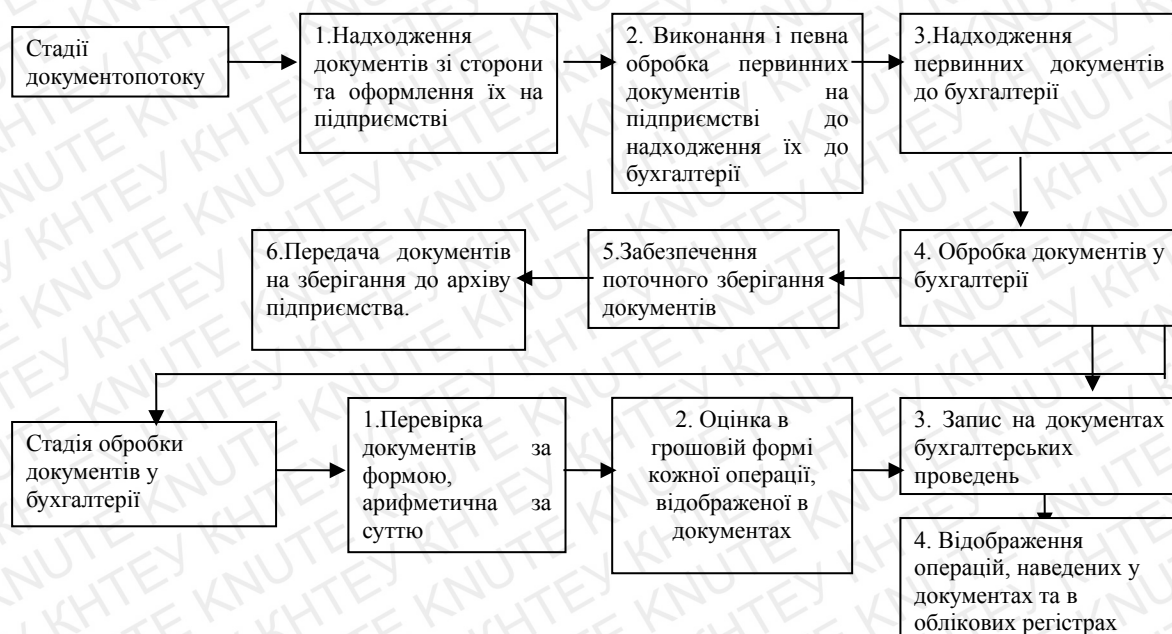

Рис. 2.1. Організація документообороту на ТОВ «АГРО-ФІД»

Порядок та форми дебіторської та кредиторської заборгованості визначаються в господарських договорах. Це найбільш розповсюджена і важлива основа виникнення заборгованості, основна форма реалізації товарно-грошових відносин в ринковій економіці.

Основним документом для здійснення розрахункових відносин є договір. Відповідальність за своєчасну і якісну підготовку необхідних матеріалів та юридичне оформлення договірних відносин, а також облік, реєстрацію, зберігання договорів рекомендується покласти на службу, відповідальну за підготовку та оформлення договірних відносин відповідно до покладених на неї функцій.

Договір вважається укладеним з моменту набуття ним обумовленої форми (наприклад, простої письмової або нотаріально засвідченої). Договір може бути укладено як шляхом складання одного документу, підписаного сторонами, так і шляхом обміну листами, телеграмами, телефонограмами тощо, які обов'язково повинні бути підписані стороною, що їх надсилає. Укладання договору представляє собою процес, який складається з двох стадій: оферти (пропозиція укласти договір) та акцепту (відповідь про згоду укласти договір). Пропозиція про

укладання договору може бути висловлена усно або зроблена письмово із зазначенням строку для відповіді або без нього. Якщо оферта містить вказівку на строк для відповіді, договір вважається укладеним, якщо особа, яка внесла пропозицію укласти договір, одержала від іншої сторони відповідь про прийняття пропозиції (акцепт) протягом цього терміну. Якщо ж оферта не містить вказівок на строк і зроблена в письмовій формі, то договір вважається укладеним, коли відповідь про прийняття пропозиції одержана протягом необхідного для цього строку.

Основними положеннями договорів, на які повинен звертати увагу головний бухгалтер, є: строк та місце виконання зобов'язань; ціна договору (визначається угодою сторін); форма розрахунків. Після досягнення сторонами згоди за всіма умовами договору і складання кінцевої редакції тексту договору настає момент його підписання. Договір повинен бути підписаний особою, яка має на це право. Якщо договір укладається не безпосередньо з директором, то необхідно ознайомитись зі змістом доручення, на підставі якого особа представляє інтереси того чи іншого підприємства.

Невід'ємною частиною договору є додатки. Одним з найпоширеніших видів додатків є специфікація. Специфікація - товаросупровідний документ на партію товару, поставленого в асортименті згідно з відповідним транспортним документом. Якщо партія товару складається з окремих вантажних місць, то оформляється специфікація на кожне місце. На підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» до договору додається товаросупровідний документ на партію товару, поставленого в асортименті згідно з відповідним транспортним документом.

У господарстві ТОВ «АГРО-ФІД» обліковий процес як технологічна сукупність складається з трьох етапів: первинного, поточного та підсумкового. На кожному етапі основні об'єкти організації облікового процесу такі: облікові номенклатури; носії облікових номенклатур; рух носіїв; технологія облікового процесу забезпечення останнього.

Першим етапом організації облікового процесу операцій з покупцями у

ТОВ «АГРО-ФІД» є первинний облік. Організовуючи первинний облік, заздалегідь визначають рух первинних документів. Перелік облікових номенклатур первинного обліку операцій з покупцями та форм первинних документів покажемо в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Первинні документи, які засвідчують факт здійснення господарської операції, щодо операцій з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД»

Вид дебіторської заборгованості	Документи
Розрахунки з вітчизняними покупцями та замовниками	Накладна, рахунок-фактура, рахунок, акт приймання-передачі виконаних робіт, довідка (розрахунок) бухгалтерії, податкова накладна, довіреність від покупця, товарно-транспортна накладна, виписка банку
Розрахунки з іноземними покупцями та замовниками	Комерційні документи (рахунки-фактури – invoice), транспортні накладні (CMR – залізнична накладна, авіа накладна, коносамент, товарно-транспортна накладна, пакувальні листи), платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків, розрахунок бухгалтерії, виписка банку
Резерв сумнівних боргів	Довідка, розрахунок бухгалтерії
Розрахунки за авансами одержаними	Платіжне доручення, виписка банку
Розрахунки за претензіями	Претензія, акт приймання вантажу, рішення судових органів (арбітражу), письмова згода постачальника, виписка банку

Поточний облік (реєстрація даних первинного обліку в системі рахунків в облікових реєстрах) - другий етап облікового процесу. На його здійснення в разі ручної обробки витрачають майже половину часу. Це свідчить про те, що його організація є дуже важливою.

Багато операцій поточного обліку можна умовно поділити на такі види: реєстрація (запис); арифметичні дії (додавання, віднімання, множення, ділення, розрахунки); групування та перегрупування даних. Кожний вид операцій складається з окремих робіт, кількість яких залежить від конкретних умов і насамперед від технічної озброєності працівників обліку, наявності обчислювальної техніки, її виду, типу.

На підставі первинних документів господарські операції на підприємстві

відображаються на рахунках бухгалтерського обліку. Для обліку заборгованості з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» призначені відповідні рахунки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Характеристика рахунків з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості

Назва та шифр	Призначення рахунку	По дебету відображається	По кредиту відображається
1	2	3	4
36 „Розрахунки з покупцями та замовниками”, який має субрахунки: 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями"; 362 "Розрахунки з іноземними покупцями".	Облік товарної дебіторської заборгованості	Продажна вартість реалізованих товарів, яка включає податок на додану вартість, що підлягає перерахуванню до бюджету і включений до вартості реалізації	Сума платежів, які надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, в касу та інші види розрахунків
38 „Резерв сумнівних боргів”	Облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої існує ризик неповернення	Списання сумнівної заборгованості	Створення резерву сумнівних боргів
631 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	Облік озрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконанні роботи і надані послуги.	Погашення, списання тощо.	Заборгованість за одержані від постачальників та підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги

Продовж. табл. 2.2

1	2	3	4
681"Розрахунки за авансами одержаними"	Облік одержаних авансів під поставку матеріальних цінностей, або під виконання робіт, а також сум попередньої оплати покупцями та замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи.	Погашення цих зобов'язань, чи в момент відвантаження товарів, чи в момент повернення покупцю невикористаного авансу	Нараховуються зобов'язання перед покупцями за відвантаження товару в зв'язку з отриманням від покупця авансу.

На підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» дотримуються нормативної бази щодо використання рахунків бухгалтерського обліку з заборгованості з покупцями.

Підсумковий етап облікового процесу іноді називають балансовим узагальненням (звітністю). Це завершальний етап облікового процесу, який можна охарактеризувати як упорядковану сукупність операцій з формування показників, що відображують результати виробничої та господарської діяльності підприємства за певний період. Організація підсумкового обліку дебіторської та кредиторської заборгованості у ТОВ «АГРО-ФІД» залежить від якості організації перших двох етапів. Формування підсумкових показників, складання балансу періоду та звітних форм - це досить трудомісткий процес. Слід мати на увазі, що він відбувається за відносно короткий період. За цей час треба підготувати кілька складних показників, заповнити різні звітні форми, підготувати аналітичні висновки, пояснення тощо. Таким чином, практика ТОВ «АГРО-ФІД» з документування господарських операцій обліку операцій з покупцями відповідає нормативній базі.

Для обліку дебіторської заборгованості у ТОВ «АГРО-ФІД» використовується рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Рахунок 36 активний, балансовий, призначений для узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари,

виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем. Дебетове сальдо рахунку 36 відображає заборгованість покупців та замовників за одержану продукцію (роботи, послуги) на певну дату і на дату балансу показується в складі оборотних активів за чистою реалізаційною вартістю, яка визначається як різниця між первісною оцінкою дебіторської заборгованості і резервом сумнівних боргів.

Аналітичний облік заборгованостей з покупцями ведеться, за кожним дебітором, за видами заборгованості, термінами її виникнення й погашення.

Дебіторська заборгованість, як і інші активи підприємства, не завжди підлягає відображенню в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Вона може бути відображена в балансі, якщо можна достовірно визначити оцінку цієї дебіторської заборгованості й у майбутньому очікується одержання від неї економічних вигід.

Відповідно до принципу обачності в момент визначення доходу від реалізації підприємство має визнати можливі втрати від неповернення частини боргів покупцями. Величина цих втрат оцінюється на підставі аналізу інформації про фактичні втрати від неповернення боргів за минулі періоди, враховуючи зміни, що відбулися в умовах договору реалізації продукції у звітному періоді, або, як очікується, відбудуться в наступному періоді. Тобто із сумнівної заборгованості з метою відображення реальної картини фінансового стану підприємства створюється резерв сумнівних боргів, таким чином, поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Щоб оцінити резерв сумнівних боргів, потрібно розглянути, як оцінюється дебіторська заборгованість.

Поточна дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт, послуг (дебіторська заборгованість за розрахунками та інша дебіторська заборгованість), визнана безнадійною, списується з балансу з відображенням витрат у складі інших операційних витрат. За такою заборгованістю резерв сумнівних боргів не створюється. Списання з балансу сум

безнадійної заборгованості в ТОВ «АГРО-ФІД» не було.

Величина резерву сумнівних боргів визначається як добуток суми дебіторської заборгованості за продукцію на коефіцієнт сумнівності. При визначенні величини резерву сумнівних боргів, виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, підприємство на дату складання фінансової звітності має вивчити платоспроможність за кожним дебітором і вивести за ними індивідуальний коефіцієнт сумнівності, за яким потім визначається сума резерву за такою заборгованістю. В ТОВ «АГРО-ФІД» резерв сумнівних боргів не нараховують.

Первинним документом для нарахування резерву сумнівних боргів є розрахунок бухгалтерії.

Критеріями сумнівності та письмовими підтвердженнями визнання дебіторської заборгованості сумнівною наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Письмові підтвердження визнання дебіторської та кредиторської заборгованості сумнівною

Критерії сумнівності	Джерело інформації	Документи, що підтверджують доцільність нарахування резерву сумнівних боргів
Прострочення терміну оплати	Договори або рахунки	Акт інвентаризації дебіторської заборгованості; договір на постачання продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг; документи, які підтверджують виконання укладеного договору (акт приймання-передачі тощо); рішення суду про відмову в позові до підприємства-дебітора про стягнення заборгованості; виписка з Державного реєстру юридичних осіб про ліквідацію підприємства-дебітора; довідка органів МВС
Порушення справи про визнання боржника банкрутом	Постанови суду	

Документами, які підтверджують визнання заборгованості безнадійною і її списання можуть бути: виписка з Єдиного державного реєстру або довідка податкового органу про ліквідацію боржника; повідомлення ліквідаційної комісії (конкурсного управляючого) або рішення суду про відмову в задоволенні вимог зі стягнення відповідної заборгованості через недостатність майна ліквідованого підприємства-боржника; акт судового виконавця про неможливість стягнення заборгованості з боржника.

Облік за рахунком 38 „Резерв сумнівних боргів” ведеться в розрізі боржників або за строками непогашення дебіторської заборгованості залежно від того, за яким методом здійснюється нарахування резерву сумнівних боргів. На підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» на кожного дебітора відкривають картку довільної форми, в якій зазначається найменування покупця (замовника), зміст операції (відвантаження продукції, надання послуг), дата оплати за договором, дата фактичної оплати, сума створеного резерву сумнівних боргів.

Типові господарські операції та загальна кореспонденція рахунків з обліку дебіторської заборгованості наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Кореспонденція рахунків з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»

№	Зміст операції	Документ	Кореспонденція рахунків відповідно до нормативної бази		Кореспонденція рахунків на ТОВ «АГРО-ФІД»		Сума, грн.
			Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	На основі накладних відображається дебіторська заборгованість покупців за відвантажені товари	Накладна	361	702	361	702	24359,20
2	Відображено податкове зобов'язання із ПДВ	Податкова накладна	702	641	702	641	4059,86

Продовж. табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
3	Погашення дебіторської заборгованості покупцями та замовниками: по безготівковому розрахунку; готівкою	Виписка банку	311 301	361 361	311 301	361 361	24359,00 59,86
4	Після відвантаження покупець повертає товар, або йому надається знижка, то відображається зменшення заборгованості і одночасне зменшення доходу від реалізації Відкориговано ПДВ	Накладна, рекламація, Корируюча податкова накладна	704 704	361 641	704 704	361 641	112,60 18,77
5	Списана безнадійна дебіторська заборгованість за товари за рахунок резерву сумнівних боргів	Бухгалтерська довідка	38	361	38	361	-
6	Надійшла на розрахунковий рахунок передплата від покупця, замовника. Відображено податкове зобов'язання по ПДВ	Виписка банку	311 643	681 641	311 643	681 641	13249,90 2208,32
7	Після того як покупцю відпущені товари, раніше отриманий аванс зараховується до зменшення дебіторської заборгованості	Бухгалтерська довідка	681	361	681	361	13249,90
8	Отримано від покупців короткостроковий вексель в рахунок оплати за товари	Вексель	341	361	341	361	7500,00
9	Отримано від покупців довгостроковий вексель в рахунок оплати за реалізовані товари	Вексель	182	361	182	361	15000,00
10	Отримано від покупця в рахунок оплати цінні папери, придбані ним на фінансовому ринку	-	352	361	352	361	8400,00

За кредитом субрахунку 702 відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом - належна сума бюджету непрямих податків.

На суму наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернених покупцем товарів потрібно зменшити суму раніше визнаного доходу та відкоригувати ПДВ. З цією метою використовують субрахунок 704 "Вирахування з доходу", а саме ці суми відображають за його дебетом. За кредитом субрахунку 704 відображається списання дебетових оборотів на субрахунок 791.

У системі реєстрів бухгалтерського обліку розрахунки з покупцями відображаються в журналі № 3 (розділ I) та відомості 3.1, розроблених на комп'ютері. У цьому журналі суміщено аналітичний і синтетичний облік господарських операцій щодо розрахунків з покупцями, причому на ведення останнього не витрачається додаткового часу, оскільки його дані впливають з даних аналітичного обліку.

Таким чином, на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» дотримуються методології ведення фінансового обліку операцій з покупцями. На підприємстві облік на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» проводиться, а сам резерв не створюється. Особливості створення та використання резерву сумнівних боргів у зарубіжних країнах наведені в дод. К. В балансі підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» резерв сумнівних боргів не зазначений.

2.2. Узагальнення інформації про дебіторську та кредиторську заборгованості у звітності підприємства

Фінансова звітність є одним із важливих елементів методу бухгалтерського обліку і являє собою систему взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що характеризують фінансовий і майновий стан підприємства та результати діяльності за звітний період. Складанням фінансової звітності завершується

повний цикл обробки даних. Кінцевим етапом бухгалтерського обліку, як процесу виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, є передача інформації про діяльність підприємства користувачам для прийняття рішень. Узагальнення інформації та одержання звітних показників, що характеризують діяльність підприємства, здійснюється на основі даних облікової системи. Концептуальна основа облікової системи є визначальною, саме вона визначає можливості формування повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів.

Суттєвий вплив на показники звітності має облікова політика підприємства. Термін «облікова політика», визначений Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", означає сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності.

При формуванні облікової політики забезпечується дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання в установлені терміни фінансової і статистичної звітності. Обрана облікова політика застосовується підприємством із року в рік. У будь-якому разі вона має залишатися незмінною принаймні протягом календарного року. Зміна облікової політики можлива у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку змін в законодавстві, розробкою та застосуванням нових методів ведення обліку або суттєвими змінами в умовах роботи чи у структурі підприємства. Якщо такі зміни відбулися, то про це ґрунтовно повідомляється у пояснювальній записці до річної звітності. В цілому, облікова політика зводиться до вибору одного з альтернативних підходів, передбачених стандартами бухгалтерського обліку з метою вірогідного (найбільш достовірного) висвітлення певного показника фінансової звітності. Тому, виходячи з таких засад, метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів

підприємства.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань щодо задоволення інформаційних потреб користувачів звітність має відповідати певним вимогам. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік, тобто період з 1 січня по 31 грудня. Проміжна звітність складається щоквартально нарастаючим підсумком з початку звітного року. Баланс підприємства складається станом на кінець останнього дня кварталу або року.

Суттєвою якісною характеристикою інформації, що подається у фінансових звітах, є її зрозумілість для користувачів. З цією метою припускається, що користувачі мають відповідні знання з бізнесу, економічної діяльності та бухгалтерського обліку і прагнуть вивчати інформацію з достатньою ретельністю. Для того щоб фінансова звітність була зрозумілою користувачам, вона має містити дані про:

- підприємство (повну назву, організаційно-правову форму, місцезнаходження, назву органу управління, якому підпорядковується підприємство);
- дату звітності та звітний період. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, передбаченого Положенням (стандартом), то причини і наслідки цього мають бути розкриті у примітках до фінансової звітності;
- грошову валюту звітності та одиницю її виміру. Якщо грошова валюта звітності відрізняється від валюти, в якій ведеться бухгалтерський облік, то підприємство має розкрити причини цього і методи, використані для переведення фінансових звітів з однієї валюти в іншу;
- відповідну інформацію щодо звітного та попереднього періоду. Така інформація необхідна для порівняння показників у динаміці, розрахунку та аналізу зрушень у структурі, побудові динамічних рядів для потреб економічного аналізу;
- облікову політику підприємства і її зміни. Підприємство має висвітлювати

обрану облікову політику шляхом опису принципів оцінки статей звітності, методів обліку щодо окремих статей звітності;

- іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Щоб бути корисною, інформація має бути доречною, відповідати потребам користувачів під час прийняття рішень. Інформація є доречною, якщо впливає на економічні рішення користувачів, допомагаючи оцінюванню ними минулих, нинішніх чи майбутніх подій, або допомагає їм підтвердити чи скорегувати їх минулі оцінки.

Інформація щодо фінансового стану та результатів діяльності часто використовується як основа для прогнозування майбутнього фінансового стану, результатів діяльності та інших показників, якими безпосередньо зацікавлені користувачі (виплатою дивідендів ціною акцій тощо). Проте, ймовірність прогнозування, виходячи з фінансових звітів, посилюється завдяки способу викладу інформації стосовно минулих операцій та подій.

На доречність інформації впливають її характер та суттєвість. Інформація є суттєвою, якщо її відсутність або неправильне відображення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансових звітів. Суттєвість залежить від обсягу статті та помилки, допущеної за певних обставин у зв'язку з пропуском чи неправильним відображенням. Таким чином, суттєвість виступає як елемент потреби, а не основною якісною характеристикою, яка має бути притаманною інформації, аби вона стала корисною.

Інформація є достовірною, коли вона не має суттєвих помилок та упередженості, і користувачі можуть покластися на неї тією мірою, якою вона відображає або, як очікується, буде відображати дійсний стан справ. Інформація може бути доречною, але настільки недостовірною за своїм характером або внаслідок подання, що її визнання може стати потенційно помилковим. Щоб бути достовірною, інформація має правдиво відображати операції та інші події, які вона розкриває або, як очікується, зможе розкрити. Таким чином, баланс,

наприклад, має правдиво відображати результати всіх операцій та інших подій, результатом яких є зміна активів, зобов'язань або капіталу підприємства на дату звітності, що відповідають критеріям визнання. Інформація буде більш корисною для користувачів за наявності рівноваги між доречністю та достовірністю. Є два обмеження доречності й достовірності інформації.

Своєчасність. У випадку надмірної затримки з наданням звітної інформації вона може втратити свою доречність. Керівництву необхідно знайти оптимальне співвідношення між відносними перевагами своєчасного надання звітності та забезпеченням достовірності інформації. Зі своєчасним наданням інформації може виникати необхідність скласти звіт раніше, ніж стануть відомі всі аспекти операції або іншої події, що може поставити під загрозу достовірність інформації. І навпаки, якщо затримати звітність до моменту, коли стануть відомі всі аспекти, інформація може бути абсолютно достовірною, але малокорисною для користувачів, які мали прийняти рішення раніше. Для досягнення оптимального співвідношення між доречністю та достовірністю перш за все слід керуватися необхідністю задовольняти потреби користувачів, які приймають економічні рішення. Співвідношення вигоди і витрат. Вигоди, отримані від інформації, мають перевищувати витрати на її надання. Але оцінка економічної вигоди та витрат значною мірою здійснюється на основі міркувань. Більше того, витрати обов'язково несуть ті, хто отримує вигоди. Вигоди можуть отримувати не тільки користувачі, для яких готується інформація; наприклад, надання подальшої інформації кредиторам може знизити витрати підприємства на позику.

Порівнянність. Фінансова звітність має надавати можливість користувачам порівнювати: фінансові звіти підприємств за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств (найдоцільніше однієї галузі). Важливою передумовою забезпечення якісної характеристики зіставності є надання користувачам інформації щодо облікової політики, якою керується підприємство при складанні фінансових звітів, будь-яких змін у цій політиці та впливу таких змін. Користувачі мають бути спроможні визначати відмінні риси різних облікових політик щодо подібних

операцій та інших подій, які використовуються одним і тим же підприємством у різні проміжки часу та різними підприємствами. Оскільки користувачі мають потребу часового порівняння фінансового стану, результатів діяльності та змін у фінансовому стані підприємства, важливо, аби фінансові звіти відображали відповідну інформацію за попередні періоди.

Формування бухгалтерської і фінансової звітності підприємств має здійснюватися відповідно до принципових положень стандартів бухгалтерського обліку.

Мета складає принципи підготовки фінансової звітності, визнання та розкриття її елементів визначених в НП(С)БО №1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”[50].

Річна звітність ТОВ «АГРО-ФІД» включає:

Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1);

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2);

Звіт про рух грошових коштів (форма № 3);

Звіт про власний капітал (форма № 4).

Примітки до фінансової звітності (форма №5)

Квартальна звітність складається зростаючим підсумком з початку року у складі Балансу (Звіт про фінансовий стан) і Звіту про фінансові результати(Звіт про сукупний дохід).

Звітність ТОВ «АГРО-ФІД» складається станом на кінець останнього дня звітного періоду - кварталу або року.

Однією із важливих вимог, що ставляться до звітності підприємств і організацій всіх форм власності, є повнота і достовірність її показників. Тому до початку складання звітності ТОВ «АГРО-ФІД» проводиться значна підготовча робота.

Насамперед необхідно перевірити повноту відображення в поточному обліку господарських операцій, оформлених відповідними документами, і завершити облікові записи: уточнити розподіл витрат і доходів між суміжними

звітними періодами; перевірити стан розрахунків і списати у встановленому порядку нереальну дебіторську заборгованість, а також кредиторську заборгованість, по якій минули строки давнення позову; визначити і списати фінансовий результат (прибутки, збитки) від реалізації та позареалізаційних операцій; списати (при складанні річного звіту) використаний протягом року прибуток.

Після цього перевіряють правильність облікових записів, взаємно звіряють дані синтетичного й аналітичного обліку і роблять виправні записи для усунення виявлених помилок (якщо вони мали місце). Усім дебіторам підприємства передають виписки про їхню заборгованість, які пред'являються інвентаризаційній комісії для підтвердження реальності такої заборгованості. Дебітори зобов'язані протягом 10 днів від дня одержання виписки підтвердити заборгованість або заявити заперечення.

Перед складанням річного звіту обов'язково проводять повну інвентаризацію господарських засобів, їх джерел, стану розрахунків з дебіторами і кредиторами і відображають її результати в обліку.

За діючим положенням передбачено повну інвентаризацію проводити в максимальному наближенні до складання річного звіту строки (з 1 жовтня до 1 січня) [61]. Усім дебіторам підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» передають виписки про їхню заборгованість, які пред'являються інвентаризаційній комісії для підтвердження реальності такої заборгованості. Дебітори зобов'язані протягом 10 днів від дня одержання виписки підтвердити заборгованість або заявити заперечення.

Отже, якісна відмінність між квартальним і річним балансом полягає у тому, що перший складають в основному за даними поточного обліку, а показники річного балансу обов'язково підтверджуються результатами інвентаризації, що забезпечує їх достовірність.

Баланс та інші форми звітності підписуються керівником ТОВ «АГРО-ФІД» і головним бухгалтером. Особи, які підписали звітність, несуть повну

відповідальність за достовірність звітних показників.

Інформацію про наявність дебіторської заборгованості у підприємства дає Баланс (ф.№1). Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги наводиться в рядку 1125 за чистою реалізаційною вартістю.

У примітках до фінансової звітності наводиться така інформація щодо дебіторської заборгованості (дод. М):

- перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості;
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- сума поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги в розрізі її класифікації за строками непогашення;
- залишок резерву сумнівних боргів за кожною статтею поточної дебіторської заборгованості, його утворення та використання у звітному році.

Фінансова звітність і в т.ч. баланс, що містять інформацію про дебіторську заборгованість підприємства подається також в органи статистики, де формуються статистичні дані з дебіторської заборгованості підприємств в цілому по Україні. Методику відображення інформації про дебіторську заборгованість у формі №1-Б «Звіт про дебіторську та кредиторську заборгованість» (Розділ II) (рекомендована назва та форма) наведенов дод. Н.

Щодо відображення інформації про дебіторську заборгованість в податковій звітності, то така інформація в досліджуваному в роботі періоді відображалася в Додату СБ «Суми врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості» Податкової декларації з податку на прибуток підприємства. Порядок врегулювання безнадійної та сумнівної заборгованості визначався в ст. 159 Податкового кодексу [57]. Умови, за яких платник податку отримував право на коригування доходів або витрат, встановлювався в підпунктах 159.1.1 та 159.1.2 п. 159.1 вище зазначеної статті. Отже, в додатку СБ відображаюлася сума доходів або витрат за безнадійною заборгованістю та сума пені, нарахована на виконання вимог пп. 159.1.2 п. 159.1 ст. 159 Податкового кодексу [57]. Крім того, зазначалися реквізити договору, на підставі якого здійснювалося коригування, та

додавалися копії документів, що підтверджували наявність такої заборгованості (договір купівлі-продажу, позов до суду, рішення суду тощо) [57, пп. 159.1.3].

Наказом Міністерства фінансів України № 897 від 20.10.2015 року затверджено нову форму декларації з податку на прибуток підприємств, по якій підприємство звітувало починаючи з 4 кварталу 2015 року. Додаток СБ «Суми врегулювання сумнівної та безнадійної заборгованості» в новій декларації виключено.

У Декларації про прибуток також наводять загальний обсяг продажу товарів покупцям без ПДВ (чистий дохід від реалізації) - це рядок 01. Ця ж інформація є і у Звіті про фінансові результати (рядок 2000). Вона визначається з оборотів Дт 70 «Доходи від реалізації» Кт 79 «Фінансові результати» за звітний період.

Також у Декларації з ПДВ у рядку Д5 (колонка А) наводять обсяги продажу товарів (без ПДВ), але за першою подією. В колонці Б рядка Д5 наводять суму податкового зобов'язання з ПДВ.

Діяльність підприємства в подальшому повинна бути направлена на пошук найбільш ефективних форм і методів співпраці з покупцями та замовниками. Для цього потрібно удосконалити систему бухгалтерського обліку і звітності в Україні в контексті гармонізації з міжнародними стандартами.

2.3. Облік дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства в системі прийняття управлінських рішень

Для покращення аналітичної роботи в ТОВ «АГРО-ФІД» впроваджено управлінський облік, як засобу стратегічного управління дебіторською заборгованістю підприємства з розрахунків з покупцями.

Управління поточною дебіторською заборгованістю в ТОВ «АГРО-ФІД», що визначається як кредитна політика підприємства по відношенню до покупців продукції, здійснюється за такими основними етапами (рис. 2.2).

Управління дебіторською заборгованістю, як і управління товарно-матеріальними запасами підприємства, грошовими коштами та їх еквівалентами, є однією із найактуальніших ланок діяльності керівництва підприємства ТОВ «АГРО-ФІД», котра потребує щоденного контролю за її станом і прийняття ефективних рішень.

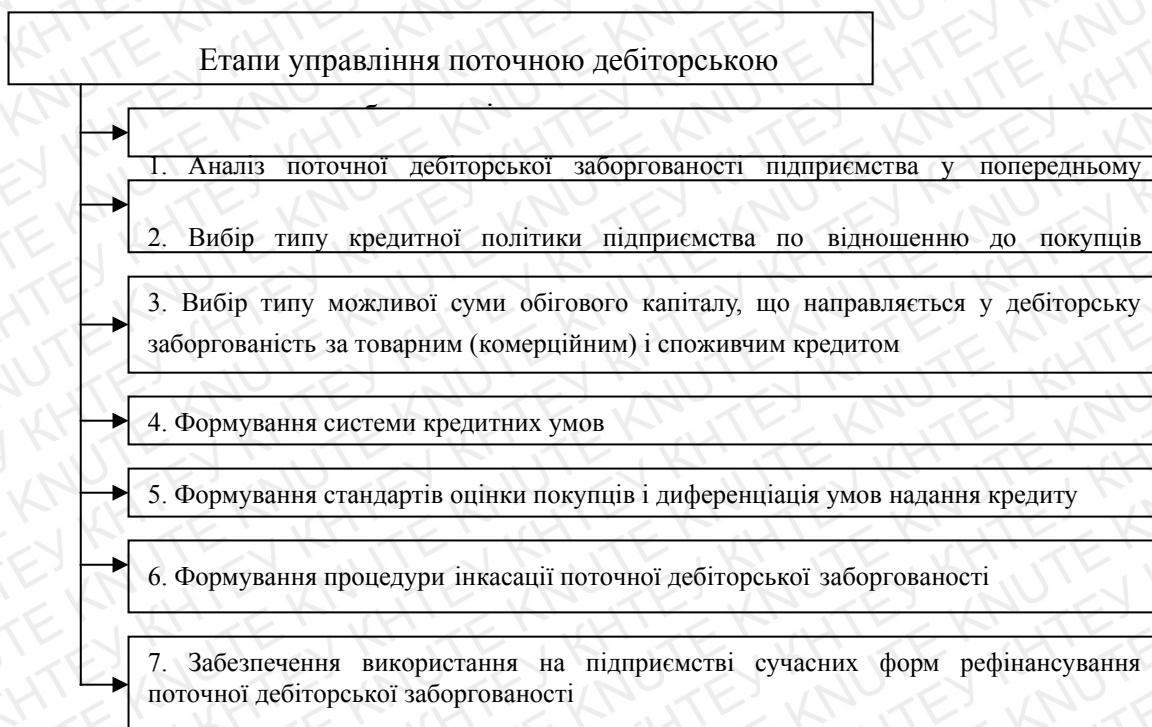

Рис. 2.2. Основні етапи управління поточною дебіторською заборгованістю ТОВ «АГРО-ФІД»

Ефективність управлінських рішень, що стосуються управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «АГРО-ФІД», має забезпечити баланс між: прибутком підприємства та його ліквідністю; кредитною політикою підприємства та інкасацією дебіторської заборгованості.

Збільшення величини оборотного капіталу підприємства ТОВ «АГРО-ФІД», зокрема і дебіторської заборгованості з розрахунків з покупцями спричиняє й зростання показників його поточної і абсолютної ліквідності. Це свідчить про високу ліквідність і платоспроможність підприємства, тобто здатність

розрахуватися із поточними зобов'язаннями.

Задля утримання існуючих покупців і залучення нових підприємство ТОВ «АГРО-ФІД» реалізовує товари у кредит, підтримуючи так встановлені обсяги реалізації товарів, завойовуючи нові ринки збуту товарів, що у період економічної кризи є надзвичайно важливо. Проте, процес кредитування клієнтів супроводжується ризиком зменшення прибутку в результаті неефективної кредитної політики і ризиком неповернення коштів. У останньому випадку існує ймовірність перетворення поточної дебіторської заборгованості на безнадійну дебіторську заборгованість.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю з розрахунків з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» повинно ґрунтуватися на розробленій кредитній політиці підприємства. Алгоритм встановлення критеріїв для прийняття рішення про надання товарного кредиту наведено в дод. О.

Кредитну політику слід розглядати як стандартний набір процедур для того, щоб прийняти рішення, які з клієнти повинні отримати кредит і на яких умовах, забезпечити дотримання умов кредиту та визначення умов надання знижки.

У сучасній теорії підприємства виділяють такі основні типи кредитної політики:

- консервативна кредитна політика;
- помірна кредитна політика;
- агресивна кредитна політика.

Консервативна кредитна політика проявляється у негативному відношенні до надання відстрочки платежу. Підприємство, у випадку обрання консервативної кредитної політики, наполягає на повній попередній оплаті товарів.

Помірна кредитна політика характеризується прихильністю постачальника до повної попередньої оплати товарів, але при веденні переговорів із основними контрагентами із позитивною діловою репутацією розглядається можливість знижок за умовами оплати. Тобто підприємство допускає затримки платежів у тих випадках, коли ризики затримання оплати і повної несплати товарів є

мінімальними. Доцільність проведення цього типу кредитної політики підприємства може бути викликана наступними факторами:

1. Підприємство добре відомо на ринку та працює із обмеженою кількістю контрагентів.
2. Кількість товарів та репутація підприємства досить висока, що гарантує збереження існуючих ринків збуту товарів.
3. Підприємство має обмежені фінансові ресурси та не може собі дозволити інвестувати великі кошти у розвиток виробництва та збільшення збуту товарів.

Агресивна економічна політика являється одним із ефективних засобів для отримання нових ринків збуту товарів шляхом надання більш сприятливих (для покупця) умов оплати товарів, що дозволяє розраховувати на переділ ринку на користь цього підприємства. Проведення агресивної кредитної політики може бути доцільним у наступних випадках:

- вихід товарів на іноземні ринки товарів;
- збільшення частки підприємства на внутрішньому ринку;
- вихід на ринок із новими товарами.

Актуальним є використання моделі регулювання кредитної політики підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» у таких випадках, коли сформовано коло клієнтів, яким можна довіряти, коли попит на товари підприємства зростає та надання комерційного кредиту покупцям може призвести до збільшення обсягу продажів.

Приведемо приклад застосування правил кредитної політики. Необхідно визначити суму, що має бути інвестована у дебіторську заборгованість при наступних умовах: планований обсяг реалізації – 8000 тис. грн.; планована питома вага собівартості товарів у її ціні – 85 %; середній період надання кредиту оптовим покупцям – 30 днів; середній період відстрочки по наданому кредиту за результатами аналізу – 15 днів.

Необхідна сума фінансових коштів, що інвестуються у наступному періоді в дебіторську заборгованість, становить:

$$(8000 * 0,85 * (30 + 15)) / 360 = 850 \text{ тис. грн.}$$

Для побудови системи управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «АГРО-ФІД» із урахуванням вказаних факторів слід розраховувати основні фактори, що впливають на прибутки та збитки у випадку збільшення термінів оплати товарів:

– збільшення виручки від реалізації товарів, пов'язане із більш м'якими умовами її оплати. При наявності істотної ваги прибутку в ціні товару збільшення виручки пов'язане із отриманням додаткового обсягу прибутку;

– дія операційного важеля у випадку скорочення частки постійних витрат в цілому по підприємству. Вона являється ефективним, якщо супроводжується збільшенням обсягу придбання товарів при збереженні певного рівня витрат. Це означає, що підприємство має можливість збільшити обсяги придбання товарів при збереженні існуючих можливостей. Звідси дія операційного важеля буде виражатися суттєвим збільшенням прибутку при зміні кредитної політики підприємства в сторону збільшення відстрочки платежу;

– дія ефекту фінансового важеля у випадку залучення позикових коштів на реалізацію проекту при суттєвому перевищенні економічної рентабельності підприємства над відсотковими ставками за кредитними ресурсами. При наявності виходу на міжнародні ринки позикового капіталу із низькою відсотковою ставкою різниця між економічною рентабельністю підприємства та відсотком по залученим ресурсам буде максимальна, а, відповідно, і додатковий прибуток, що викликаний зміною кредитної політики, буде суттєвим. Тобто коли підприємство ТОВ «АГРО-ФІД» має можливість залучати позикові кошти за низькою ставкою, одним із можливих напрямів інвестування цих коштів є зміна кредитної політики підприємства;

– додатковий прибуток, пов'язаний із процентом за комерційним кредитом (цей ресурс підвищення прибутку являється другорядним, так як при досить сильній дії операційного та фінансового важелів можливо отримання прибутку при нульовому значенні відсотків за комерційним кредитом). Але у світовій

практиці відсотки за комерційним кредитом являються значними і часто перевищують відсоток за комерційним кредитом. Це пов'язано із суттєвими ризиками, так як у випадку коли контрагент згоден на відсоток, що перевищує банківський, ризики, пов'язані із наданням кредиту, є неприйнятними для банківських установ, а, отже, потенційний дебітор не є благонадійним.

Факторами, що викликають додаткові витрати, є поточні витрати, пов'язані із організацією кредитування покупців та інкасацією боргу. Підприємство ТОВ «АГРО-ФІД» немає у своїй організаційній структурі підрозділ, що відповідальний за організацію своєчасного комерційного кредитування та своєчасну інкасацію боргу. Недостатня увага до організації процесу кредитування може потягнути за собою негативні наслідки для фінансової стійкості підприємства. Основними витратами, пов'язаними із кредитним відділом підприємства, являється заробітна плата співробітників, витрати на отримання інформації про контрагентів, їх фінансової стійкості та платоспроможності.

Специфічною формою фінансування дебіторської заборгованості є факторинг. Факторинг – це фінансовий інструмент рефінансування комерційного кредиту, що надає можливість поповнення коштів підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» за рахунок фінансування відвантажених, але ще не оплачених товарів.

Згідно із ч.1. ст. 1077 Цивільного Кодексу України [77], за договором факторингу (фінансування під уступку права грошової вимоги) одна сторона (фактор) передає чи зобов'язується передати грошові кошти у розпорядження іншої сторони (клієнта) за плату, а клієнт уступає чи зобов'язується уступити фактору своє право вимоги до третьої особи (боржника).

Схема факторингової операції наведена на рис. 2.3.

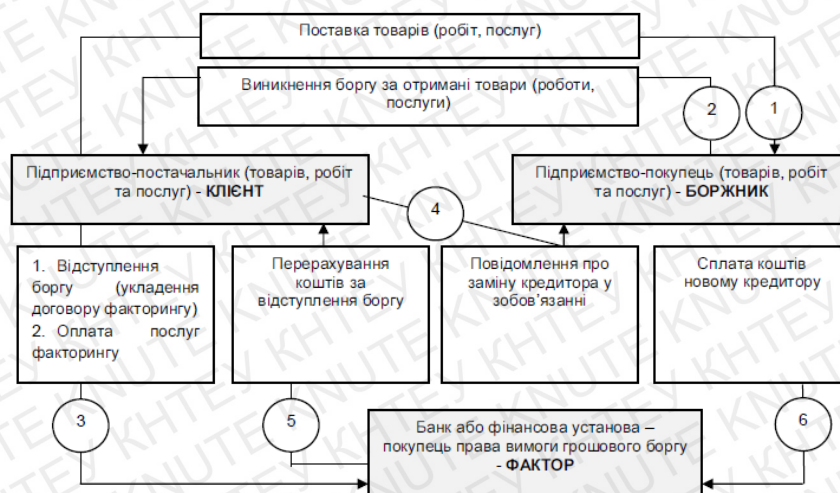

Рис.2.3. Схема факторингової операції [12]

Водночас в Податковому Кодексі України поняття факторингу не вживається, а наводиться визначення відступлення права вимоги, як операції з переуступки кредитором прав вимоги боргу третьої особи новому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу кредитору або без такої компенсації. Отже, основним нормативним актом, яким на сьогодні регулюються факторингові операції слід визнати ЦКУ, тож при формуванні обліково-інформаційного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства його норми мають бути взяті за основу. Так, згідно з ч. 1 ст. 1078 ЦКУ, предметом договору факторингу може бути право грошової вимоги, строк платежу за якою настав (наявна вимога), а також право вимоги, яке виникне у майбутньому (майбутня вимога).

У випадку, якщо клієнт відступає своє право грошової вимоги, то вона є фактичною (наявною), проте якщо клієнт зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги, то це означає, що предметом договору є вимога, строк сплати за якою виникає в майбутньому. Таке розмежування є необхідним для здійснення вірного відображення факторингових операцій у бухгалтерському обліку.

Тому що, у випадку передачі фактором грошових коштів до моменту фактичної передачі в його розпорядження грошової вимоги, у бухгалтерському

обліку клієнта має відображатися отримання передплати (попередня компенсація вартості грошової вимоги).

Важливим чинником, від якого залежить відображення в обліку факторингових операцій, є наявність або відсутність права регресу (рис. 2.4).

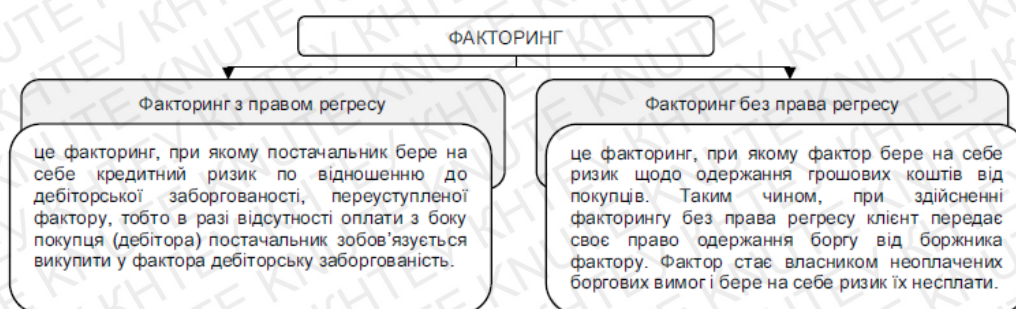

Рис. 2.4. Класифікація факторингу за правом регресу [12]

У випадку, якщо ж договір факторингу укладається з правом регресу, то клієнт виступає поручителем перед фактором за виконання дебіторами своїх зобов'язань. В протилежному випадку при здійсненні факторингу без права регресу фактор бере на себе ризик щодо одержання грошових коштів від покупців.

Підставою для прийняття управлінського рішення щодо продажу (відступлення) права грошової вимоги до дебітора має стати, на нашу думку, рейтингова оцінка дебіторів. Рейтингова оцінка (віднесення до класу, розряду, категорії) – це оцінка позиції аналізованого об'єкта за сукупністю показників (критеріїв). Методика рейтингової оцінки дебіторів не раз розглядалась науковцями, проте поширення її на практиці так і не відбулось. Зокрема, було запропоновано методику рейтингу оцінки дебіторів за видами договірних відносин та формами розрахунків, за якої оцінка дебіторів має здійснюватись за критеріями наведеними на рис. 2.5.

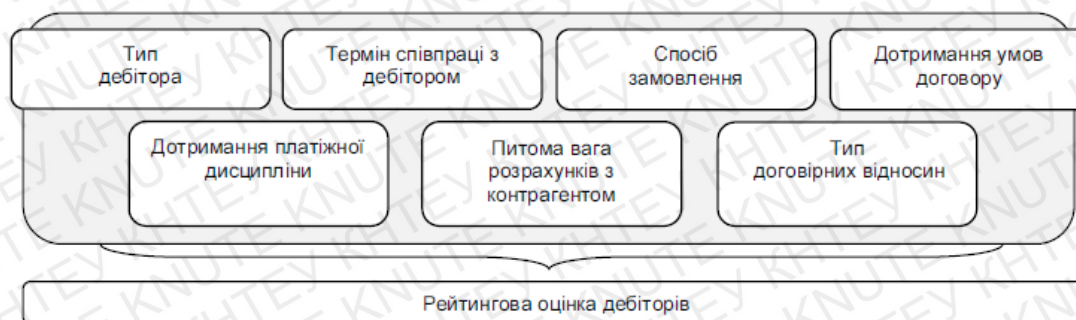

Рис. 2.5. Критерії рейтингової оцінки дебіторів [12]

Проте, погодитись в повній мірі з даним переліком критеріїв було б не вірним, оскільки в даному випадку не враховано низку критеріїв, які впливають з норм глави 73 ЦКУ. Так, зокрема, згідно ст. 1077 ЦКУ при прийнятті рішення щодо укладання договору факторингу з правом регресу чи без має враховуватись критерій ризику одержання грошових коштів від покупців. Водночас стаття 1078 ЦКУ дає підстави стверджувати, що під час рейтингової оцінки дебіторів також слід враховувати і строк платежу грошової вимоги, тобто чи є дана вимога наявною, чи вона є майбутньою.

Не менш важливу роль при прийнятті рішення щодо здійснення факторингових операцій відіграє і спосіб передачі права грошової вимоги фактору, тож спосіб передачі теж слід визнати визначальним критерієм при рейтинговій оцінці дебіторів.

При прийнятті рішення щодо здійснення факторингових операцій згідно ст. 1080 ЦКУ клієнтом має бути враховано і наявність домовленості між клієнтом та боржником про заборону відступлення права грошової вимоги або його обмеження, тобто іншими словами враховано критерій обмеження відступлення права грошової вимоги. Згідно ст. 1083 ЦКУ до уваги має братись і критерій можливості наступного відступлення права грошової вимоги.

Тож, приходимо до висновку, що при виборі критеріїв рейтингової оцінки дебіторів за основу мають бути взяті критерії визнання операцій з відступлення грошових вимог факторинговими операціями, передбачені главою 73 ЦКУ, оскільки іншими нормативними актами питання регулювання зазначених

операцій не передбачено. А отже основними критеріями рейтингової оцінки дебіторів при прийнятті управлінського рішення щодо здійснення операцій з відступлення грошових вимог та укладенні договору факторингу мають стати критерії наведені на рис. 2.6.

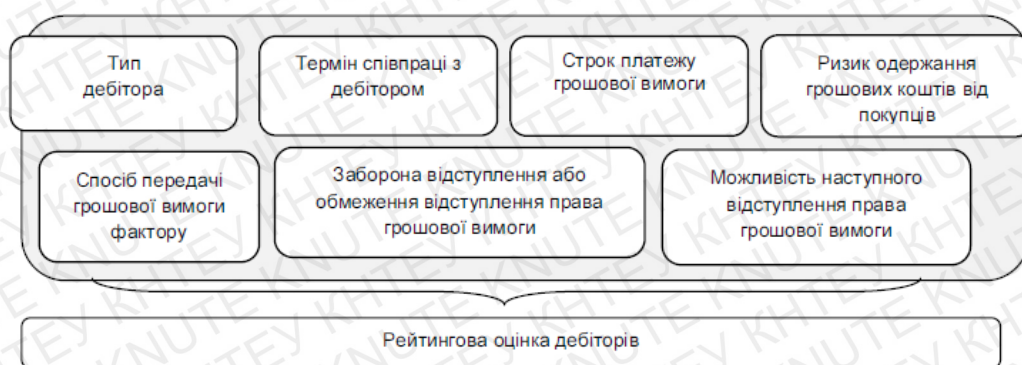

Рис.2.6. Критерії рейтингової оцінки дебіторів [12]

Рейтингова оцінка дебіторів має здійснюватись за наступними етапами:

- 1) збір та аналітична обробка вихідної інформації за певний період;
- 2) обґрунтування системи показників, що використовуються для рейтингової оцінки дебіторів;
- 3) розрахунок підсумкового показника рейтингової оцінки;
- 4) класифікація (ранжирування) дебіторів щодо рейтингу.

Зупинимось детально на кожному з перелічених етапів.

Для збору та аналітичної обробки вихідної інформації за певний період вважаємо за доцільне використовувати Звіт про рейтингову оцінку дебіторів (далі – Звіт), який має будуватись на підставі договорів і даних бухгалтерського обліку по рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Звіт про рейтингову оцінку дебіторів

Дебітор	Критерії оцінки дебіторів							Підсумковий показник рейтингової оцінки
	дебітора Тип	дебітором співпраці з Термін	вимоги грошової Строк платежу	покупців коштів від грошових держання Ризик	факторів вимоги грошової Спосіб передачі	вимоги права грошової відступлення або обмеження відступлення Заборона	вимоги права грошової відступлення наступного Можливість	

На наступних етапах, виходячи з визначених критеріїв рейтингової оцінки дебіторів, мають бути визначені основні показники оцінки ризику погашення дебіторської заборгованості, дана їм оцінка згідно зі шкалою оцінювання дебіторів, визначено їх вагоме значення та вагомий коефіцієнт груп показників, а також визначено підсумковий показник рейтингової оцінки та проведено його порівняння з допустимим балом. При цьому оцінка ризику погашення дебіторської заборгованості має здійснюватись наступним чином (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Оцінка ризику погашення дебіторської заборгованості

Показники	Значення показника		
	Зона ризику	Зона небезпеки	Зона благополуччя
Тип дебітора	≤1	2	≥2

Термін співпраці з дебітором	<1	3-5	>5
Строк платежу грошової вимоги	≤1	2-4	≥5
Ризик одержання грошових коштів від покупців	≤1	2-4	≥5
Спосіб передачі грошової вимоги фактору	≤3	4	≥5
Заборона відступлення або обмеження відступлення права грошової вимоги	≤2	3-4	≥5
Можливість наступного відступлення права грошової вимоги	≤1	2	≥3
Підсумковий показник рейтингової оцінки	≤10	11-4	≥30

При оцінці ризику погашення дебіторської заборгованості покупців та замовників та рейтинговій оцінці дебіторів пропонується використовувати наступну систему оцінювання:

- 1) за типом дебіторів: фізичні особи – 1 бал, юридичні особи – 2 бали;
- 2) за терміном співпраці з дебітором: менше року – 1 бал; від 1 до 3 років – 3 бали; понад 3 років – 5 балів;
- 3) за строком платежу грошової вимоги: наявна грошова вимога – 1, майбутня грошова вимога – 5;
- 4) за ризиком одержання грошових коштів від покупців: високий – 1, низький – 5;
- 5) за способом передачі грошової вимоги фактору: з наявністю домовленості між клієнтом та боржником – 5 балів; без наявності домовленості між клієнтом та боржником – 3 бали;
- 6) за заборонаю відступлення або обмеження відступлення права грошової вимоги: заборона відступлення права грошової вимоги – 2 бал; обмеження відступлення права грошової вимоги – 3-4 бали; відсутність заборони чи обмеження відступлення права грошової вимоги – 5 балів;
- 7) за можливістю наступного відступлення права грошової вимоги: можливість наступного відступлення права грошової вимоги – 3 балів; відсутність можливості наступного відступлення права грошової вимоги – 1 бал.

Таким чином, дебітори мають бути класифіковані за наступними групами:

- групи ризику (рейтинг ≤10 балів);

- групи небезпеки (рейтинг в межах від 10 до 30 балів);
- групи благополуччя (рейтинг ≥ 30 балів).

Віднесення тих чи інших дебіторів до відповідної групи має стати підставою прийняття управлінського рішення щодо здійснення операцій з відступлення грошових вимог та укладення договору факторингу.

У вітчизняній практиці набули поширення такі умови факторингу:

1. Фінансування банком 50–90% дебіторської заборгованості.
2. За базовий приймається дисконт на рівні 16–20 % річних, що дешевше, ніж кредитні ресурси.
3. Максимальний термін погашення дебіторської заборгованості – 1 міс.

Розрахунки із виробником здійснюються за допомогою перерахувань на банківський рахунок, після чого банк розподіляє виручку, що надійшла, частково на погашення заборгованості по факторингу, частково – виробникові.

Витрати за факторинг становлять:

- комісія, як відсоток від середньої заборгованості;
- відсотки за факторинг.

Також ТОВ «АГРО-ФІД» слід акцентувати увагу на доцільність подвійного контролю за виконанням плану із дебіторської заборгованості покупців та замовників.

Цей контроль полягає в наступному:

1. Складається план дебіторської заборгованості із розбивкою по статтях та по строках виконання.
2. Планові показники дебіторської заборгованості порівнюються із фактичними показниками дебіторської заборгованості.
3. Аналізуються причини відхилень від плану.
4. Приймаються рішення щодо тих чи інших відхилень.
5. Вживаються заходи по ліквідації відхилень.

Такий тип управління дебіторською заборгованістю реалізується в межах управлінської технології контролінгу, що включає в себе не тільки планування,

але і контроль за виконанням плану та ліквідацію відхилень.

Таким чином, згідно вище викладеного, можна зробити наступні висновки:

– управління дебіторською заборгованістю покупців та замовників на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» повинно включати планування в якості обов'язкового елемента;

– при плануванні дебіторської заборгованості покупців та замовників вихідними показниками являється термін, на який покупцям надається кредит, та обсяг відсотку за кредитування;

– управління дебіторською заборгованістю покупців та замовників в ТОВ «АГРО-ФІД» для покращення ефективності повинно включати класифікацію дебіторів за категоріями та встановлення для них окремих відсоткових ставок для кожної категорії дебітора;

– для пришвидшення обігу дебіторської заборгованості покупців та замовників ТОВ «АГРО-ФІД» доцільно застосовувати факторинг;

- підґрунтям прийняття управлінського рішення щодо забезпечення погашення дебіторської заборгованості покупців та замовників має стати сформоване належним чином обліково-інформаційного забезпечення, завдяки якому є можливість здійснити рейтингову оцінку дебіторів, визначити ступінь ризиковості непогашення наявної дебіторської заборгованості покупців та замовників та прийняти рішення щодо здійснення факторингових операцій.

Кредитну політику ТОВ «АГРО-ФІД», особливо щодо нових клієнтів, необхідно формувати на основі ґрунтовного вивчення їх фінансових можливостей і ділової репутації. І якщо існує хоч найменша імовірність неповернення заборгованості чи немає ймовірності повторного замовлення, краще відмовити клієнту в наданні кредиту.

Таким чином, проблема ефективного управління дебіторською заборгованістю з розрахунків з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» потребує глибокого і комплексного підходу, який передбачає всебічний аналіз кількісних і якісних показників. У процесі управління дебіторською заборгованістю з

розрахунків з покупцями менеджмент підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» повинен реалізовувати кредитну політику так, щоби, максимізувавши прибуток і рентабельність капіталу, підтримувати ліквідність підприємства у межах нормативних значень.

2.4. Організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за умов використання сучасних інформаційних технологій

Одним із шляхів удосконалення організації обліку операцій з Успішним розвиток господарюючого суб'єкта в сучасних ринкових умовах значною мірою залежить від активної його співпраці з юридичними та фізичними особами, що виступають в якості ділових партнерів – контрагентів підприємства. Оцінити взаємовідносини з партнерами, а також доцільність окремих угод досить складно, однак простежити тривалий ланцюг продажу та закупівлі кожного товару в розрізі постачальників та покупців можливо у мовах комп'ютерних технологій. Однак, задача ускладнюється тим, що партнер одночасно може бути і постачальником, і покупцем. За цих умов з'ясування таких питань, як заборгованість партнера, прострочені платежі, рентабельність окремих товарів та ін., може дати несподівану та дуже корисну інформацію, швидкість та достовірність якої забезпечить комп'ютеризація обліку.

Важливу роль в автоматизації розрахунків відіграє світова мережа Internet, за допомогою якої підприємство може отримати як необхідні дані про рівень ризику і рентабельності, вивчивши розміщену на сайті контрагента звітну інформацію, так і безпосередньо проводити розрахунки з контрагентом, використовуючи електронні документи та засоби електронної пошти.

При здійсненні операцій з контрагентами використання програмного забезпечення є необхідною умовою, оскільки дозволяє в повній мірі організувати управління матеріальними потоками, дає можливість господарюючому суб'єкту забезпечити своєчасне постачання у суворій відповідності до вимог замовника.

Всі сучасні програмні продукти для бухгалтерії дозволяють вести не тільки синтетичний, але й аналітичний облік господарських операцій. Навіть прості програми для малих підприємств, які мають тільки один рівень аналітичного обліку, дозволяють одержувати інформацію про фінансові результати діяльності підприємства. Практично всі бухгалтерські програми, дозволяють формувати регістри, зведені проводки, відомості залишків по синтетичних та аналітичних рахунках, контрольні відомості за станом розрахунків. Все це - можливості, які властиві всім бухгалтерським програмним продуктам і не залежать від бухгалтерського рахунку, по якому ведеться облік.

В багатьох програмах реалізовані механізми налагодження, що дозволяють користувачу встановлювати порядок розрахунку згорнутого або розгорнутого сальдо. В залежності від встановлення ознаки „тип сальдо рахунку” бухгалтер може примусити програму в одних звітах показувати згорнуте сальдо активно-пасивних рахунків, а в інших – розгорнуте.

При використанні різних комп'ютерних програмних систем для отримання зведеної інформації найкращою можна вважати програму, що дозволяє вказати користувачу той рівень ієрархії аналітичних рахунків конкретного рахунку, починаючи з якого програма повинна одержувати розгорнуте сальдо.

При багаторівневій побудові аналітичного обліку доцільно мати розгорнуте сальдо на рівні рахунку або субрахунку, але не на рівні певного контрагента. У будь-якому випадку визначення рівня, на якому необхідно мати розгорнуте сальдо, справа конкретного бухгалтера. Комп'ютерна програма повинна мати можливість налагодження розрахунку згідно потреб користувача.

Розв'язання задач обліку операцій з покупцями у ТОВ «АГРО-ФІД», автоматизованим способом забезпечить можливість оперативної обробки інформації для обліку, аудиту, аналізу та управління за відповідний проміжок часу, сприятиме підвищенню точності й достовірності облікових даних.

Інформаційні системи бухгалтерського обліку повинні забезпечувати виконання всіх функцій та вимог до бухгалтерського обліку. Основою

бухгалтерського обліку є облікова політика організації – сукупність правил ведення бухгалтерського обліку, первинного спостереження, вартісного вимірювання, групування та підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності.

Методичні аспекти автоматизованого бухгалтерського обліку повинні торкатися наступних питань:

- автоматизоване формування управлінських рішень;
- автоматизоване формування первинної облікової інформації на папері і на машинному носії;
- автоматизоване ведення аналітичного і синтетичного обліку, складання періодичної та річної звітності;
- автоматизація інформаційно-довідкового забезпечення і контрольно-аналітичних функцій бухгалтерського апарату;
- автоматизовану передачу вихідної інформації системи автоматизованого бухгалтерського обліку, що відображає фінансові результати проведення операцій з витратами підприємства, з метою її використання в управлінні.

Початку розв'язання задач обліку операцій з покупцями у ТОВ «АГРО-ФІД», за допомогою інформаційних систем передують складна підготовча робота з постановки задач, їх алгоритмізації, вибору пакету програм, а також складанні програм розв'язання задач на ПЕОМ. При використанні в обліку інформаційних систем необхідно керуватися такими ознаками доцільності розв'язання задач в інформаційних системах як:

- наявність багаторазового повторення одноманітних обчислень;
- дискретність розв'язання задачі, яка полягає в тому, що весь процес рішення складається з окремих етапів, на кожному з яких отримують систему нових величин, виходячи з даних, отриманих на попередніх етапах;
- детермінованість, яка полягає в тому, що система величин, отримана на певному етапі розв'язання, рівнозначна визначеній тій системі величин, яка була отримана на попередньому етапі;

- результативність, яка полягає в тому, що завершені обчислення дають правильну відповідь задачі;
- масовість, яка полягає в тому, що кожний алгоритм використовується для розв'язання не однієї задачі, а визначеного класу аналітичних задач. Конкретні задачі цього класу відрізняються між собою тільки системою поточних даних.

Використання в обліку інформаційних систем дозволяє реалізувати задачі бухгалтерського обліку операцій з покупцями у ТОВ «АГРО-ФІД», в регламентному і діалоговому режимах. За допомогою інформаційних систем можна здійснювати децентралізовану обробку даних по різних ланках обліку (функціях управління) і в реальному часі передавати отримані результати на ЕОМ вищого рівня з метою складання зведених реєстрів бухгалтерського обліку, звітності, здійсненні аналізу, контролю господарської діяльності і формування управлінських рішень. Такий підхід сприяє скороченню термінів обробки обліково-аналітичної інформації, підвищенню її оперативності, якості, вірогідності і прийняттю управлінських рішень.

В ТОВ «АГРО-ФІД» для облікув досліджуваний період використовувало програму 1С: Бухгалтерія 7.7. В 2017 році підприємство встановило найбільш поширену програму для автоматизації бухгалтерського обліку в Україні – 1 С: Бухгалтерія 8.2.

1С: Бухгалтерія 8.2 є сукупністю платформи 1С:Підприємство 8 і конфігурації «Бухгалтерія підприємства для України». Розділи обліку торговельних операцій і зарплати реалізовані не так детально, як у спеціалізованих конфігураціях, проте програма дає можливість побачити повну картину фінансового стану організації. У конфігурації «Бухгалтерія для України» закладено можливість спільного використання з прикладними рішеннями «Управління торгівлею для України» і «Зарплата та Управління персоналом для України», що також створені на базі платформи «1С:Підприємство 8.2».

Розглянемо порядок ведення основних операцій з обліку розрахунків з покупцями за допомогою програми 1С:Бухгалтерія 8.2.

Будь-які відносини з контрагентами починаються з укладання договору. Договір у програмі створюється автоматично при внесені контрагента до інформаційної бази (рис.2.6).

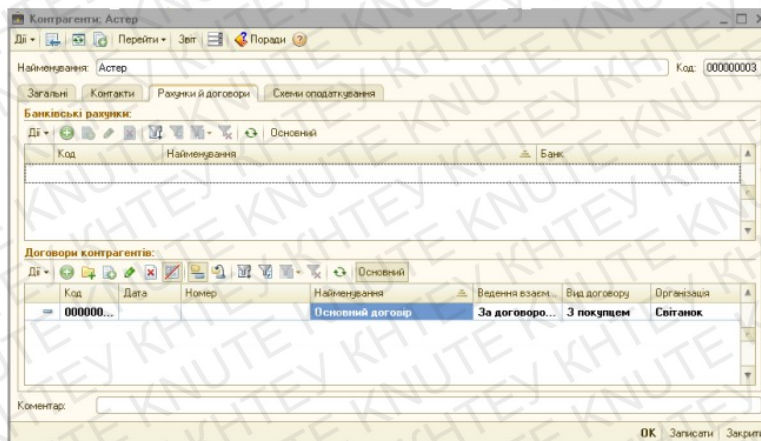

Рис.2.6. Вікно контрагенти «Рахунки і договори»

Настройка параметрів обліку Розрахунки з контрагентами показана на рис.2.7.

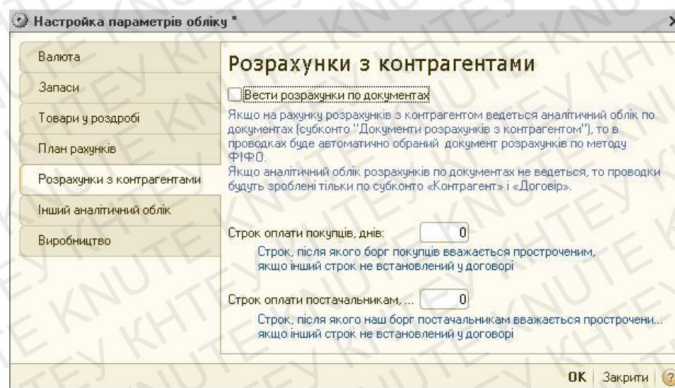

Рис. 2.7. Вікно Настройка параметрів обліку
«Розрахунки з контрагентами»

На закладці Розрахунки з контрагентами є лише один елемент управління який здійснює підключення або відключення третього виду субконто. На цій закладці можна також вказати строк, після якого борг покупців стає простроченим.

Параметри рахунків розрахунків з контрагентами зберігаються в реєстрі

відомостей «Рахунки розрахунків з контрагентами» (рис.2.8).

Організація	Контрагент	Договір	Вид розрахунків	Рахуно...	Рахуно...	Рахуно...	Рахуно...	Рах...
				631	3711	361	6811	685
			Розрахунки в іноземній валюті	632	3712	362	6812	
			Розрахунки у валюті регламентованого обліку	631	3711	361	6811	685

Рис.2.8. Рахунки розрахунків з контрагентами

Таким чином, автоматизація бухгалтерського обліку операцій з покупцями у ТОВ «АГРО-ФІД» за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 8.2 забезпечує зниження трудомісткості обліку, зменшення витрат часу на обчислення і розрахунки, сприяє чіткій організації обліку й контролю з тим, щоб своєчасно одержувати достовірну інформацію про операції з покупцями.

В зв'язку з заборонаю використання програми 1С «Бухгалтерія» підприємству необхідно замінити її на іншу програму яка найбільше розповсюджена в Україні: бухгалтерський комплекс «БЕСТ» або «Парус» (корпорація «Парус»).

Висновок по розділу 2

Результати проведеного дослідження побудови обліку операцій з покупцями дали підставу зробити наступні висновки:

1. Фінансовий облік ґрунтується на первинній інформації. Документування є першим етапом бухгалтерського обліку, тому від його якості, достовірності, повноти та оперативності залежить наступний процес обліку операцій з

покупцями. Первинний облік операцій з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» ведеться згідно чинного законодавства та з урахуванням специфіки ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є досить ефективним, але мають місце деякі недоліки. Розроблений у ТОВ «АГРО-ФІД» графік документообороту не відповідає дійсності та не може повністю інформувати про порядок обробки інформації, що зазначена в первинних документах з обліку дебіторської заборгованості з операцій з покупцями. Слід зазначити, що відсутність в графіку всіх первинних документів, які обліковують розрахунків з покупцями, призводить до виникнення проблем, пов'язаних з плануванням роботи, визначенням причин збоїв основних господарських процесів та визначенням відповідальних осіб.

Для обліку операцій з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД» використовує рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Підприємство відображає заборгованість покупців за одержаний товар (роботи, послуги) за чистою реалізаційною вартістю, яка визначається як різниця між первісною оцінкою дебіторської заборгованості і резервом сумнівних боргів.

Таким чином, на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» дотримуються методології ведення фінансового обліку операцій з покупцями з незначними порушеннями вимог чинного законодавства стосовно резерву сумнівних боргів.

2. Інформацію про наявність дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями у підприємства дає Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф.№1). Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги наводиться в рядку 1125 за чистою реалізаційною вартістю. Щодо відображення інформації про дебіторську заборгованість в податковій звітності, то така інформація відображається в Податковій декларації з податку на прибуток підприємства та Податковій декларації з податку на додану вартість. Діяльність підприємства в подальшому повинна бути направлена на пошук найбільш ефективних форм і методів співпраці з покупцями. Для цього потрібно удосконалити систему бухгалтерського обліку і звітності в Україні в контексті гармонізації з міжнародними стандартами.

3. Для покращення аналітичної роботи в ТОВ «АГРО-ФІД» впроваджено управлінський облік, як засобу стратегічного управління дебіторською заборгованістю за розрахунками з покупцями підприємства. У процесі управління дебіторською заборгованістю менеджмент ТОВ «АГРО-ФІД» повинен реалізовувати кредитну політику так, щоби, максимізувавши прибуток і рентабельність капіталу, підтримувати ліквідність підприємства у межах нормативних значень. Для цього управління дебіторською заборгованістю покупців на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» повинно включати планування в якості обов'язкового елемента; при плануванні дебіторської заборгованості покупців та замовників вихідними показниками являється термін, на який покупцям надається кредит, та обсяг відсотку за кредитування; управління дебіторською заборгованістю покупців в ТОВ «АГРО-ФІД» для покращення ефективності повинно включати класифікацію дебіторів за категоріями та встановлення для них окремих відсоткових ставок для кожної категорії дебітора; для пришвидшення обігу дебіторської заборгованості покупців ТОВ «АГРО-ФІД» доцільно застосовувати факторинг; підґрунтям прийняття управлінського рішення щодо забезпечення погашення дебіторської заборгованості покупців має стати сформоване належним чином обліково-інформаційного забезпечення, завдяки якому є можливість здійснити рейтингову оцінку дебіторів, визначити ступінь ризиковості непогашення наявної дебіторської заборгованості покупців та прийняти рішення щодо здійснення факторингових операцій.

4. Одним із шляхів удосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в ТОВ «АГРО-ФІД» є застосування сучасних інформаційних систем в бухгалтерському обліку підприємства. В ТОВ «АГРО-ФІД» для обліку в 2017 році встановили найбільш поширену програму для автоматизації бухгалтерського обліку в Україні – 1С: Бухгалтерія 8.2. Автоматизація бухгалтерського обліку операцій з покупцями у ТОВ «АГРО-ФІД» за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 8.2 забезпечує зниження трудомісткості обліку, зменшення витрат часу на обчислення і розрахунки, сприяє чіткій організації

обліку й контролю з тим, щоб своєчасно одержувати достовірну інформацію про операції з покупцями.

В зв'язку з заборонаю використання програми 1С «Бухгалтерія» підприємству необхідно замінити її на іншу програму яка найбільше розповсюджена в Україні: бухгалтерський комплекс «БЕСТ» або «Парус» (корпорація «Парус»).

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Джерела, основні показники та методи контролю і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Важливим засобом впливу на результати діяльності і господарювання в цілому в сучасних умовах виступає ефективна та дієва система контролю. Контроль, як економічна категорія є ефективним засобом попередження, виявлення та запобігання порушенням; складовою частиною господарського управління, його функцією, методом реалізації управлінських рішень; джерелом інформації про позитивні й негативні явища на всіх ділянках господарської діяльності; систематичною конструктивною діяльністю керівників органів управління, спрямовану на наближення фактичного виконання до поставленої мети [67].

На думку українського дослідника Б.Ф. Усача, контроль означає перевірку виконання тих чи інших господарських рішень з метою встановлення їхньої законності та економічної доцільності [75, с. 10].

Науковець Є.В. Калюга зазначає, що контроль визначається як постійно діюча, науково обґрунтована і добре продумана система активного спостереження і перевірки процесів господарювання [35, с. 20].

Таким чином, вищенаведені визначення сутності контролю дозволяють трактувати контроль як діяльність, спрямовану на перевірку відповідності фактичних показників діяльності встановленим параметрам та надання рекомендацій щодо усунення виявлених відхилень.

На сьогоднішній день на підприємствах розрізняють два види контролю за суб'єктами здійснення – зовнішній та внутрішній. Порівняльна характеристика даних видів контролю наведена на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Мета і суб'єкти внутрішнього і зовнішнього контролю

Суб'єктами в контрольному процесі виступають носії прав та обов'язків – особи та органи, що мають повноваження на здійснення контролю за виробничою та фінансовою діяльністю підприємства, а також право втручатися в його оперативну діяльність та самостійно притягувати винних осіб до відповідальності.

Суб'єктів контролю можна розподілити на зовнішніх та внутрішніх залежно від мети проведення контролю. Основне завдання суб'єктів контролю при проведенні контролю – підтвердження дотримання чинного законодавства у господарській діяльності підприємства, виявлення та попередження можливих зловживань в процесі використання ресурсів.

Модель контролю операцій з покупцями на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД»
представлена на рис. 3.2.

Суб'єкти контролю							
Адміністрація підприємства (керівництво)		Бухгалтерська служба підприємства		Спеціально запрошені аудитори			
Об'єкти контролю							
Операції з покупцями	Первинні документи, звітність МВО	Регістри аналітичного і синтетичного обліку по рах. 36, 68.	Бухгалтерська і податкова звітність	Функції управління господарською діяльністю			
Джерела інформації							
Нормативні документи	Законодавчі акти	Регістри аналітичного і синтетичного обліку	Первинні документи, звітність	Бухгалтерська і податкова звітність	Результати попередніх перевірок		
Методичні прийоми контролю							
Органолептичні			Розрахунково-аналітичні		Документальні		
Інвентаризація, контрольні заміри, вибіркові та суцільні спостереження	Технологічний та хіміко-технологічний контроль	Експертизи, службові розслідування, експеримент	Економічний аналіз, статистичні розрахунки	Економіко-математичні методи	Інформаційне моделювання, дослідження документів	Нормативно-правове регулювання	Групування недоліків
Методичні прийоми узагальнення та реалізації результатів контролю							
Документування результатів контролю	Аналітичне групування	Слідчо-юридичне обґрунтування	Систематизоване групування	Прийняття рішень та контроль за їх виконанням			

Рис. 3.2. Концептуальна модель контролю операцій з покупцями для ТОВ «АГРО-ФІД»

Запропонована модель контролю операцій з покупцями на підприємстві поєднує основні складові контрольного процесу. Організаційні питання, які вирішуються на рівні моделювання контролю дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями, стосуються обґрунтування мети і систематизації завдань, визначення об'єктів і суб'єктів дослідження, формування методичного забезпечення. Інформаційна компонента поєднує характеристику джерел

утворення економічної інформації, доведення доцільності поєднання інформаційних потоків, побудову системи показників, які визначають параметри об'єктів та алгоритмів перетворення вхідної інформації у вихідні дані, на основі яких приймаються управлінські рішення щодо дебіторської заборгованості підприємства.

Суб'єктами контролю дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями є адміністрація та бухгалтерська служба підприємства, а також спеціально запрошені аудиторами.

Об'єктами контролю операцій з покупцями є операції з обліку дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями.

Джерелами інформації контролю операцій з покупцями є:

- а) вимоги нормативних документів щодо обліку дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями;
- б) наказ про облікову політику підприємства;
- в) первинні документи (рахунки-фактури, накладні, касові документи, виписки банку тощо);
- г) договори на поставку товарів, надання послуг тощо;
- д) реєстри синтетичного і аналітичного обліку операцій з покупцями;
- е) відповіді на запити аудитора;
- ж) інформація одержана в ході перевірки;
- з) аудиторські висновки, акти ревізій та інші документи, що узагальнюють результати контролю;
- и) документи претензійно-позовних справ.

Важливим елементом організаційно-інформаційної моделі є методичне забезпечення контролю операцій з покупцями підприємства. Абстрактно-логічні методи дослідження визначають наукові підходи до вивчення економічних процесів і явищ. Вони базуються на застосуванні загальнонаукових методів пізнання та інтуїції і досвіді дослідників (евристичні методи). Спеціальні методичні прийоми контролю забезпечують суцільне спостереження,

документальне дослідження дебіторської заборгованості, виявлення, оцінку та усунення відхилень, запобігання кризовим ситуаціям і банкрутству підприємства.

Методичні прийоми узагальнення і реалізація результатів контролю операцій з покупцями на підприємстві спрямовані на розробку, обґрунтування та впровадження заходів щодо своєчасного усунення небажаних відхилень від стандартів контролю і запобігання кризовим ситуаціям.

Таким чином, контроль операцій з покупцями на підприємстві має сприяти отриманню суб'єктом управління необхідної інформації щодо дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями з метою оцінки доцільності, правомірності та ефективності здійснення відповідних фінансово-господарських операцій, виходячи з характеру економічних ситуацій, що обумовлюють необхідність прийняття тих чи інших управлінських рішень.

Раціональна організація контролю за станом розрахунків повинна сприяти зміцненню договірної та платіжної дисципліни, прискорення оборотності оборотного капіталу і, отже, зміцненню фінансового стану підприємств. Тому при здійсненні контролю операцій з покупцями на підприємстві першочергову увагу потрібно приділяти контролю стану розрахунків та дебіторській заборгованості.

При здійсненні контролю дебіторської заборгованості з покупцями потрібно приділяти увагу наступним питанням:

- 1) забезпечувати юридичну обґрунтованість кожної суми дебіторської заборгованості покупців;
- 2) з'ясувати їх причини та прораховувати наслідки;
- 3) вияснити, чи вживаються необхідні заходи щодо стягнення дебіторської заборгованості;
- 4) з'ясувати, чи проводилася інвентаризація розрахунків з покупцями на підприємстві і чи не минув строк позовної давності.

При перевірці розрахунків з покупцями об'єктами контролю є розрахунки, які здійснює підприємство на рахунках 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками", 681 "Розрахунки за авансами одержаними" за відвантажені товари,

крім заборгованості, яка забезпечена векселями, в аналітичному розрізі за кожним покупцем та замовником, за кожним поданим до сплати документами.

Основними напрямками контролю розрахунків з покупцями є:

1. Реальність та законність відображення за дебетом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» вартості продажу реалізованої продукції товарів, виконаних робіт, наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що включені у вартість реалізації. Для перевірки за цим напрямком перевіряючий використовує дані угод з покупцями, рахунків-фактур, гарантійних листів, банківських та інших документів, а також уважно перевіряє правильність оформлення документів на відпущені на місці або відвантажені товари та своєчасність подання документів до бухгалтерії для подання рахунків покупцям. За допомогою нормативної та арифметичної перевірки контролюється правильність визначення розміру ПДВ, акцизів та інших податків і зборів, а також правильність загальної суми до оплати.

2. Повнота та своєчасність розрахунків покупців за отримані товари, тобто суми платежів, що надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інших видів розрахунків (кредитовий оборот рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»). Повнота та своєчасність оплати рахунків перевіряється на підставі записів про оплату рахунків-фактур у регістрах обліку та виписок банків. У разі необхідності ревізор застосовує зустрічну перевірку.

3. Обґрунтованість записів за субрахунками 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями", 362 "Розрахунки з іноземними покупцями", 681 "Розрахунки за авансами одержаними" у журналі 3, Книзі головних рахунків та балансі. Сальдо та обороти за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» мають бути тотожними сальдо та оборотам у відомості 3.1, а також записам у податковому обліку.

4. Правильність визначення заборгованості окремих покупців та в цілому за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». При цьому необхідно використати дані актів звірки розрахунків з покупцями. Окремо вивчаються

випадки невчасної оплати покупцями відвантажених товарів, інші порушення ними угод про поставки. Розрахунки з покупцями пов'язані з розрахунками з бюджетом за ПДВ, акцизами та іншими обов'язковими податками (зборами), тому перевіряючий повинен старанно перевіряти відображення цих розрахунків у податковому обліку. Розрахунки з іноземними покупцями (субрахунок 362 "Розрахуки з іноземними покупцями") перевіряються, крім того, і на: правильність перерахунку іноземної валюти в гривні; своєчасність надходження валютної виручки з-за кордону (не пізніше встановленого державою терміну); дотримання правил оформлення платіжних документів згідно з правилами тлумачення торговельних термінів "Інкотермс" та інші питання.

Контроль повинен здійснюватися починаючи з відвантаження товарів, проходження розрахункових документів, їх оплати до надходження виручки від реалізації продукції на розрахунковий рахунок підприємства. Такий контроль здійснюється в рамках загального контролю на підприємстві. Особливу увагу слід приділяти найбільш крупним і сумнівним видам дебіторської заборгованості по товарному кредиту, а також середньому розміру товарного кредиту, а потім іншим видам дебіторської заборгованості, що не роблять серйозного впливу на фінансові результати діяльності підприємства. Таким чином, з метою оцінки стану дебіторської заборгованості покупців слід проводити контроль в розрізі розміру заборгованості окремих покупців за термінами виникнення боргів.

Особливе місце в системі внутрішнього контролю на підприємстві належить внутрішньому контролю розрахунків з покупцями. Стан дебіторської заборгованості покупців в системі внутрішнього контролю підприємства необхідно оцінювати за такими параметрами: доцільність та обґрунтованість розподілу функціональних обов'язків між персоналом бухгалтерії; повнота відображення дебіторської заборгованості покупців; обґрунтованість записів на відповідних рахунках; відповідність і вчасність облікової реєстрації.

Безконтрольне зростання дебіторської заборгованості покупців – досить поширене явище в умовах кризи неплатежів. Система контролю, у даному

випадку, має величезне значення, тому що без неї сума дебіторських заборгованостей може перевищити допустимий рівень, що призведе до зниження потоку готівки і до появи сумнівних боргів, які, в свою чергу, значно знизять загальний виторг, а отже і прибуток від реалізації товарів. Часто виникає потреба корекції дій, іноді добре налагоджена система контролю за дебіторськими заборгованостями покупців є єдиним засобом простеження ситуації на цій ділянці.

Таким чином, для забезпечення ефективності внутрішнього контролю стану розрахунків з покупцями доцільно встановити конкретні процедури саме відповідно до розглянутих об'єктів та параметрів у Посадових інструкціях персоналу бухгалтерії.

Мета контролю - з'ясувати чи:

- операції які пов'язані продажем товарів є дійсними;
- вчасно і точно реєструються операції з продажу товарів у відношенні рахунка, суми і періоду;
- відповідають грошові надходження балансовим рахункам дебіторів;
- затверджується і реєструється повернення товарів покупцями точно у відношенні рахунка, суми і періоду;
- усі замовлення відповідним чином затверджуються з урахуванням ризику неплатежу, сумнівні рахунки визнаються і забезпечуються вчасно.

Джерелами контролю розрахунків з покупцями є бухгалтерський баланс, регістри бухгалтерського обліку по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», первинні документи по розрахунках з покупцями та замовниками, акти звірок.

Таким чином, контроль операцій з покупцями на підприємстві має сприяти отриманню суб'єктом управління необхідної інформації щодо дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями з метою оцінки доцільності, правомірності та ефективності здійснення відповідних фінансово-господарських операцій, виходячи з характеру економічних ситуацій, що обумовлюють

необхідність прийняття тих чи інших управлінських рішень. Отже, формування методики контролю операцій з покупцями на підприємстві вимагає конкретизації місця і ролі окремих складових контрольного процесу відповідно до причин здійснення господарської операції.

Система аналізу господарської діяльності підприємств полягає у вивченні та оцінці використання всіх видів господарських ресурсів і результатів його роботи. Аналіз – це спосіб оцінювання фінансового стану і результатів діяльності підприємства на підставі даних поточного фінансового обліку і фінансової звітності. Метою аналізу є інформаційне забезпечення управлінських рішень, на які істотно впливають фактичні або прогнозовані дані про фінансовий стан підприємства (платоспроможність, фінансова стійкість і незалежність, рентабельність діяльності, ймовірність банкрутства тощо).

Практична реалізація теоретичних основ моделювання аналізу операцій з покупцями підприємства ґрунтується на побудові організаційно-інформаційної моделі, яка є одним із прийомів формалізації аналітичного процесу в управлінні діяльністю підприємства і передбачає визначення окремих елементів процесу дослідження.

Виходячи зі сказаного, організаційно-інформаційну модель аналізу операцій з покупцями можна визначити як стислу характеристику аналітичного процесу щодо суб'єктів та об'єктів дослідження, мети і завдань, системи показників, які визначають параметри об'єктів, інформаційного та методичного забезпечення.

Розглянемо організаційно-інформаційну модель аналізу операцій з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД». Вона складається з п'яти взаємопов'язаних блоків (рис.3.3).

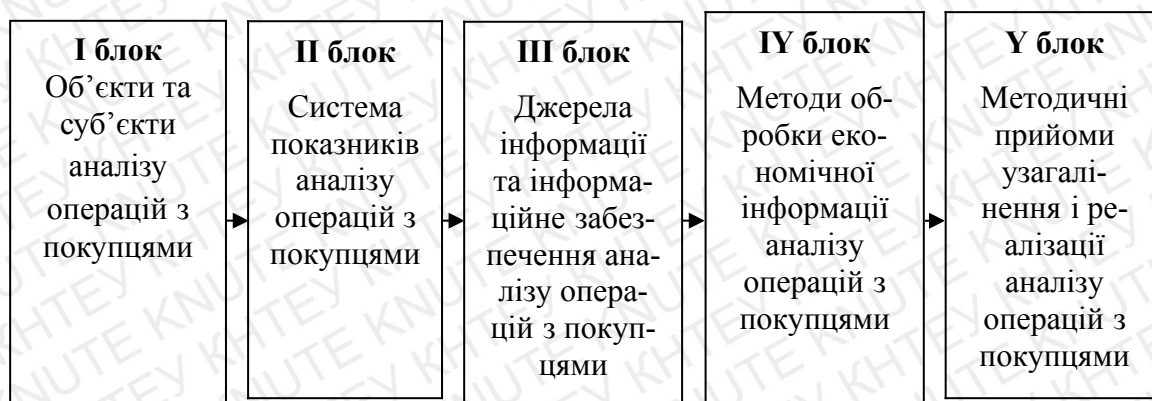

Рис. 3.3. Організаційно-інформаційна модель аналізу операцій з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД»

Метою аналізу операцій з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД» є інформаційне забезпечення управлінських рішень, на які істотно впливають фактичні або прогнозовані дані про фінансовий стан підприємства (платоспроможність, фінансова стійкість і незалежність, рентабельність діяльності, ймовірність банкрутства тощо). Результати аналізу є тим підґрунтям, на основі якого формують фінансову політику підприємства, розробляють сукупність заходів, добирають фінансові механізми реалізації поставленої перед фінансовим менеджментом мети. Особливу увагу в процесі аналізу операцій з покупцями приділяють статті «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги», яка має найбільшу питому вагу в загальній сумі дебіторської заборгованості.

Завданням аналізу розрахунків з покупцями є вивчення та оцінка:

- складу та структури розрахунків з покупцями;
- питомої ваги дебіторської заборгованості в сумі поточних активів;
- її реальності (правдивості);
- правильності оформлення розрахунків з покупцями;
- показників якості та ліквідності цієї заборгованості;
- впливу розрахунків з покупцями на фінансові результати підприємства;
- пошуку шляхів прискорення оборотності дебіторської заборгованості.

Об'єктами аналізу операцій з покупцями на підприємстві є операції з обліку

розрахунків з покупцями та зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на управління цими операціями.

Суб'єктами аналізу операцій з покупцями на підприємстві є бухгалтерська служба підприємства, зовнішні користувачі інформації, планова служба, фінансова служба підприємства та керівництво підприємства.

Показники аналізу операцій з покупцями можуть бути абсолютними та відносними. До абсолютних показників відносяться показники обсягу: вартісні і натуральні та питомі показники. До відносних показників відносять показники структури, показники інтенсивності процесів та показники динаміки.

За даними бухгалтерської звітності (ф. 1, ф. 2) можна визначити низку показників, що характеризують стан дебіторської заборгованості з розрахунків з покупцями. До цих показників належать:

1. Оборотність дебіторської заборгованості розраховується як відношення виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини дебіторської заборгованості і показує швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується:

$$\text{Од} = \text{В}:\text{Д}, \quad (3.1)$$

де Од - оборотність дебіторської заборгованості;

В - виручка від реалізації товарів, грн.;

Д - середня дебіторська заборгованість, грн.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує суму чистого доходу (виручки) підприємства на 1 грн. дебіторської заборгованості. Середні залишки дебіторської заборгованості розраховують за даними балансу як відношення підсумків на початок і кінець аналізованого періоду до двох. Прискорення оборотності дебіторської заборгованості сприяє економії та вивільненню коштів з обороту.

2. Період погашення дебіторської заборгованості розраховується як відношення тривалості звітнього періоду до оборотності дебіторської

заборгованості і показує середній період погашення дебіторської заборгованості підприємства:

$$\text{Пд} = 365 \text{ днів} : \text{Од}, \quad (3.2)$$

де Пд - період погашення дебіторської заборгованості, дні.

Цей показник найбільш наочний і забезпечує порівняння показників оборотності. Чим менша тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, тим швидше майно здійснює свій кругообіг та ефективніше використовується підприємством

3. Частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів:

$$\text{Да} = (\text{Дз} / \text{Па}) * 100\%, \quad (3.3)$$

де Да - частка дебіторської заборгованості в поточних активах, %;

Дз - дебіторська заборгованість на певну дату, грн.;

Па - поточні активи підприємства на певну дату, грн.

4. Відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації (К) визначається за формулою:

$$\text{К} = \text{Д} : \text{В}, \quad (3.4)$$

Даний показник дає інформацію про те, яка величина неоплаченої продукції припадає на 1 грн. продажів.

5. Частка сумнівної дебіторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості, %..

$$\text{Частка сумнівної дебіторської заборгованості} = \text{СДЗ} : \text{ДЗ}, \quad (3.5)$$

де СДЗ - сумнівна дебіторська заборгованість.

Цей показник характеризує якість дебіторської заборгованості. Тенденція його зростання свідчить про зниження ліквідності. Даний показник використовується в процесі внутрішнього аналізу дебіторської заборгованості.

Методика аналізу показників оборотності дебіторської заборгованості передбачає, що дані за звітний період порівнюють з даними за минулий рік (або інший звітний період), визначають зміни і вивчають причини цих змін, їхню якісну характеристику. Деякі показники за минулий період (оборотність дебіторської заборгованості, або відношення середньої величини дебіторської заборгованості до виручки від реалізації) переносяться з розрахунку, складеного за підсумками минулого року чи іншого виробничого періоду.

Важливим елементом організаційно-інформаційної моделі є джерела інформації та методичне забезпечення аналізу операцій з покупцями та замовниками підприємства. Джерела інформації підрозділяються на правові: закони, накази, постанови тощо та планово-нормативні: методичні розробки, коментарі, листи. Облікова інформація, яка буває поточною та звітною, а також позаоблікова інформація – це і є інформаційне забезпечення. Джерелами аналізу операцій з покупцями є: дані бухгалтерського балансу; дані аналітичного обліку.

Також елементом організаційно-інформаційної моделі є методи обробки економічної інформації. Для аналізу операцій з покупцями застосовують широкий спектр прийомів і методів економічного аналізу. В ході проведення аналізу застосовуються економіко-математичні та економіко-логічні методи. Економіко-математичні методи діляться на: економіко-статистичні; методи оптимальних рішень; економетричні; методи економічної кібернетики; математичного програмування; евристичні методи. Економіко-логічні методи: використання відносних і середніх величин; застосування порівняння; групування; індексний метод; метод ланцюгових підстановок.

Методичні прийоми узагальнення і реалізація результатів аналізу операцій з покупцями підприємства спрямовані на розробку, обґрунтування та впровадження заходів щодо розвитку підприємства на основі максимального використання виявлених в процесі аналізу резервів зменшення заборгованості, своєчасного усунення небажаних відхилень від стандартів контролю і запобігання кризовим ситуаціям.

Таким чином, запропонована організаційно-інформаційна модель аналізу операцій з покупцями підприємства поєднує основні складові аналітичного процесу. Організаційні питання, які вирішуються на рівні моделювання аналізу дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями підприємства, стосуються обґрунтування мети і систематизації завдань, визначення об'єктів і суб'єктів дослідження, формування методичного забезпечення.

Таким чином, аналіз і контроль операцій з покупцями підприємства мають сприяти отриманню суб'єктом управління необхідної інформації щодо розрахунків з покупцями підприємства з метою оцінки доцільності, правомірності та ефективності здійснення відповідних фінансово-господарських операцій, виходячи з характеру економічних ситуацій, що обумовлюють необхідність прийняття тих чи інших управлінських рішень. Отже, формування методики аналізу і контролю операцій з покупцями та замовниками підприємства вимагає конкретизації місця і ролі окремих складових контрольно-аналітичного процесу відповідно до причин здійснення господарської операції.

3.2. Розробка та апробація методики контролю дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»

Контроль за операціями з покупцями на підприємстві проявляється через політику управління за дебіторською заборгованістю покупців. Політика управління дебіторською заборгованістю ТОВ «АГРО-ФІД», в тому числі і

дебіторською заборгованістю покупців, складається з таких основних елементів:

- формування принципів здійснення розрахунків підприємства з контрагентами;
- визначення можливої суми фінансових коштів, що інвестуються в дебіторську заборгованість;
- виявлення фінансових можливостей надання комерційного та споживчого кредиту та формування системи кредитних умов;
- формування стандартів оцінки покупців і диференціації умов надання кредиту;
- формування системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань;
- формування процедури інкасації дебіторської заборгованості;
- забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості;
- побудова ефективних систем контролю за рухом і вчасною інкасацією дебіторської заборгованості.

Для вдосконалення системи контролю розрахунків з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД» пропонуємо:

1. Розробити комплекс заходів щодо: по-перше, пошуку можливостей збільшення кількості покупців підприємства з тим, щоб зменшити масштаб ризику несплати боргів; по-друге, постійного моніторингу потенційних дебіторів. Програма перевірки операцій з обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «АГРО-ФІД» (витяг) наведено в дод. П.

2. Так як на підприємстві не нараховується резерв сумнівних боргів, то необхідно його створити та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства.

3. Своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить

необхідним залучення додаткових джерел фінансування. Також запропоновано ТОВ «АГРО-ФІД» впроваджувати в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора і періодично переглядати граничні суми. При цьому необхідно визначити оптимальний розмір дебіторської заборгованості, яка б надлишково не іммобілізувала фінансові ресурси підприємства і не створювала б перепон для забезпечення безперебійного процесу постачання, реалізації та розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями.

4. Контролювати стан розрахунків з дебіторами, зокрема за простроченими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства (наприклад, прострочена заборгованість контрагентів понад три місяці).

Для організації контролю можна використати робочий документ контролера «Результати перевірки даних про реалізацію товарів для окремих покупців», зразок якої наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Звіт

**про перевірку реалізації товарів для окремих покупців
ТОВ «АГРО-ФІД»
за липень 2018 року**

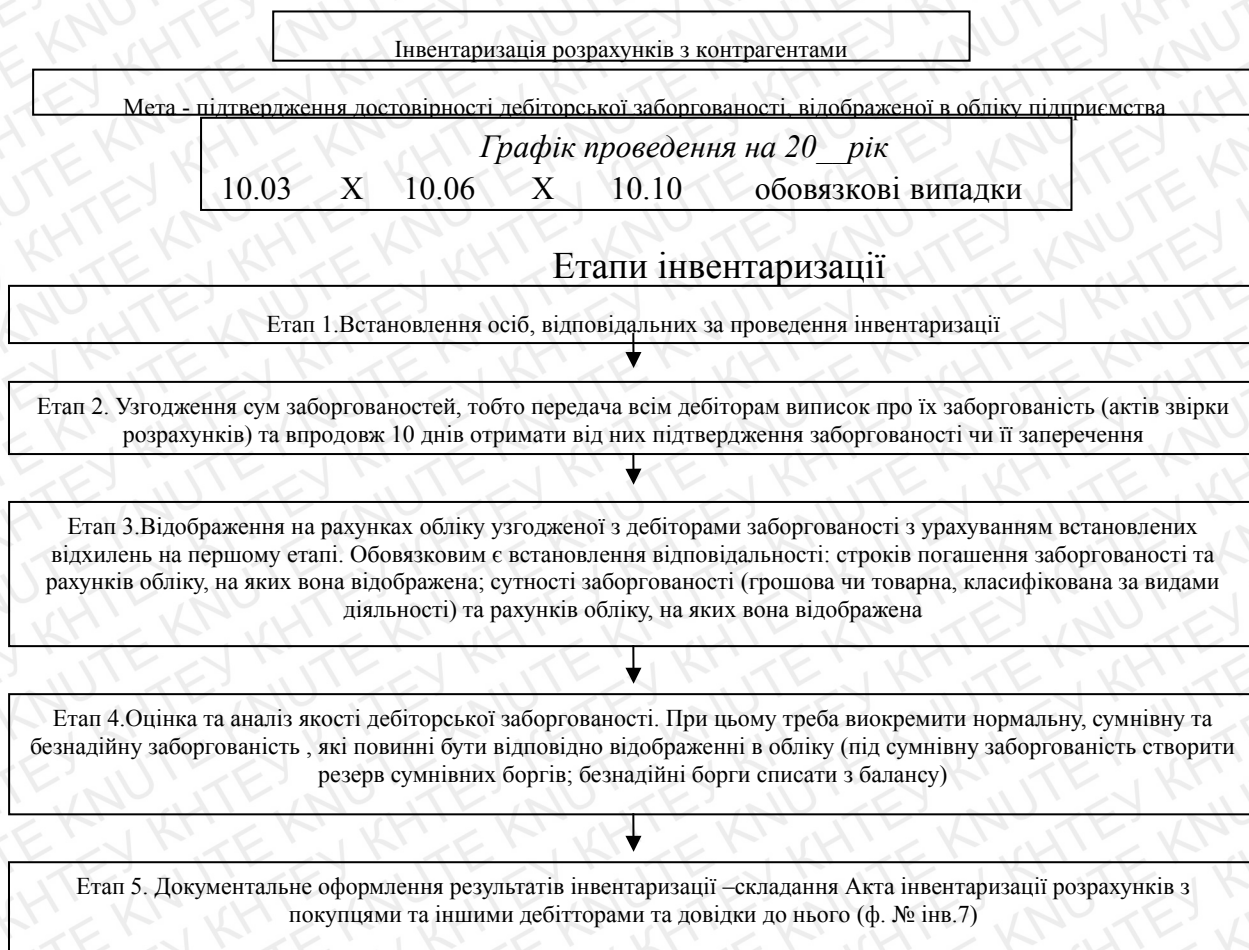
№	Покупець					Кількість замовлень	Інформація про реалізацію товарів						Кореспонденція рахунків				Інформація про оплату			Примітки				
	назва	країна	місто	прізвище менеджера	дата початку взаємин		договір поставки		видатковий документ		податкова накладна		за даними підприємства		за даними перевірки		дата		№ платіж. документа		сума, грн.			
							дата	№	сума, грн.	дата	№	сума, грн.	дебет	кредит	дебет	кредит	за договором	фактично						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
1	ТОВ «Інга»	Україна	Київ	Жмурко Г.В	01.04.16	50	02.11.17	141	3241,17	04.11.17	893	3241,17	04.11.17	924	3241,1	361	702	28	631	07.11.17	07.11.17	1124	3241,17	
2	ТОВ «Маак»	Україна	Київ	Панченко П.С.	01.01.17	100	08.11.17	152	3241,17	11.11.17	907	4527,10	11.11.156	930	4527,10	361	702	28	631	10.11.17	10.11.17	1138	4527,10	

Посада, ПІБ перевіряючого _____

Запропонований документ дає змогу:

- по-перше, акумулювати дані про своєчасність відвантаження товарів, оформлення первинних документів, відображення в обліку;
- по-друге, аналізувати стан розрахунків з дебіторами разом із виявленням різної за строками непогашення заборгованості;
- по-третє, сформулювати висновок щодо доцільності подальшої роботи з певним покупцем на підставі попередніх поставок і своєчасності його оплати тощо.

5. Систематично проводити інвентаризацію заборгованості. Підприємство має розробити схему заходів для інвентаризації розрахунків із покупцями, наприклад, у такий спосіб, як на рис. 3.4.

↓

Етап 6. Вживання заходів щодо уникнення у майбутньому відхилень від нормального стану дебіторської заборгованості та достовірного її відображення в обліку та звітності

Рис. 3.4. Схема порядку інвентаризації розрахунків з дебіторами та кредиторами
ТОВ «АГРО-ФІД»

Дотримуючись запропонованої схеми, пропонуємо форму документа, зразок якого наведено в табл. 3.2.

За допомогою даного документа можна виявити фактичний стан розрахунків для окремих дебіторів, здійснити його аналіз та своєчасно реагувати на можливі відхилення.

Таблиця 3.2

Звіт

**про перевірку дебіторської та кредиторської заборгованості
для окремих контрагентів ТОВ «АГРО-ФІД»**

№	Назва контрагента	Фактичний стан дебіторської заборгованості					Виставлені претензії					Кількість протермінованих місяців оплати					Примітки	
		дата виникнення	вид (аванс, бартер, забезпечена векселем тощо)	сума, тис. грн.	документ (назва, №)	за які цінності	дата	документ	результат (визнані відхлені)	Кореспонденція		0-1	1-3	3-6	6-9	9-12		поверх 12
										дебет	кредит							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	ТОВ «Маяк»	11.12.17	Товарний кредит	7841,36	Рахунок 981	товари	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
2	ТОВ «Олімп»	18.12.17	Товарний кредит	8453,67	Рахунок 984	товари	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	

Виконвець _____

Унаслідок цього підприємство активізує роботу щодо повернення наявних і уникнення потенційних боргів у майбутньому.

Для контролю за правильністю проведення та організації інвентаризацій розрахунків з дебіторами можна використовувати робочий документ контролера «Тест контролю правильності проведення інвентаризації», який дасть змогу узагальнити інформацію про порушення, виявлені на підприємстві під час організації та проведення інвентаризацій.

Зразок запропонованого документу «Тест контролю правильності проведення інвентаризації» наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Тест

контролю правильності проведення інвентаризацій розрахунків із дебіторами та кредиторами ТОВ «АГРО-ФІД»

№	Елемент вибірки	Порушення (+,-)											Примітки
		Інвентаризації розрахунків взагалі не проводяться	Відсутність підписів членів інвентаризаційної комісії у документації	Достовірність виправлень не підтвержена підписами членів комісії	Відсутність необхідних реквізитів у зазначених розрахункових документах дебіторів	Відсутність прописом кількості натуральних показників	Акти звірок дебіторами, що додається до актів інвентаризації не містить обов'язкових реквізитів чи взагалі відсутні	Складені інвентаризаційні описи не відповідають встановленим вимогам	Відсутність відображення результатів інвентаризації (відхилення) в обліку	Відсутність відхилення заборгованості за строками не погашення	Неправильне відображення у звітності, зокрема, наведена заборгованість не розгорнута у балансі	інше	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Дебіторська заборгованість за товари	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	
2	Кредиторська заборгованість за товари	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-	
3	Дебіторська	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	

	заборгованість за послуги												
4	Кредиторська заборгованість за послуги	-	-	-	+	+	+	-	-	-	-	-	

Виконвець _____

Згодом цей документ може допомогти вжити відповідних заходів щодо усунення виявлених недоліків і відхилень.

6. Створення відділу внутрішнього контролю чи відокремлення особи у відділі до обов'язків якої, входив би контроль за сумнівною та безнадійною заборгованістю. Серед іншого до його завдань слід віднести усі запропоновані вище заходи щодо покращення системи управління, зокрема контролю дебіторської заборгованості.

Вважаємо, що запропоновані практичні рекомендації поліпшать систему обліку та контролю дебіторської заборгованості покупців на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» .

ТОВ «АГРО-ФІД» має дебіторську заборгованість на початок року. Тому було досліджено аналітичний облік на бухгалтерському рахунку «Розрахунки з покупцями та замовниками» з метою встановлення причин несплати заборгованості та вивчені заходи, які використовує підприємство щодо погашення боргу.

Особливу увагу звернуто на тих дебіторів, які тривалий час не сплачують належних сум на погашення заборгованості, установлені причини несплати і заходи, які вживає адміністрація щодо ліквідації боргу.

За даними розрахункового балансу ТОВ «АГРО-ФІД» особливо ретельно перевірено в активі стан розрахунків з дебіторами, приділено увагу тим дебіторам, які мають стійкий характер, а також мають найбільшу питому вагу в складі дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з покупцями.

Особливу увагу було зосереджено на контролі строку позовної давності заборгованостей, що значиться на балансі ТОВ «АГРО-ФІД» як реальна, а насправді строки її стягнення через суд адміністрацією підприємства пропущені, тому вона підлягає списанню на збитки.

Реальність балансу може бути забезпечена тільки в результаті ретельної перевірки (інвентаризації) всіх його статей, в т.ч. перевірку стану розрахунків почато з аналізу матеріалів інвентаризації розрахунків.

Інвентаризація розрахунків полягає у виявленні фактичних залишків сум на рахунках. На основі актів звірки розрахунків записані суми непогдженої і простроченої дебіторської заборгованості та безнадійних боргів. За названими видами заборгованості до акта інвентаризації розрахунків прикладається довідка із зазначенням: суми заборгованості; за які ТМЦ; дата виникнення і на підставі яких документів. Таким чином, аналіз матеріалів інвентаризації розрахунків дав можливість зосередити увагу на більш ретельній перевірці розрахунків, за якими встановлено різні розходження.

Протягом перевірки аудитори використовувались принцип вибіркової перевірки інформації. Контроль розрахункових операцій з покупцями було почато з аналізу правильності оплати за відвантажені товари, а також повноти їх списання.

Під час перевірки перевірено, чи правильно відображені за статтями балансу відповідні залишки заборгованості. Для цього порівняно залишки за кожним видом розрахунків на одну і ту саму дату за даними аналітичного обліку із залишками за синтетичним рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», Головною книгою і балансом. За наявності розходжень перевіряється реальність і документальну обґрунтованість заборгованості за кожним покупцем чи замовником. Такі розходження є наслідком занедбаності обліку розрахункових операцій або результатом зловживань, але на ТОВ «АГРО-ФІД» розходжень немає.

Кожна сума заборгованості на окремих рахунках розглядалась з погляду

виникнення боргу, причини і давності створення заборгованості, реальності її одержання. Під час контролю дебіторської заборгованості покупців розрізнено такі її категорії: поточну (або нормальну); неоплачену в строк; заборгованість за строком давності, що минув; спірну; безнадійну.

Під час перевірки розрахунків із контрагентами перевірено, чи укладені договори поставки товарів, чи правильно вираховуються суми, належні підприємству за прийняті покупцем товари. Перевірено повноту і своєчасність розрахунків покупців за прийняті ними товари.

З цією метою проведено інвентаризацію розрахунків: вислані копії карток аналітичного обліку розрахунків (контокорентні виписки) іногороднім покупцям. Контрагенти надавали відповідь щодо стану розрахунків з ТОВ «АГРО-ФІД»

Кожна сума заборгованості на окремих рахунках розглядалась з погляду виникнення боргу, причини і давності створення заборгованості, реальності її одержання. Заборгованість, не сплачена в установлений строк, це заборгованість зі строком сплати, що минув, яка має бути погашена. Тому з'ясувались причини її непогашення у визначені терміни.

В ході перевірки розрахунків з дебіторами та кредиторами в ТОВ «АГРО-ФІД» не виявлені порушення та відхилення від норм чинного законодавства.

Для вдосконалення системи контролю операцій з дебіторами та кредиторами ТОВ «АГРО-ФІД» пропонуємо розробити комплекс заходів щодо пошуку можливостей збільшення кількості контрагентів підприємства з тим, щоб зменшити масштаб ризику несплати боргів та постійного моніторингу потенційних дебіторів/кредиторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо).

3.3. Розробка та апробація методики дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»

Перш за все визначимо, які зміни відбулися в складі та структурі дебіторської заборгованості з покупцями, а також у питомій вазі дебіторської заборгованості щодо загальної суми поточних активів.

В табл. 3.4 наведено дані щодо динаміки заборгованості з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр.

Таблиця 3.4

Показники заборгованості з покупцями підприємства
ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр., тис. грн.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення 2017/2015		Відхилення 2017/2016	
						(+,-)	%	(+,-)	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	0,00	6,40	25,60	6,40	6,40	-19,20	-3,00	0,00	0,00

Таким чином, сума дебіторської заборгованості з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році збільшилася порівняно з 2015 роком на 19,2 тис. грн. (3%) та порівняно з 2016 роком на 0 тис. грн.. (0%) оскільки склала також 6,4 тис. грн.

Динаміку заборгованості з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр. покажемо на рис. 3.5.

Рис. 3.5. Динаміка заборгованості з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр., тис.грн.

Розглянемо склад дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Динаміка складу дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр., тис.грн.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення		Відхилення	
						2017/2015		2017/2016	
						(+,-)	%	(+,-)	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0,00	6,40	25,60	6,40	6,40	-19,20	-3,00	0,00	0,00
Інша дебіторська заборгованість	1,20	7,50	3,90	10,70	52,40	48,50	0,93	41,70	0,80
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,00	0,00	0,00	4,30	0,00	0,00	0,00	-4,30	0,00

Всього дебіторської заборгованості	1,20	13,90	29,50	21,40	58,80	29,30	0,50	37,40	0,64
------------------------------------	------	-------	-------	-------	-------	-------	------	-------	------

Як показують розрахункові дані табл. 3.5, дебіторська заборгованість ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році збільшилась порівняно з 2015 роком на 19,2 тис.грн. (3%) та зменшилась проти 2015 року на 19,2 тис.грн. (3%), що являється позитивним результатом. Зокрема інша дебіторська заборгованість збільшилась порівняно з 2016 роком на 41,7 тис.грн. (8%) і склала в 2017 році 52,4 тис. грн.

Динаміку складу дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр. покажемо на рис.3.6.

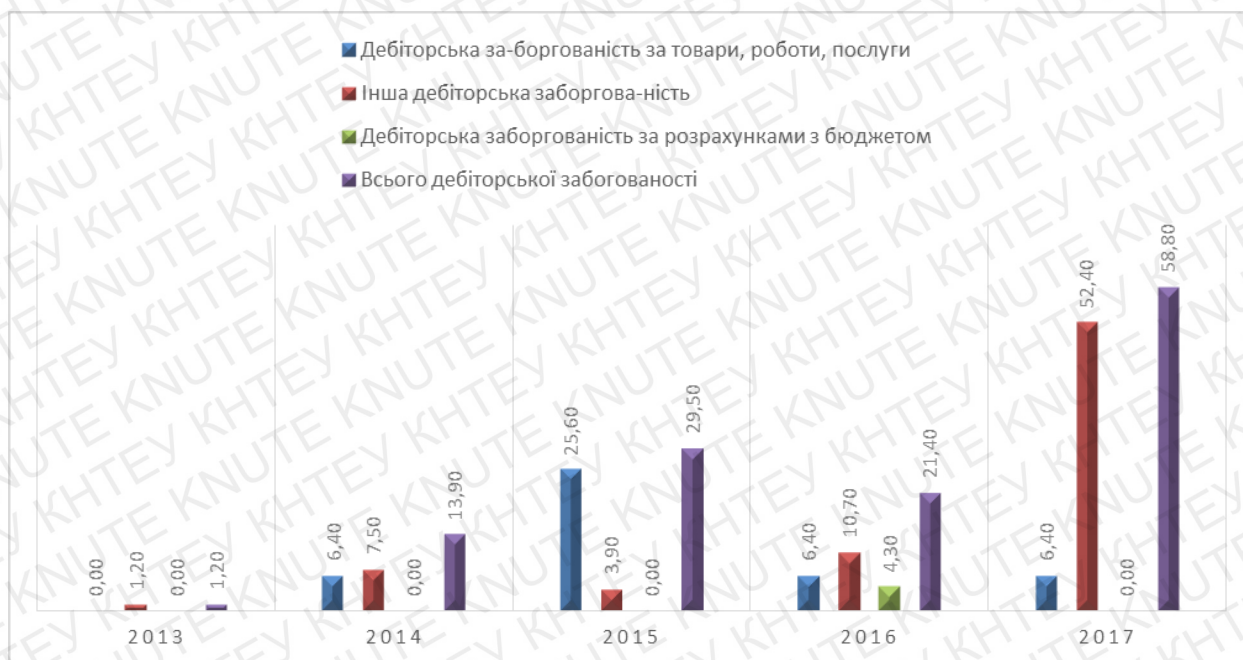

Рис. 3.6. Динаміка складу дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр., тис.грн.

У табл. 3.6 наведена динаміка структури складу дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр.

Таблиця 3.6

Динаміка дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»»

за 2013-2017рр., %

Показник	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Відхилення, %	
						2016 / 2014	2016 / 2015
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0,40	0,02	0,84	0,59	0,81	-0,03	0,22
Інша дебіторська заборгованість	99,60	99,98	99,16	99,41	99,19	0,03	-0,22
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Як показують розрахункові дані, найбільшу частку у структурі дебіторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»» в 2016 році складає інша дебіторська заборгованість (99,19%). При цьому спостерігається зменшення її частки проти 2015 року на 0,22% та збільшення проти 2014 року на 0,03%. Частка дебіторської заборгованості за розрахунками за продукцію, товари, роботи, послуги склала в 2016 році 0,81%, вона зросла проти 2015 року на 0,22% та зменшилася проти 2014 року на 0,03%. Таким чином, дивлячись на збільшення дебіторської заборгованості з покупцями, ТОВ «АГРО-ФІД»» слід приділити увагу окремим дебіторам, які сприяють затримці платежів. Практика свідчить, що чим більший строк дебіторської заборгованості, то нижча вірогідність її одержання.

Фінансовій службі підприємства ТОВ «АГРО-ФІД»» потрібно проводити систематичний контроль за станом оплати покупцями відвантажених товарів. При виникненні дебіторської заборгованості необхідно застосовувати заходи щодо припинення подальшої поставки товарів боржникам, найшвидшої оплати відвантажених товарів і накладення штрафних санкцій на боржників.

Важливим етапом аналізу розрахунків з покупцями є розрахунок показників оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги. Показники оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємства ТОВ «АГРО-ФІД»» за 2012-2016 рр. наведені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

**Показники оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи,
послуги підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр.**

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення, (+,-)	
						2017 / 2015	2017 / 2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотність дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, оборот	719,8	602,6	180,2	598,9	633,5	-546,7	34,6
Період погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, днів	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,0

Продовж. табл. 3.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в загальному обсязі поточних активів, %	0,11	0,00	0,04	0,03	0,03	-0,01	0,00

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 2017 році збільшився проти 2013 року на 34,6, але зменшився проти 2015 року на 1546,7 і становить 1633,5. Період погашення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в 2017 році не змінився порівняно з 2016 роком. Нормативного значення цих показників не має, але чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим краще.

Частка дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги в загальному обсязі поточних активів в 2017 році склала 0,03%, що менше проти 2015 року на 0,01%.

Отже, проведений аналіз показників оборотності дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги ТОВ «АГРО-ФІД» говорить про ефективне використання ресурсів.

Динаміка кредиторської заборгованості наведена на рис. 3.8

Таблиця 3.8

Динаміка складу кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД»
за 2013-2017 рр., тис.грн.

Показник 1	2013 рік 2	2014 рік 3	2015 рік 4	2016 рік 5	2017 рік 6	Відхилення		Відхилення	
						2017/2015		2017/2016	
						(+,-) 7	% 8	(+,-) 9	% 10
Короткострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за:									
товари, роботи, послуги	0,00	1,20	10,40	241,40	70,20	59,80	0,85	-171,20	-2,44
розрахунками з бюджетом	0,00	27,50	11,70	19,20	48,40	36,70	0,76	29,20	0,60

Продовж. табл. 3.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
у тому числі з податку на прибуток	0,00	25,60	8,90	11,70	36,10	27,20	0,75	24,40	0,68
розрахунками зі страхування	0,20	0,90	1,50	1,30	1,00	-0,50	-0,50	-0,30	-0,30
розрахунками з оплати праці		1,70	2,90	3,60	3,70	0,80	0,22	0,10	0,03
Доходи майбутніх періодів	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші поточні зобов'язання	7,80	1,30	14,20	96,00	57,70	43,50	0,75	-38,30	-0,66
Всього зобов'язань	8,00	32,60	40,70	181,00	361,50	320,80	0,89	180,50	0,50

Аналіз кредиторської заборгованості свідчить, що наявна тенденція до нарощування заборгованості. Так, у 2017 році кредиторська заборгованість становила 361,5 тис. грн., що на 180 тис. грн. більше ніж у 2016 році і на 320 тис. більше ніж у 2015 році. Така ж тенденція присутня і щодо інших видів поточної заборгованості (рис.3.7).

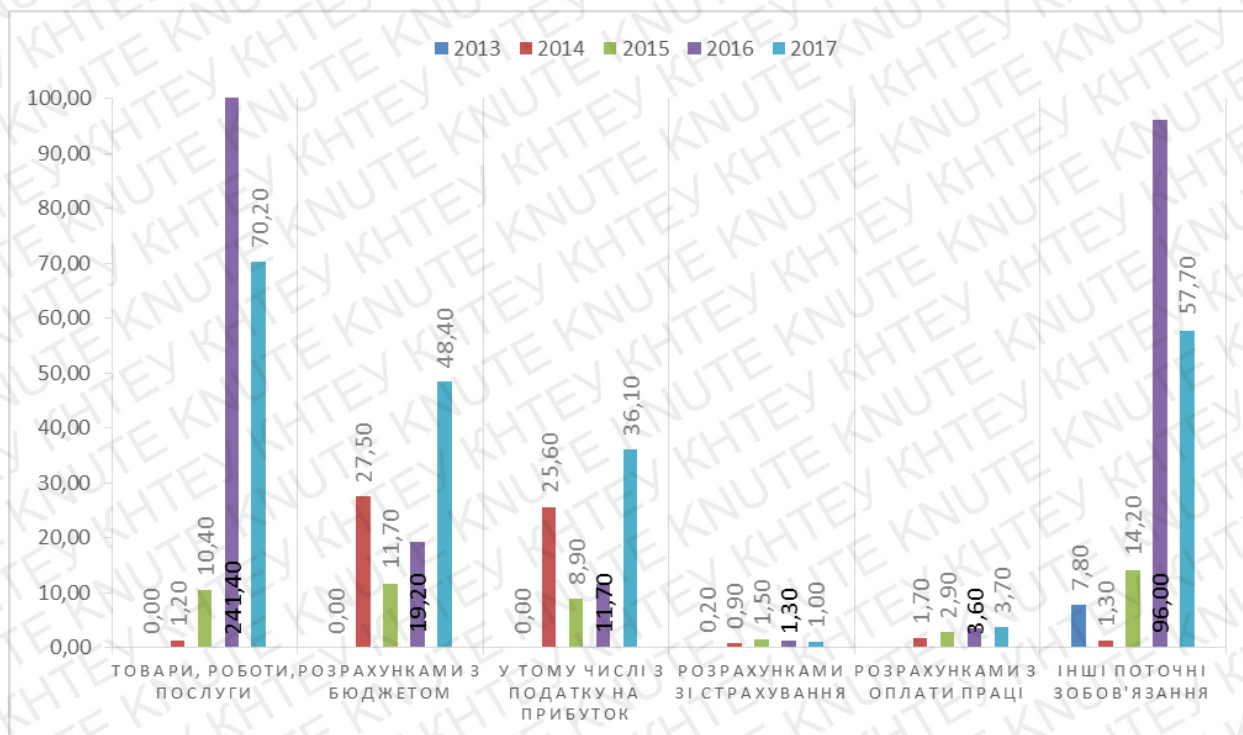

Рис.3.7. Динаміка кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр., тис.грн.

В цілому, поточні зобов'язання, у складі яких є кредиторська заборгованість за товари, роботи та помлуги за 2013-2017 роки збільшилися на 353 тис грн. І складала у 2017 році 361,5 тис. грн.

Таким чином, результати проведеного дослідження свідчать про необхідність удосконалення методичного підходу до аналізу дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями як інструменту покращення фінансового стану підприємства ТОВ «АГРО-ФІД». Для цього потрібно:

- використовувати метод розрахунку з покупцями, що широко використовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами – метод надання знижок за дострокової оплати;
- збільшувати кількість покупців підприємства для зменшення масштабів ризику несплати боргів;
- удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, зокрема за протермінованими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства;
- здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;
- здійснювати моніторинг потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо).

Для вдосконалення аналізу дебіторської операцій з покупцями необхідно також використовувати сучасні комп'ютерні технології. В роботі для вирішення завдань аналізу дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» ми скористалися можливостями програми Excel - додатка з пакета MS Office.

Удосконалення організації та методики аналізу дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із

розрахункових операцій з покупцями. Аналітичне забезпечення стану розрахунків з покупцями має бути організоване таким чином, щоб достатньою мірою відображати і характеризувати всю господарську діяльність з достатньою конкретизацією, саме це зумовлює подальший напрям досліджень аналітичного забезпечення управління розрахунками з покупцями на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД»».

Висновок по розділу 3

Результати проведеного дослідження контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості дали підставу зробити наступні висновки:

При здійсненні контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД»» першочергову увагу потрібно приділяти контролю стану дебіторської та кредиторської заборгованості. Необхідно контролювати стан розрахунків з дебіторами та кредиторами, своєчасно виявляючи такі види заборгованості, які є недопустимими для підприємства (наприклад, протермінована заборгованість контрагентів понад три місяці).

Для організації контролю можна використати робочий документ контролера «Результати перевірки кредиторської та дебіторської заборгованості». Запропонований документ дає змогу акумулювати дані про своєчасність відвантаження товарів, оформлення первинних документів, відображення в обліку; аналізувати стан розрахунків з дебіторами та кредиторами разом із виявленням різної за строками непогашення заборгованості; сформулювати висновок щодо доцільності подальшої роботи з певним покупцем на підставі попередніх поставок і своєчасності його оплати.

Підприємство має розробити схему заходів для інвентаризації розрахунків і заборгованості. Дотримуючись запропонованої схеми, пропонуємо форму документа, за допомогою якого можна виявити фактичний стан розрахунків для

окремих дебіторів та кредиторів, здійснити його аналіз та своєчасно реагувати на можливі відхилення. Унаслідок цього підприємство активізує роботу відповідної служби щодо повернення наявних боргів і уникнення потенційних у майбутньому.

Для контролю за правильністю проведення та організації інвентаризацій дебіторської та кредиторської заборгованості доцільно використовувати робочий документ контролера «Тест контролю правильності проведення інвентаризації», який дасть змогу узагальнити інформацію про порушення, виявлені на підприємстві під час організації та проведення інвентаризацій.

10. Проведений аналіз динаміки заборгованості з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр. показав, що сума дебіторської заборгованості з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році збільшилася порівняно з 2015 роком на проте залишилася без змін у порівнянні з поведенням 2016 роком.

Аналіз кредиторської заборгованості свідчить, що наявна тенденція до нарощування заборгованості. Так, у 2017 році кредиторська заборгованість становила 361,5 тис. грн., що на 180 тис. грн. більше ніж у 2016 році і на 320 тис. більше ніж у 2015 році. Така ж тенденція присутня і щодо інших видів поточної заборгованості.

Таким чином, дивлячись на збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості, ТОВ «АГРО-ФІД» слід приділити увагу окремим контрагентам, які сприяють затримці платежів. Практика свідчить, що чим більший строк дебіторської заборгованості, то нижча вірогідність її одержання. Переважання кредиторської заборгованості над дебіторською загрожує зниженню платоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження теоретичних та практичних основ побудови обліку, контролю та аналізу операцій з покупцями дали підставу зробити наступні висновки:

1. Ринковий механізм розвитку економіки України базується на силах попиту та пропозиції, які формують ціну на ринку де головними суб'єктами виступають продавці і покупці. Ключовим критерієм у визначенні поняття «покупець» виступає «безпосереднє здійснення купівлі». Як наслідок, в бухгалтерському обліку, у випадку операцій з покупцями, домінуюче місце займає саме реалізація продукції, товарів, робіт послуг. У свою чергу під реалізацією в бухгалтерському обліку розуміють продаж вироблених або закуплених товарів, що супроводжується отриманням грошового виторгу. Розуміння поняття “розрахунки” зумовлене видимою частиною - здійснення платежу відповідно до попередньо нарахованих зобов'язань, що залишає поза увагою причини та умови здійснення платежу. Основним об'єктом бухгалтерського обліку операцій за розрахунками з покупцями є дебіторська заборгованість. Потребують вдосконалення питання класифікації дебіторської заборгованості для цілей управління, розробки нових методів розрахунку резерву сумнівних боргів. Також в обліку доцільно розмежувати заборгованість строк якої настав та ще не настав, з метою розрахунку майбутньої вартості грошових потоків від погашення такої заборгованості.

2. Процеси реформування бухгалтерського обліку, як і практика використання нормативно-законодавчої бази з питань обліку, засвідчили наявність багатьох недостатньо вивчених і неузгоджених питань щодо обліку, контролю і аналізу операцій з покупцями. До сьогодні залишається не повністю вирішеним питання обліку безнадійної дебіторської заборгованості, визначення окремих категорій, врахування ризиків, удосконалюється методика відображення операцій з покупцями, класифікація заборгованості тощо. Проте чи не

найголовніший недолік законодавства України – це зависока частота його зміни і внесення поправок. Хоча, певною мірою, це свідчить про постійний процес його удосконалення, і поряд з цим стихійне оновлення нормативних документів ускладнює їх практичне застосування, оскільки необхідний додатковий час для їх опрацювання, вивчення та випробування на практиці. Для раціональної організації бухгалтерського обліку операцій з покупцями необхідно дотримуватись вимог всіх чинних нормативно-правових актів та розробляти власну облікову політику підприємства, яка б не суперечила чинному законодавству, враховувала специфіку діяльності конкретного підприємства та адаптацію вітчизняного обліку операцій з покупцями до міжнародних стандартів.

3. Об'єктом дослідження в роботі обрано ТОВ «АГРО-ФІД», основним видом діяльності якого є роздрібна торгівля алкогольними та іншими напоями. Згідно затвердженої облікової політики базове підприємство використовує автоматизовану форму бухгалтерського обліку, тобто всі дані первинних документів накопичуються і реєструються в зведених відомостях, розроблених на комп'ютері. ТОВ «АГРО-ФІД» використовує програму «1С: Бухгалтерія 7.7».

Створення ефективної системи контролю за якістю обліку операцій з покупцями вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку. Це, відповідно, дозволить накопичувати інформацію про розрахунки з покупцями за різними рівнями деталізації і узагальнення.

Метою фінансового аналізу в ТОВ «АГРО-ФІД» є інформаційне забезпечення управлінських рішень, на які істотно впливають фактичні або прогнозовані дані про фінансовий стан підприємства (платоспроможність, фінансова стійкість і незалежність, рентабельність діяльності, ймовірність банкрутства тощо). Для узагальнення інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» було проведено аналіз його техніко-економічних показників за 2013-2017 рр. На основі аналізу показників фінансової

стійкості ТОВ «АГРО-ФІД» можна зробити висновок про те, що всі коефіцієнти знаходились в межах норми протягом аналізованого періоду, що свідчить про достатню забезпеченість підприємства власним капіталом та фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування. Рівень ділової активності ТОВ «АГРО-ФІД» можна охарактеризувати як незадовільний. Аналіз основних показників ефективності діяльності ТОВ «АГРО-ФІД» свідчить про зменшення ефективності діяльності підприємства. Отже, керівництву підприємства потрібно надалі краще проводити внутрішню політику, завданнями якої є пошук резервів економії витрат, впроваджувати заходи для підвищення доходів, підвищувати оборотність активів, вводити додаткові пільги та послуги для покупців.

4. Фінансовий облік ґрунтується на первинній інформації. Документування є першим етапом бухгалтерського обліку, тому від його якості, достовірності, повноти та оперативності залежить наступний процес обліку операцій з покупцями. Первинний облік операцій з покупцями в ТОВ «АГРО-ФІД» ведеться згідно чинного законодавства та з урахуванням специфіки ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є досить ефективним, але мають місце деякі недоліки. Розроблений у ТОВ «АГРО-ФІД» графік документообороту не відповідає дійсності та не може повністю інформувати про порядок обробки інформації, що зазначена в первинних документах з обліку дебіторської заборгованості з операцій з покупцями. Слід зазначити, що відсутність в графіку всіх первинних документів, які обліковують розрахунків з покупцями, призводить до виникнення проблем, пов'язаних з плануванням роботи, визначенням причин збоїв основних господарських процесів та визначенням відповідальних осіб.

Для обліку операцій з дебіторами ТОВ «АГРО-ФІД» використовує рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», з кредиторами - 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Підприємство відображає заборгованість покупців за одержаний товар (роботи, послуги) за чистою реалізаційною вартістю, яка визначається як різниця між первісною оцінкою дебіторської заборгованості і резервом сумнівних боргів.

Таким чином, на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» дотримуються методології ведення фінансового обліку операцій з дебіторами та кредиторами з незначними порушеннями вимог чинного законодавства стосовно резерву сумнівних боргів.

5. Інформацію про наявність дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з покупцями у підприємства дає Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф.№1). Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги наводиться в рядку 1125 за чистою реалізаційною вартістю. Кредиторська заборгованість наводиться в рядку 1615. Щодо відображення інформації про дебіторську заборгованість в податковій звітності, то така інформація відображається в Податковій декларації з податку на прибуток підприємства та Податковій декларації з податку на додану вартість. Діяльність підприємства в подальшому повинна бути направлена на пошук найбільш ефективних форм і методів співпраці з покупцями. Для цього потрібно удосконалити систему бухгалтерського обліку і звітності в Україні в контексті гармонізації з міжнародними стандартами.

6. Для покращення аналітичної роботи в ТОВ «АГРО-ФІД» впроваджено управлінський облік, як засобу стратегічного управління дебіторською заборгованістю за розрахунками з покупцями підприємства. У процесі управління дебіторською заборгованістю менеджмент ТОВ «АГРО-ФІД» повинен реалізовувати кредитну політику так, щоби, максимізувавши прибуток і рентабельність капіталу, підтримувати ліквідність підприємства у межах нормативних значень. Для цього управління дебіторською та кредиторською заборгованістю покупців на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» повинно:

- включати планування в якості обов'язкового елементу;
- при плануванні дебіторської та кредиторської заборгованості вихідними показниками є термін за договором та обсяг відсотку за кредитування;
- управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в ТОВ «АГРО-ФІД» для покращення ефективності повинно включати

класифікацію дебіторів та кредиторів за категоріями та встановлення для них окремих відсоткових ставок для кожної категорії контрагентів;

- для пришвидшення обороту дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «АГРО-ФІД» доцільно застосовувати факторинг;
- підґрунтям прийняття управлінського рішення щодо забезпечення погашення дебіторської та кредиторської заборгованості має стати сформоване належним чином обліково-інформаційного забезпечення, завдяки якому є можливість здійснити рейтингову оцінку контрагентів, визначити ступінь ризиковості непогашення наявної дебіторської та кредиторської заборгованості та прийняти рішення щодо здійснення факторингових операцій.

7. Одним із шляхів удосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості в ТОВ «АГРО-ФІД» є застосування сучасних інформаційних систем в бухгалтерському обліку підприємства. В ТОВ «АГРО-ФІД» для обліку в 2017 році встановили найбільш поширену програму для автоматизації бухгалтерського обліку в Україні – 1С: Бухгалтерія 8.2. Автоматизація бухгалтерського обліку операцій з покупцями у ТОВ «АГРО-ФІД» за допомогою програми 1С: Бухгалтерія 8.2 забезпечує зниження трудомісткості обліку, зменшення витрат часу на обчислення і розрахунки, сприяє чіткій організації обліку й контролю з тим, щоб своєчасно одержувати достовірну інформацію про заборгованості. В зв'язку з заборонаю використання програми 1С «Бухгалтерія» підприємству необхідно замінити її на іншу програму яка найбільше розповсюджена в Україні: бухгалтерський комплекс «БЕСТ» або «Парус» (корпорація «Парус»).

8. При здійсненні контролю дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві ТОВ «АГРО-ФІД» першочергову увагу потрібно приділяти контролю стану дебіторської та кредиторської заборгованості. Необхідно контролювати стан розрахунків з дебіторами та кредиторами, зокрема за протермінованими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види

заборгованості, які є недопустимими для підприємства (наприклад, протермінована заборгованість контрагентів понад три місяці).

Для організації контролю можна використати робочий документ контролера «Результати перевірки кредиторської та дебіторської заборгованості». Запропонований документ дає змогу акумулювати дані про своєчасність відвантаження товарів, оформлення первинних документів, відображення в обліку; аналізувати стан розрахунків з дебіторами та кредиторами разом із виявленням різної за строками непогашення заборгованості; сформулювати висновок щодо доцільності подальшої роботи з певним покупцем на підставі попередніх поставок і своєчасності його оплати тощо.

Підприємство має розробити схему заходів для інвентаризації розрахунків і заборгованості. Дотримуючись запропонованої схеми, пропонуємо форму документа, за допомогою якого можна виявити фактичний стан розрахунків для окремих дебіторів та кредиторів, здійснити його аналіз та своєчасно реагувати на можливі відхилення. Унаслідок цього підприємство активізує роботу відповідної служби щодо повернення наявних боргів і уникнення потенційних у майбутньому.

Для контролю за правильністю проведення та організації інвентаризацій дебіторської та кредиторської заборгованості доцільно використовувати робочий документ контролера «Тест контролю правильності проведення інвентаризації», який дасть змогу узагальнити інформацію про порушення, виявлені на підприємстві під час організації та проведення інвентаризацій.

10. Проведений аналіз динаміки заборгованості з покупцями ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр. показав, що сума дебіторської заборгованості з покупцями підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році збільшилася порівняно з 2015 роком. Аналіз кредиторської заборгованості свідчить, що наявна тенденція до нарощування заборгованості. Так, у 2017 році кредиторська заборгованість становила 361,5 тис. грн., що на 180 тис. грн. більше ніж у 2016 році і на 320 тис. більше ніж у 2015 році. Така ж тенденція присутня і щодо інших видів поточної

заборгованості.

Таким чином, дивлячись на збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості, ТОВ «АГРО-ФІД» слід приділити увагу окремим контрагентам, які сприяють затримці платежів. Практика свідчить, що чим більший строк дебіторської заборгованості, то нижча вірогідність її одержання. Переважання кредиторської заборгованості над дебіторською загрожує зниженню платоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азрилиян А.Н. Большой бухгалтерский словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 2005. – 574с.
2. Ахрамович В.М. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті. Практикум / В.М. Ахрамович, В.В. Козлов, І.І. Суперсон. - Націон. акад. статистики, обліку та аудиту. - К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2013. - 195 с.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика: навчальний посібник / О.Я. Базилінська. – 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2011. - 328с.
4. Безруких П.С. Бухгалтерский учет: Учебник / П.С.Безруких, В.Б.Ивашкевич, Н.П. Кондраков и др. под ред. П.С. Безруких. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Бух.учет, 2004. – 624 с.
5. [Белозерцев В.С.](#) Фактори впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємства: теоретичний аспект / В.С. Белозерцев // [Технологический аудит и резервы производства](#). - 2015. - № 4(5). - С. 4-10.
6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 224 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручн. (для студ. вищ. навч. закл.) / за ред. Ф.Ф. Бутинець. – 8-е вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП «Рута». 2009. – 756 с.
8. Власова І.О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: Дис... канд. екон. наук / І.О. Власова; – К.: Нац. аграр. ун-т., 2005. – 193 с.
9. Власюк Г.В. Проблеми організації бухгалтерського обліку та шляхи їх вирішення / Г.В. Власюк // Держава та регіони. – 2009. – № 6. – С. 40-44.
10. [Волковицька О.М.](#) Міжнародні нормативи та зарубіжний досвід в організації облікового процесу дебіторської та кредиторської заборгованості / О.М. Волковицька, С.Ю. Болтач // [Економіка та держава](#). - 2015. - № 1. - С. 72-75.

11. Волковицька О.М. Формування системи внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості / О.М. Волковицька, С.Ю. Болтач/. Ефективна економіка. – 2014. - №12.- С.2-6
12. [Ганусич В.О.](#) Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти / В.О. Ганусич, І.В. Гурська // [Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка.](#) - 2016. - Вип. 1(1). - С. 441-445.
13. [Гнатенко Є.П.](#) Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства / Є.П. Гнатенко, В.В. Волошина // [Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки.](#) - 2015. - № 1. - С. 38-42.
14. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436/IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Гребньов М.Г. Словник ключових термінів з дисципліни «Маркетинг» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/108/44/1/29/>.
16. Губіна І. Резерв сумнівних боргів: створення та використання. / І.Губіна // Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. - 2013. - № 48.- С. 68-71
17. [Дідоренко Т. В.](#) Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками / Т. В. Дідоренко, І. М. Белова // [Сталий розвиток економіки.](#) - 2015. - № 3. - С. 217-220.
18. [Дмитренко А.В.](#) Бухгалтерський і податковий облік безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості / А.В. Дмитренко, М.П. Шовкопляс // [Економіка і регіон.](#) - 2015. - № 1. - С. 114-117.
19. Добровольська О.В. Сучасна система організації контролю за дебіторською заборгованістю підприємств / О.В. Добровольська // Вісник Запорізького національного університету, 2010. - №1(5). – С. 5-11
20. [Дубовая В.В.](#) Відображення інформації про поточну дебіторську заборгованість у фінансовій звітності підприємств України за міжнародними

- стандартами / В.В. Дубовая // [Економіка. Менеджмент. Підприємництво](#). - 2014. - № 26(2). - С. 138-145.
21. Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість» / Є.В. Дубровська // Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. - Суми: СумДУ, 2014. - № 2.- С. 202-205
22. Дударев К.О. Типологія первинних документів в межах бухгалтерського обліку / К.О. Дударєва // Вісник ЖДТУ /Економічні науки. – 2012. – № 2 (56). – Ч. 1. – С. 71-76.
23. Єфіменко Т.І. Сумнівна дебіторська заборгованість: формування облікової політики /Т.І. Єфіменко/ Економіка. Управління. Інновації. - 2014. - Випуск № 1 (11). – С.72-81
24. [Жарикова А.](#) Проблеми обліку простроченої дебіторської заборгованості / А. Жарикова, В. Белозерцев // [Економіст](#). - 2015. - № 12. - С. 52-55.
25. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. / І.В. Жолнер// М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т харч. технологій. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 364 с.
26. Завадський Й.С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво / Й.С. Завадський, Г.В. Осовська, О.О. Юркевич. – Житомир: ЖІТІ, 1999 – 444 с.
27. Загородній А.Г. Фінансовий словник. – 2-ге видання, виправлене та доповнене / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів: Видавництво «Центр Європи», 1997. – 576 с.
28. Зайцев А.А. Словарь-справочник: Рыночная экономика: понятия, термины, механизмы рыночной экономики. Кн.1 / А.А. Зайцев, Ю.Г. Одегов, В.Г. Одегов, Г.П. Елисеєв, В.С. Бабий. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1991. – 128 с.
29. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.93 р. №3125-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

30. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.99 р. №996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
32. Засадна Х.О. Бухгалтерський облік основних господарських операцій у програмі 1С: Бухгалтерія 7.7: навчальний посібник / Х.О. Засадна, Р.К. Шурпенкова. – К.: ЦУЛ, 2010. – 237 с.
33. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
34. Кадацька А.М. Вплив організації обліку дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства / А.М. Кадацька, І.О. Кучер // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія “Фінанси і кредит”. - 2012. - №2. - С. 17-23
35. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія / Є.В. Калюга – К.: Ельга-Центр, 2008. – 360 с.
36. Кияшко О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством: авто-реф. дис. ... канд. екон. наук: : 08.00.09 / О. М. Кияшко. - Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2011. – 21 с.
37. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: (навч. посібн.: курс лекцій) / Г.Г. Кірейцева – Житомир: ЖІТІ, 2008. – 432 с.
38. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
39. Косова Т.Д. Організація і методика економічного аналізу : навч. посіб. / Т.Д.Косова, П.М.Сухарев, Л.О.Ващенко та ін. – К. : ЦУЛ, 2012. – 528 с.
40. Костюнік О.В. Шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості / О.В. Костюнік, Л.Л. Турова, В.М. Ковтуненко / // Агросвіт. - 2016. - № 6. - С. 29-31

- 41.Крупельницька І.Г. Звітність підприємств: навчальний посібник / І.Г. Крупельницька. – К.: ЦУЛ, 2012 – 232 с.
- 42.[Кучеркова С.О.](#) Покращення аналітичного обліку реалізації продукції та розрахунків з покупцями / С.О. Кучеркова // [Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси](#) . - 2012. - Вип. 9(2). - С. 223-228.
- 43.[Малиш І.М.](#) Основні підходи до управління дебіторською заборгованістю підприємств / І.М. Малиш // [Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки](#) . - 2014. - Вип. 6(3). - С. 19-21.
- 44.Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 № 356 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 45.Мизиковский Е.А. Справочник бухгалтера и аудитора / Под ред. д-ра екон наук, проф. Е.А. Мизиковского, канд. екон наук, доц. Л.Г. Макаровой. – М.: Юристь, 2001. – 992 с.
- 46.Мних Є.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш . – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010 . – 412 с.
- 47.Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г.О. Москалюк // [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.archive.nbuv.gov.ua/Management/2012.../32.pdf>
- 48.Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: У 2т. Т. 2 / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко, С.І. Юрій [за ред. С.В.Мочерного]. – Львів: Світ, 2005. – 848 с.
- 49.Нападовська Л.В. Фінансовий облік: підручник /Л.В. Нападовська, А.В. Алексєєва, О.А. Бакурова [та ін.]; за заг. ред. Л.В. Нападовської. - К.:КНТЕУ, 2013. -700 с.
- 50.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», наказ Міністерства фінансів України від 07.02.13р. №73// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

- 51.Офіційний сайт Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
- 52.Пантелеєв В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелеєв, О.С. Сніжко; Держ. ком. статистики України, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП “Ін форм.-аналіт. агентство”, 2009. – 239 с.
- 53.Парашутин Н.В. Курс бухгалтерського учета / Н.В. Парашутин, Е.П. Козлова. – М.: Финансы, 2007. – 424 с.
- 54.Пархоменко В.М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект / В.М. Пархоменко/. Вісник ЖДТУ. - 2012. - № 3 (61). – С.142-145
- 55.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 року № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 56.Плиса В.Й. Бухгалтерський облік: підручник / В.Й. Плиса, З.П. Плиса. - Л.: Вид-во ННБК "АТБ", 2013. - 419 с.
- 57.Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 58.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
- 59.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
- 60.Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, наказ Міністерства фінансів України від 24.05.95 року №88 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 61.Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

62. [Свінарьова Г.Б](#) Система контролю дебіторської заборгованості на торговельному підприємстві / Г.Б Свінарьова, О.В. Побережець, Н.В. Чебан // [Економіка: реалії часу](#). - 2014. - № 4. - С. 94-98.
63. Семантичний словник української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://slovnnyk.com.ua/terminu/slovo.php?id=4552>.
64. Склабінська А.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / А.І. Склабінська, С.А. Дrajниця, Л.Д. Федорук; [за заг. ред. М.П. Войнаренка]. - Львів: Новий Світ-2000, 2013. - 342с.
65. [Скрипник М.І.](#) Особливості відображення податкового зобов'язання з податку на додану вартість в розрахунках з покупцями та замовниками / М.І. Скрипник, К.В. Безверхий, А.Г. Стронська // [Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки](#). - 2015. - № 3. - С. 19-26.
66. Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: моно-графія / Т.М. Сльозко. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 303 с.
67. Столяр Л.Г. Організація внутрішнього контролю / Л.Г. Столяр // Наукові конференції-інтернет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/stolyar-lg-kontrol-vitrat-za-dopomogoyurozrobki-byudzhativ/>.
68. Сук Л.К. Фінансовий облік: навч. посіб. - 2-ге вид., перероб. і доп. / Сук Л.К., Сук П.Л. — К., 2012. - 647 с.
69. Суков Г.С. Історія розвитку обліку оборотних активів / Г.С. Суков // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ. – 2009. – № 1 (31). – С. 216-222.
70. Супрунова І.В. Особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості / І.В. Супрунова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - 2012. - Вип. 2(23).- С. 357 – 360

71. Сухарев А.Я. Юридический энциклопедический словарь. Ред. кол.: А.Я. Сухарева (гл. ред.) и др. – М.: Сов. энциклопедия, 2004. – 415с.
72. Терещенко М.К. Деякі аспекти удосконалення обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості підприємства /М.К. Терещенко. - Економічний вісник. – 2014. - №1. – С.107-113
73. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н.М. Ткаченко; М-во освіти і науки молоді та спорту України. – К.: Алерта, 2011. – 973 с.
74. Тринька Л.Я. Економічний аналіз: навчально-методичний посібник / Л.Я. Тринька, О.В. Липчанська. - К.:Алерта, 2013. – 568 с.
75. Усач Б.Ф. Контроль і ревізія: [підручн.] / Б.Ф. Усач – [7-те вид.] – К.: Знання – Прес, 2008. – 264 с.
76. Хомяк Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування: Навчальний посібник / За ред. Р.Л. Хомяка, В.І. Лемішовського. - Львів: Бухгалтерський центр «Ажур», 2010. - 1220 с.
77. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435/IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
78. Чацкіс Е.Д. Бухгалтерський учет активів, капітала, обов'язальств и хозяйственных операций: Учеб. пособие. / Е.Д. Чацкіс, А.Н. Лысюк, Т.П. Михайлова. – Донецк: ДонГУЭТ, 2006. – 301с.
79. Шквір В.Д. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті: практикум / В.Д. Шквір, [А.Г. Загородній](#), [О.С. Височан](#) ; [Нац. ун-т «Львів. політехніка»](#). - 2-ге вид., допов. і переробл. - Львів : [Вид-во Львів. політехніки](#), 2014. - 439 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Дебіторська заборгованість за видами економічної діяльності за 2012-2016рр.

(млн.грн.)

Дебіторська заборгованість	Період				
	на 31 грудня 2012р.	на 31 грудня 2013р.	на 31 грудня 2014р.	на 31 грудня 2015р.	на 31 грудня 2016р.
Усього	1499971,5	1426657,0	1566626,5	1798121,7	2517203,5
сільське, лісове та рибне господарство	63398,8	61807,3	93808,1	146523,6	342782,5
промисловість	454465,8	445108,1	459556,1	588151,4	767422,2
будівництво	61835,9	75348,3	86730,4	87239,2	122948,0
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	505949,4	444854,1	464407,8	508923,5	702986,9
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	52590,6	52590,6	65123,4	79463,5	101217,3
тимчасове розміщування й організація харчування	4753,1	4753,1	4610,1	4488,4	5040,6
інформація та телекомунікації	19131,6	19131,6	19465,8	23572,3	29594,5
фінансова та страхова діяльність	109102,7	112986,2	97340,3	102055,8	135549,7
операції з нерухомим майном	89567,6	81315,2	96486,9	110196,8	145577,3
професійна, наукова та технічна діяльність	113624,2	96624,2	151422,3	114683,8	123808,5
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	20848,6	28248,0	22473,8	25862,3	32977,3
освіта	302,0	310,4	275,6	315,2	364,5
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1139,4	1078,1	1196,0	1278,8	1450,3
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2570,0	1570,0	2801,8	3367,3	3498,7
надання інших видів послуг	691,8	931,8	928,1	1999,8	1985,2

Продовження дод. А

Таблиця А.2

Кредиторська заборгованість за видами економічної діяльності
за 2012-2016рр.

(млн.грн.)

	Код за КВЕД- 2010	Поточні зобов'язання і забезпечення – усього		у тому числі			
		на 1 січня 2016р.	на 31 грудня 2016р.	короткострокові кредити банків		кредиторська заборгованість	
				на 1 січня 2016р.	на 31 грудня 2016р.	на 1 січня 2016р.	на 31 грудня 2016р.
Усього		3915351,3	5846688,7	433348,1	496947,2	2099165,0	2587426,8
сільське, лісове та рибне господарство	A	334244,7	1105991,9	25950,1	29058,0	129075,4	172120,3
промисловість	B+C+D+E	1299782,4	1702316,0	161922,3	233199,7	835702,7	1042354,8
будівництво	F	206751,8	225471,6	9793,1	7767,4	86881,8	79404,6
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	1114167,7	1543044,3	121771,4	135286,0	633964,9	795128,7
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	187188,4	291396,4	10413,9	6906,6	111916,9	145076,6
тимчасове розміщування й організація харчування	I	16630,7	19374,5	1231,0	1066,2	4751,1	5800,5
інформація та телекомунікації	J	65693,1	86973,0	10612,5	7001,8	29718,4	34510,8
фінансова та страхова діяльність	K	106388,7	111341,9	10548,5	11018,7	37524,2	39996,1
операції з нерухомим майном	L	275765,4	357399,5	30123,7	20696,4	84027,0	101943,9
професійна, наукова та технічна діяльність	M	222654,3	296059,5	43151,1	39189,5	107552,2	132917,0
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	64053,3	83006,0	6427,8	4283,4	30139,2	29274,9
освіта	P	803,8	930,8	47,7	50,9	315,2	384,6
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	3794,6	5006,6	144,0	195,7	2332,9	2851,3
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	13593,9	14650,4	1102,5	1116,5	4124,4	4630,7
надання інших видів послуг	S	3838,5	3726,3	108,5	110,4	1138,7	1032,0

Закінчення дод. А

Продовж. табл. А.2

	Код за КВЕД- 2010	у тому числі					
		поточні забезпечення		доходи майбутніх періодів та відстрочені комісійні доходи від перестраховиків		інші поточні зобов'язання	
		на 1 січня 2016р.	на 31 грудня 2016р.	на 1 січня 2016р.	на 31 грудня 2016р.	на 1 січня 2016р.	на 31 грудня 2016р.
Усього		31526,5	59357,8	30422,3	37109,7	1320889,4	2665847,2
сільське, лісове та рибне господарство	A	650,5	689,9	1973,8	2193,4	176594,9	901930,3
промисловість	B+C+D+E	17647,6	27344,8	8312,4	9384,9	276197,4	390031,8
будівництво	F	601,3	359,2	3268,2	5138,7	106207,4	132801,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	6136,6	6590,3	2878,2	3663,9	349416,6	602375,4
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	3286,3	6461,5	4237,7	6267,7	57333,6	126684,0
тимчасове розміщування й організація харчування	I	33,0	44,9	23,0	28,4	10592,6	12434,5
інформація та телекомунікації	J	913,6	1345,2	1147,1	1460,4	23301,5	42654,8
фінансова та страхова діяльність	K	276,8	678,3	548,5	753,3	57490,7	58895,5
операції з нерухомим майном	L	779,0	253,2	1757,9	1987,4	159077,8	232518,6
професійна, наукова та технічна діяльність	M	826,2	15074,2	1380,3	1078,0	69744,5	107800,8
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	160,1	231,2	510,9	647,8	26815,3	48568,7
освіта	P	3,7	7,4	30,9	70,2	406,3	417,7
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	28,1	55,5	120,0	273,0	1169,6	1631,1
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	30,1	42,4	2791,1	2711,0	5545,8	6149,8
надання інших видів послуг	S	153,6	179,8	1442,3	1451,6	995,4	952,5

*За офіційними даним державної служби статистики

Додаток Б

Пояснювальна записка до аналізу показників фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 роки

Таблиця Б.1

Динаміка аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 роки, тис. грн.

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення, (+,-)		Відхилення, %	
						2017/2015	2017/2016	2017/2015	2017/2016
Чистий дохід (виручка) від реалізації товарів	6,6	970,3	1 096,10	1 463,70	4 238,80	3 142,70	2 775,10	0,74	0,65
Інші операційні доходи	0	80,9	158,3	23034	529,2	370,90	-22 504,80	0,70	-42,53
Інші доходи	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	6,6	1 051,20	1 254,40	1 692,50	4 768,00	3 513,60	3 075,50	0,74	0,65
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-2,3	-561,5	-798,3	-906,9	-2 884,70	-2 086,40	-1 977,80	0,72	0,69
Інші операційні витрати	-3,5	-347,5	-406,9	-584,9	-1 818,30	-1 411,40	-1 233,40	0,78	0,68
Інші витрати	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	-5,8	-909	-1 205,20	-1 491,80	-4 703,00	-3 497,80	-3 211,20	0,74	0,68
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	-0,8	142,2	49,2	200,7	65	15,80	-135,70	0,24	-2,09
Податок на прибуток	-0,2	-25,6	-8,9	-36,1	-11,7	-2,80	24,40	0,24	-2,09
Чистий прибуток	0,6	116,6	40,3	164,6	53,3	13,00	-111,30	0,24	-2,09

Продовження дод. Б

Як видно з табл. Б.1, протягом 2013-2017 рр. показники діяльності ТОВ

«АГРО-ФІД» зазнали змін. Чиста виручка від реалізації товарів зросла в 2017 році порівняно з 2016 роком на 1822 тис. грн. (3,93%), собівартість від реалізації товарів за цей же період також зросла на 764 грн. (2,52%). Валовий прибуток від реалізації збільшився на 1058 грн. (6,66%). Негативно вплинуло збільшення адміністративних витрат на 604 грн. (14,38%) та витрат на збут на 3278 грн. (15,91%).

Інші операційні доходи підприємства в 2016 році зменшились на 73 тис. грн. (0,32%). Фінансовий результат від операційної діяльності зменшився на 2897 тис. грн. (20,30%). Чистий прибуток ТОВ «АГРО-ФІД» в 2016 році зменшився на 27 тис. грн. (0,15%) порівняно з 2015 роком, підприємство одержало прибуток в сумі 18521 грн. проти 18548 грн. прибутку в 2015 році.

Таким чином, як показує проведений аналіз показників фінансово-господарської діяльності та фінансового стану ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 рр. зазнали змін. При зменшенні чистого доходу (виручки) від реалізації товарів з 57615 тис. грн. в 2013 році до 48189 тис. грн. в 2017 році показник «чистий прибуток» навпаки збільшується, це свідчить про збільшення ефективності управління витратами підприємства. Отже, керівництву підприємства потрібно і надалі краще проводити внутрішню політику, завданнями якої є пошук резервів економії витрат, впроваджувати заходи для підвищення доходів, підвищувати оборотність активів, вводити додаткові пільги та послуги для покупців.

Як бачимо з табл. Б.2 дод. Б, у 2017 році у ТОВ «АГРО-ФІД» спостерігається збільшення коефіцієнтів ліквідності. Коефіцієнт абсолютної ліквідності збільшився в 2017 році на 0,575 проти 2015 року і на 0,137 проти 2016 року, що вказує на збільшення спроможності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями перед контрагентами.

Таблиця Б.2

Динаміка показників фінансового стану ТОВ «АГРО-ФІД» за 2013-2017 роки

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Відхилення, (+,-)	
						2017/2015	2017/2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,948	2,109	2,549	2,987	3,124	0,575	0,137
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,541	2,373	2,725	3,197	3,284	0,559	0,087
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,160	3,023	3,458	3,791	3,941	0,483	0,150
Коефіцієнт автономії	0,662	0,733	0,760	0,775	0,779	0,019	0,004
Коефіцієнт фінансової залежності	1,510	1,364	1,316	1,290	1,284	-0,032	-0,006
Коефіцієнт фінансового ризику	0,592	0,736	0,778	0,809	0,836	0,058	0,027
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,510	0,364	0,316	0,290	0,284	-0,032	-0,006
Коефіцієнт оборотності активів	0,890	0,895	0,629	0,498	0,461	-0,168	-0,040
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,194	1,274	0,842	0,648	0,585	-0,257	-0,060
Період обороту активів, днів	410	408	580	733	792	211	59
Період обороту капіталу, днів	306	286	433	563	624	190	61
Рентабельність активів, %	22,88	26,61	22,55	19,92	17,71	-4,84	-2,21
Рентабельність власного капіталу, %	30,67	37,88	30,16	25,93	22,48	-7,68	-3,46
Рентабельність діяльності, %	25,69	29,73	35,83	40,00	38,43	2,60	-1,57
Рентабельність реалізації товарів, %	33,28	34,27	34,57	34,58	35,47	0,90	0,89

Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності в 2017 році складає 3,284, що показує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел, так як нормативне значення цього коефіцієнта 0,5-1.

Продовження дод. Б

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) в 2017 році склав 3,941, що на 0,483 більше проти 2015 року і на 0,150 проти 2016 року. Граничне значення коефіцієнта покриття – 1.

Коефіцієнт автономії (коефіцієнт концентрації власного капіталу) – визначає частку коштів, інвестованих в діяльність підприємства його власниками та показує ступінь незалежності фінансового стану підприємства від позичених коштів. Коефіцієнт автономії розраховується як відношення власного капіталу до загального капіталу (валюта балансу). В ТОВ «АГРО-ФІД» коефіцієнт автономії в 2017 році збільшився порівняно з 2015 роком на 0,019, а порівняно з 2016 роком він не змінився і склав 0,003. Збільшення значення цього коефіцієнту свідчить про зменшення фінансових труднощів в майбутньому та збільшення власних резервів для погашення фінансових обов'язків підприємства. Виходячи з практичного досвіду, значення коефіцієнту автономії більше 0,5 свідчить про достатньо стійке фінансове становище підприємства, оскільки підприємство може здійснювати платежі передусім за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт фінансової залежності показує наскільки активи підприємства фінансуються за рахунок позичкових коштів та розраховується як відношення загального капіталу (валюта балансу) до власного капіталу або як відношення позичкових коштів до загального капіталу. Коефіцієнт фінансової залежності в 2017 році зменшився порівняно з 2015 роком на 0,032, а порівняно з 2016 роком на 0,006 і склав 1,284. Надто велика частка позичкових коштів знижує платоспроможність підприємства, підриває його фінансову стійкість та, власне, знижує довіру до нього з боку партнерів і зменшує ймовірність отримання кредитів. Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим до коефіцієнта автономії.

Коефіцієнт фінансового ризику показує рівень залежності підприємства від позичкових коштів та розраховується як відношення позичкового

Продовження дод. Б

капіталу до власного капіталу. Коефіцієнт фінансового ризику ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році зріс порівняно з 2015 роком на 0,059, але порівняно з 2016 роком на 0,027 і склав 0,836. Чим більше значення коефіцієнту фінансового ризику перевищує 1, тим більша залежність підприємства від позикових коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує яка частка джерел власних коштів знаходиться в мобільній формі та розраховується як ідношення різниці між сумою всіх джерел власних коштів та вартістю необоротних активів до суми всіх джерел власних коштів та довгострокових кредитів і позичок. Коефіцієнт маневреності власного капіталу в ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році зменшився порівняно з 2015 та 2016 роками на 0,032 та 0,006 відповідно та склав 0,284. Теоретично достатнє його значення згідно з визначеними нормативами 0,25-0,9.

На основі аналізу показників фінансової стійкості ТОВ «АГРО-ФІД» можна зробити висновок про те, що всі коефіцієнти знаходились в межах норми протягом аналізованого періоду, що свідчить про достатню забезпеченість підприємства власним капіталом та фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування.

В ТОВ «АГРО-ФІД» в 2017 році, порівняно з 2016 роком, відбулось зменшення показників оборотності активів та капіталу, що є негативним результатом. Період обороту активів підприємства у 2017 році порівняно з 2016 роком збільшився на 59 днів, а період обороту капіталу на 61 день. Рівень ділової активності ТОВ «АГРО-ФІД» можна охарактеризувати як незадовільний.

Показники рентабельності активів та власного капіталу в 2017 році зменшились порівняно з 2015 роком і складають 17,09% та 21,37% відповідно. Показник рентабельності діяльності підприємства також

Закінчення дод. Б

зменшився проти 2016 року на 1,57%, а рентабельність реалізації товарів навпаки збільшилася на 0,89%. Аналіз основних показників ефективності діяльності ТОВ «АГРО-ФІД» свідчить про зменшення ефективності діяльності підприємства.

Таким чином, фінансова звітність має надавати дохідливу, доречну, достовірну та зіставну інформацію щодо фінансового стану, результатів діяльності підприємства, руху його грошових коштів, змін у складі власного капіталу.

Додаток В

Таблиця В.1

Характеристика законодавчо-нормативної бази з питань обліку, контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості

№	Найменування нормативного документу	Короткий зміст	Використання у обліково-аналітичному процесі
1	2	3	4
1.	Конституція України /Прийнята 28 червня 1996 року// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Основний Закон України, встановлює права і свободи громадян України	Ст. 42. Кожен має право на здійснення підприємницької діяльності, яка не заборонена законом
2.	Господарський кодекс України, м. Київ 16 січня 2003 року № 436-IV, діє з 1 січня 2004 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Кодекс визначає види і організаційні форми підприємств, правила їх створення, реєстрації, реорганізації і ліквідації, організаційний механізм здійснення ними підприємницької діяльності	Використовуємо в питанні характеристики підприємства: його діяльності, обраної фінансової політики
3.	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-VI// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Основний <u>нормативно-правовий акт цивільного законодавства</u> України, яким регулюються особисті немайнові та майнові відносини, учасниками яких є <u>фізичні</u> та <u>юридичні</u> особи, <u>Держава Україна, територіальні громади, іноземні держави</u>	Застосовуємо при розгляді питання регулювання немайнових та майнових відносин базового підприємства
4.	Податковий кодекс України, № 2755-VI від 2 грудня 2010 року//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Кодекс регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів.	Застосовуємо при розгляді системи оподаткування базового підприємства
5.	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність", затверджений Постановою Верховної Ради України від 16.07.99р. №996-XIУ//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні	Використовуємо при вивченні організації та веденні бухгалтерського обліку операцій з
6.	Закон України „Про аудиторську діяльність”, Постанова ВРУ №3125-XII від 22.04.93 р.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:	Закон визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні.	Закон є основою для проведення аудиторських перевірок

Продовж дод. В ^и

	http://zakon.rada.gov.ua		
7	Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ: за станом на 13.10.2010 [електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Цей Закон регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації	Застосовано при розгляді інформаційного забезпечення контролю та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості
8	Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" МФУ від 07.02.13р. №73// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Визначається мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визначення і розкриття її елементів.	Використовується при розгляді відображення інформації про дебіторської та кредиторської заборгованості
9	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 „Дебіторська заборгованість”, наказ МФУ №237 від 08.10.99р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Це Положення (стандарт) визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.	Використано для визначення та обліку дебіторської та кредиторської заборгованості
10	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", затверджене наказом МФУ від 29.11.99 р. №87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua	Визначає методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства	Використовується для обліку дебіторської та кредиторської заборгованості
11	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку (Наказ МФУ від 24.05.95 №88)// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення в обліку первинних документів, бухгалтерської звітності	Застосовується при дослідженні питання організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості
12	Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом МФУ від 29.12.2000 № 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua	Ці Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, Закінчення дод. В зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств	Застосовано при проведенні обліку дебіторської та кредиторської заборгованості
13	План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція	Наведений перелік рахунків, які необхідні для реєстрації бухгал-	Використовується для складання

	<p>“Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов’язань” № 291 від 30.11.99 р//. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua</p>	<p>терської інформації про діяльність господарського суб’єкту</p>	<p>робочого плану з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості</p>
14	<p>Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, наказ МФУ № 291 від 30.11.99 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.</p>	<p>Ця інструкція встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов’язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств</p>	<p>Розглядаються загальні положення даної інст.-рукції</p>
15	<p>Положення про інвентаризацію активів і зобов’язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua.</p>	<p>Встановлює порядок інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків</p>	<p>Використовується для проведення інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості</p>

**Огляд спеціальної літератури з питань обліку, контролю та аналізу
дебіторської та кредиторської заборгованості**

№ п/п	Назва джерела спеціальної літератури, ким і коли видано	Короткий зміст	Використано в роботі
1	2	3	4
1	Белозерцев В. С. Фактори впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємства: теоретичний аспект / В. С. Белозерцев // Технологический аудит и резервы производства . - 2015. - № 4(5). - С. 4-10.	У статті розкриваються фактори впливу на динаміку та якість дебіторської заборгованості підприємства	Використано при проведенні аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості
2	Волковицька О. М. Міжнародні нормативи та зарубіжний досвід в організації облікового процесу розрахунків з покупцями та замовниками / О. М. Волковицька, С. Ю. Болтач // Економіка та держава . - 2015. - № 1. - С. 72-75.	У статті розкриваються міжнародні нормативи та зарубіжний досвід в організації облікового процесу дебіторської та кредиторської заборгованості	Використано при розкритті організації облікового процесу операцій з покупцями
3	Волковицька О.М. Формування системи внутрішнього контролю розрахунків з покупцями та замовниками / О. М. Волковицька, С. Ю. Болтач/. Ефективна економіка. – 2014. - №12.- С.2-6	Розглянуто основні методи та принципи формування систему внутрішнього контролю, необхідність його впровадження. Детально висвітлено недоліки відсутності контрольної системи та ефективність її впровадження	Використано при розкритті методики контролю операцій з покупцями
4	Ганусич В. О. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти / В.О. Ганусич, І. В. Гурська // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка . - 2016. - Вип. 1(1). - С. 441-445.	Розглянуто управлінський та організаційний аспекти обліку дебіторської заборгованості	Використано при розкритті обліку дебіторської заборгованості покупців
5	Гнатенко Є. П. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства / Є. П. Гнатенко, В. В. Волошина // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Економічні науки . - 2015. - № 1. - С. 38-42.	У статті розглянуто питання аналізу співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства	Використано при проведенні аналізу дебіторської заборгованості покупців

Продовж .дод. Г

6	Дідоренко Т. В. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками / Т. В. Дідоренко, І. М. Белова // Сталий розвиток економіки . - 2015. - № 3. - С. 217-220.	У статті розглянуто завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками	Використано при розкритті обліку операцій з покупцями
7	Дмитренко А. В. Бухгалтерський і податковий облік безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості / А.В. Дмитренко, М.П. Шовкопляс // Економіка і регіон . - 2015. - № 1. - С. 114-117.	У статті розглянуто бухгалтерський і податковий облік безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості	Використано при розкритті обліку безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості покупців
8	Добровольська О.В. Сучасна система організації контролю за дебіторською заборгованістю підприємств//Вісник Запорізького національного університету, 2010. - №1(5). – С.5-11	У статті розкривається система організації контролю за дебіторською заборгованістю підприємств	Організація контролю за дебіторською заборгованістю на підприємстві
9	Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість»/Є.В. Дубровська // Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. - Суми: СумДУ, 2014. - № 2.- С. 202-205	У статті розкриваються питання дослідження сутності поняття «дебіторська заборгованість»	Використано при розкритті сутності поняття «дебіторська заборгованість»
10	Жарикова А. Проблеми обліку простроченої дебіторської заборгованості / А. Жарикова, В. Белозерцев // Економіст . - 2015. - № 12. - С. 52-55.	У статті розглянуто проблеми обліку простроченої дебіторської заборгованості	Використано при розкритті обліку простроченої дебіторської заборгованості
11	Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. / І.В. Жолнер; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т харч. технологій. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 364 с.	У навчальному посібнику розкриваються теоретичні та практичні аспекти обліку на підприємстві за міжнародними та національними стандартами	Використано при розкритті питання обліку операцій з покупцями
12	Єфіменко Т. І. Сумнівна дебіторська заборгованість: формування облікової політики /Т. І. Єфіменко/ Економіка. Управління. Інновації. -2014. - Випуск № 1 (11). – С.72-81	Розглянуто теоретико-методологічні питання формування облікової політики щодо визнання, оцінювання і подання в обліку сумнівної дебіторської заборгованості	Використано при розкритті методики обліку операцій з покупцями
13	Кадацька А.М., Кучер І.О. Вплив організації обліку дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства. //Вісник Сумського національного аграрного університету Серія “Фінанси і кредит”. -	У статті розкриваються питання організації обліку дебіторської заборгованості та її вплив на фінансовий стан підприємства.	Організація ведення бухгалтерського обліку операцій з покупцями на підприємстві

Продовж .дод. Г

	2012. - №2		
14	Кияшко О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством: авто-реф. дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.09 / О. М. Кияшко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2011. – 21 с.	У роботі розкриваються питання обліку та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством	Організація ведення обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві
15	<u>Кучеркова С. О.</u> Покращення аналітичного обліку реалізації продукції та розрахунків з покупцями [Електронний ресурс] / С. О. Кучеркова // <u>Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси</u> . - 2012. - Вип. 9(2). - С. 223-228.	В статті розглядається облік реалізації продукції, пропонується удосконалення аналітичного обліку і використання управлінської звітності щодо обліку реалізації продукції.	Використано при розкритті питання обліку операцій з покупцями
16	Мних Є.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш . – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010 . – 412 с.	У навчальному посібнику розкриваються теоретичні та практичні аспекти фінансового аналізу на підприємстві	Використано при розкритті питання аналізу операцій з покупцями
17	Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення.// [Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.archive.nbuiv.gov.ua/Management/2012.../32.pdf	У статті розкриваються питання обліку та контролю дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення	Організація ведення обліку та контролю операцій з покупцями на підприємстві
18	Пархоменко В.М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект /В.М. Пархоменко/. Вісник ЖДТУ. - 2012. - № 3 (61). – С.142-145	Досліджено підходи до трактування поняття “розрахунки” з точки зору права та бухгалтерського обліку, окреслено актуальні проблеми розвитку бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованості	Використано при розкритті сутності та обліку операцій з покупцями
19	Плиса В. Й. Бухгалтерський облік: підручник / В. Й. Плиса, З. П. Плиса. - Л.: Вид-во ННБК "АТБ", 2015. - 419 с.	У підручнику висвітлю-	Використано при розкритті питання операцій з покупцями
		Закінчення дод. Г	
20	<u>Скрипник М. І.</u> Особливості відображення податкового зобов'язання з податку на додану вартість в розрахунках з покупцями та замовниками / М.І. Скрипник, К.В. Безверхий, А.Г. Стронська // <u>Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки</u> . - 2015. - № 3. - С. 19-26.	У статті розглянуто особливості відображення податкового зобов'язання з податку на додану вартість в розрахунках з покупцями та замовниками	Використано при розкритті питання відображення податкового зобов'язання з податку на додану вартість в розрахунках з покупцями

21	Сльозко Т.М. Бухгалтерський облік в умовах інституційних перетворень: теорія і практика: монографія / Т. М. Сльозко. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 303 с.	У монографії досліджено теоретичні та практичні аспекти обліку в умовах інституційних перетворень	Використано при розкритті питання обліку операцій з покупцями
22	Супрунова І.В. Особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.// Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - 2012.- Вип. 2 (23).- С. 357 - 360	У статті розкриваються особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості	Організація ведення обліку операцій з покупцями на підприємстві
23	Терещенко М. К. Деякі аспекти удосконалення обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості підприємства / М. К. Терещенко/. Економічний вісник. – 2014. - №1. – С.107-113	Досліджені питання контролю дебіторської заборгованості. Запропоновано показники для аналізу дебіторської заборгованості, які характеризують прогресивність обертання дебіторської заборгованості.	Використано при розкритті удосконалення обліку, аналізу та контролю операцій з покупцями на підприємстві
24	Типологія первинних документів в межах бухгалтерського обліку / К.О. Дударєва // Вісник ЖДТУ /Економічні науки. – 2012. – № 2 (56). – Ч. 1. – С. 71.	В статті розглянуто типологію первинних документів в межах бухгалтерського обліку	Використано при розкритті обліку операцій з покупцями
25	Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н. М. Ткаченко; М-во освіти і науки молоді та спорту України. – К.: Алерта, 2011. – 973 с	У підручнику висвітлюються теоретичні та практичні аспекти обліку на підприємстві	Використано при розкритті питання обліку операцій з покупцями
26	Тринька Л.Я. Економічний аналіз: навчально-методичний посібник / Л.Я. Тринька, О.В. Липчанська. - К.:Алерта, 2013. – 568 с.	У навчально-методичному посібнику висвітлюються теоретичні та практичні аспекти аналізу	Використано при розкритті аналізу операцій з покупцями
27	Фінансовий облік: підручник /Л.В. Нападовська, А.В. Алексеєва, О.А. Бакурова [та ін.]; за заг. ред. Л.В. Нападовської. - К.:КНТЕУ,2013.- 700с.	У підручнику висвітлюються теоретичні та практичні аспекти обліку на підприємстві	Використано при розкритті обліку операцій з покупцями

Статут ТОВ «АГРО-ФІД»

Державну реєстрацію юридичної особи
ПРОВЕДЕНО
Дата реєстрації 11.11.2013
Номер запису 23010000000123
Державний реєстратор *[підпис]*

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Загальними зборами учасників
ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"АГРО-ФІД"
Протокол № 1
Від 8 листопада 2013 року

СТАТУТ
ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
"АГРО-ФІД"

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-ФІД" , далі за текстом "Товариство", діє у відповідності з Законами України "Про господарські товариства", Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, іншими законодавчими актами України та цим Статутом.

1.2. Учасниками Товариства є громадянин України:

Зубрейчук Андрій Андрійович, 13.02.1989р.н., реєстраційний номер облікової картки платник податків 3255120559, паспорт серія ВН №337386, виданий Овруцьким РВ УМВС України в Житомирській області 17 березня 2006 року, зареєстрований за адресою: Житомирська область, Овруцький район, с. Піщаниця

далі по тексту "Учасник".

1.3. Повне найменування Товариства:

Українською мовою - ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ " АГРО-ФІД ".

Російською мовою - ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ " АГРО-ФИД ".

Скорочене найменування Товариства:

Українською мовою - ТОВ " АГРО-ФІД ";

Російською мовою - ООО " АГРО-ФИД ";

1.4. Місцезнаходження Товариства: 07300, Київська область, м.Вишгород, вул.Шлюзова, 1.

2. ЮРИДИЧНИЙ СТАТУС ТОВАРИСТВА

2.1. Товариство є юридичною особою за законодавством України, має самостійний баланс, поточні і валютні рахунки в банківських установах, круглу печатку зі своїм повним найменуванням, штампи та фірмовий бланк.

2.2. Товариство має право від свого імені укладати угоди купівлі-продажу, міни, дарування, оренди, будь-якого відчуження рухомого та нерухомого майна, землі, безоплатного користування майном, інші угоди, що не суперечать законодавству України, набувати майнових і особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем в судах та господарських судах.

2.3. Товариство у встановленому порядку бере участь у зовнішньоекономічній діяльності і здійснює експортно-імпортні операції, включаючи товарообмін, бартерні, посередницькі та інші операції.

2.4. Товариство є власником майна, що йому належить. Товариство здійснює відповідно до чинного законодавства володіння, користування і розпорядження майном, що є в його власності.

2.5. Товариство не відповідає за зобов'язаннями держави, так само й держава не відповідає за зобов'язаннями Товариства. Товариство не відповідає за зобов'язаннями Учасників, крім випадків, встановлених законом. Учасники відповідає за зобов'язаннями Товариства в межах свого вкладу до Статутного фонду (капіталу).

2.6. Товариство може створювати самостійно і разом з іншими українськими та іноземними юридичними і фізичними особами на території України і за кордоном дочірні підприємства, філії, представництва й інші відокремлені підрозділи, а також інші товариства та підприємства з правами юридичної особи, розміщувати кошти в цінні папери, брати участь в асоціаціях та інших об'єднаннях підприємств; проводити операції на товарних та фондових біржах.

2.7. Філії, представництва й інші відокремлені підрозділи діють на підставі положень про них. Положення про філії, представництва та інші відокремлені підрозділи затверджуються вищим органом Товариства. Керівник філії та керівник представництва діють на підставі довіреності, що видається Товариством.

2.8. Філії, представництва й інші відокремлені підрозділи Товариства не є юридичними особами й діють від його імені.

Дочірні підприємства Товариства, що є юридичними особами, не відповідають за зобов'язаннями Товариства, так само й Товариство не відповідає за зобов'язаннями цих підприємств.

2.9. Майно та активи Товариства, його підприємств та установ, а також майно, надане Товариству в користування, не підлягають націоналізації, конфіскації чи іншому вилученню за винятком випадків, передбачених законодавством України.

2.10. Товариство має право залучати для роботи українських та іноземних спеціалістів, самостійно визначати форми, системи, розміри та види оплати праці згідно з чинним законодавством України.

3. ЦІЛІ І ПРЕДМЕТ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА

3.1. Цілями Товариства є: комерційна, торговельна, посередницька, консалтингова, маркетингова, наукова, науково-дослідна, виробнича та інша діяльність, а також надання послуг з метою отримання прибутку та задоволення інших потреб учасників.

3.2. Для реалізації вказаних цілей Товариство здійснює такі види діяльності:

- Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах;
- оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням та кормами для тварин;
- інші види оптової торгівлі;
- оптова торгівля іншими продуктами харчування;
- неспеціалізована оптова торгівля харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами;
- посередництво в торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами;
- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- послуги вантажного транспорту;

діяльність у галузі інформаційних технологій, реклами, видавництва та маркетингових досліджень:

- надання консультацій у сфері фінансової, ринкової діяльності, управління та організації виробництва;
- розробка бізнес-планів та проектів розвитку;

діяльність у галузі торгівлі:

- оптова торгівля іншими машинами та устаткуванням ;
- оптова торгівля машинами та устаткуванням для добувної промисловості та будівництва;
- оптова торгівля деревиною;
- оптова торгівля промисловими товарами;
- інші види оптової торгівлі;

- оптова торгівля будівельними матеріалами;
- роздрібна торгівля будівельними матеріалами;
- оптова торгівля електроприладами, електричним виробничим та побутовим обладнання, оргтехнікою та інш.;
- роздрібна торгівля електроприладами, електричним виробничим та побутовим обладнання, оргтехнікою та інш.;
- торгівля автомобільним транспортом;
- роздрібна торгівля поліграфічними товарами;
- оптова торгівля металовиробами (в тому числі метизами та канатами);
- роздрібна торгівля металовиробами (в тому числі метизами та канатами);
- торгівля товарами через пошту (з використанням послуг поштового зв'язку);
- оптова торгівля насосним обладнанням;
- роздрібна торгівля насосним обладнанням;
- оптова торгівля бурильним обладнанням, обладнанням для свердловин;
- роздрібна торгівля бурильним обладнанням, ладнанням для свердловин;
- оптова торгівля теплообладнанням;
- роздрібна торгівля теплообладнанням;
- оптова торгівля газовим обладнанням;
- роздрібна торгівля газовим обладнанням;
- оптова торгівля харчовими продуктами;
- роздрібна торгівля харчовими продуктами;
- оптова торгівля промисловими товарами;
- роздрібна торгівля промисловими товарами;
- оптова торгівля, експортні та імпорتنі операції з металами та металобрухтом;
- роздрібна торгівля металами та металобрухтом;
- оптова торгівля пивом, слабоалкогольними напоями;
- роздрібна торгівля пивом, слабоалкогольними напоями;
- оптова торгівля виробами із скла, виробами з полімерів;
- роздрібна торгівля виробами із скла, виробами з полімерів;
- роздрібна торгівля продукцією легкої промисловості, одягом та взуттям;
- оптова торгівля продукцією легкої промисловості, одягом та взуттям;
- посередницька діяльність;
- зовнішньоекономічна торгівельна діяльність;
- організація магазинів, торгових центрів та пунктів фірмової торгівлі, ресторанів, кафе, барів, тощо;
- діяльність у галузі видобування, виробництва та переробки:
- виробництво та торгівля меблями;
- лісопильне та стругальне виробництво; просочування деревини;

4

- виробництво дерев'яних будівельних конструкцій та столярних виробів;
- виробництво меблів для офісів та підприємств торгівлі;
- виробництво меблів для сидіння;
- виробництво закупівля сільськогосподарської продукції у населення та її переробка;
- виробництво та переробка харчових продуктів;
- складські послуги; посередницька діяльність митного брокера та митного перевізника;
- митно-брокерські послуги, послуги митного брокера;
- декларування товарів та предметів, що переміщуються через кордон, на підставі договору;
- залучення іноземних спеціалістів для вирішення господарських питань на території України, обмін світовим досвідом з питань організації та впровадження сучасних технологій;
- надання готельних послуг;
- надання послуг громадського харчування та відпочинку (відкриття та експлуатація ресторанів, барів, дискотек тощо);
- надання оздоровчих послуг;
- туристичних послуг:
  - організація іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму;
  - організація прийому та обслуговування іноземних туристів в Україні (іноземний туризм);
  - організація прийому та обслуговування вітчизняних туристів в Україні (внутрішній туризм);
  - організація туристичних поїздок за межі України (зарубіжний туризм);
  - екскурсійна діяльність;
  - організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації туристичних кадрів;
- транспортні послуги;
- зовнішньоекономічна діяльність:
  - прями імпортно-експортні операції та інші види зовнішньоекономічної діяльності в межах чинного законодавства;
  - зовнішньоекономічна торгівля товарами, надання послуг, виконання робіт, посередницька зовнішньоекономічна діяльність;
  - зовнішньоекономічна діяльність;
  - виконання брокерських та дилерських робіт, надання агентських послуг;

Види діяльності, які потребують отримання ліцензії можуть здійснюватись тільки при наявності такої ліцензії виданої відповідними державними установами.

3.3. Діяльність, яка підлягає ліцензуванню, здійснюється Товариством після одержання відповідної ліцензії у встановленому порядку.

3.4. Товариство здійснює будь-які види господарської та підприємницької діяльності, якщо вони не заборонені законодавством України і відповідають цілям, передбаченим статутом товариства.

4. СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ ТОВАРИСТВА, РОЗМІРИ ТА ВКЛАДИ УЧАСНИКІВ

5

Продовж .дод. Д

4.1. Статутний капітал Товариства складає 1 000,00 грн. (одна тисяча) грн.

4.2. Частка Учасників у статутному капіталі складає:

Зубрейчук Андрій Андрійович - 1000,00(одна тисяча) грн., що відповідає 100% статутного капіталу;

4.3. Товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу.

4.4. Збільшення статутного капіталу може бути здійснено лише після внесення Учасниками повністю свого вкладу.

Збільшення статутного фонду капіталу може відбутися наступним чином:

- за рахунок додаткового вкладу існуючого Учасника пропорційно його частці у статутному капіталі;

- за рахунок прибутків, отриманих завдяки господарської діяльності Товариства;

- в разі прийняття до складу учасників Товариства нових учасників за рахунок вкладів цих учасників.

4.5. Розмір статутного капіталу Товариства не може бути меншим розміру, встановленого законом.

4.6. Збільшення статутного капіталу Товариства допускається після внесення вкладу у повному обсязі.

4.7. Зміна розміру Статутного капіталу здійснюється за рішенням вищого органу Товариства, або у інших випадках, передбачених законодавством.

4.8.Зменшення Статутного капіталу Товариства допускається після повідомлення в порядку, встановленому законом, усіх його кредиторів. У цьому разі кредитори мають право вимагати дострокового припинення або виконання відповідних зобов'язань Товариства та відшкодування їм збитків.

4.9. Учасник Товариства має право продати чи іншим чином відступити свою частку (її частину) у статутному капіталі одній або кільком третім особам.

4.10.Частка учасника Товариства може бути відчужена до повної її сплати лише у тій частині, в якій її уже сплачено.

4.11.Нерозподілена частка статутного фонду капіталу повинна бути реалізована іншим учасникам або третім особам протягом строку, що не перевищує одного року.

4.12. Учасник зобов'язаний протягом одного року з моменту реєстрації Товариства внести свою частку до статутного капіталу повністю.

5. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

5.1. Здійснюючи зовнішньоекономічну діяльність, Товариство користується в повному обсязі правами юридичної особи згідно з чинним законодавством України.

5.2. У сфері зовнішньоекономічної діяльності Товариство здійснює:

- експорт товарів та послуг власного виробництва, в тому числі в сфері інтелектуальної власності;
- експорт товарів не власного виробництва без переходу права власності;
- експорт товарів не власного виробництва з переходом права власності;
- імпорт товарів та послуг для власних потреб;

Продовж .дод. Д

- імпорт товарів не для власних потреб без переходу права власності;
- імпорт товарів не для власних потреб з переходом права власності;
- імпорт послуг, в тому числі у сфері інтелектуальної власності.

6. ПОРЯДОК УТВОРЕННЯ МАЙНА. РЕЗЕРВНИЙ ФОНД

6.1. Майно Товариства становлять виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі Товариства.

6.2. Товариство є власником:

- майна, переданого йому Учасником Товариства у власність, як вклад до Статутного капіталу;
- продукції, виробленої Товариством у результаті господарської діяльності;
- одержаних доходів;
- іншого майна, в т.ч. землі, набутого підставах, що не заборонені законом.

6.3. Товариство утворює резервний (страховий) фонд в розмірі 25% Статутного фонду (капіталу). Резервний фонд формується за рахунок щорічних відрахувань, розмір яких складає 5% від суми чистого прибутку.

6.4. Товариству можуть належати будівлі, споруди, приміщення, земельні ділянки, машини, устаткування, транспортні засоби, цінні папери, інформація, наукові, конструкторські, технологічні розробки, інше майно та права на майно, в тому числі права на інтелектуальну власність.

6.5. Товариство має право продавати і передавати іншим підприємствам, установам, організаціям, обмінювати, передавати в оренду, надавати безкоштовно в тимчасове користування або в позику належні йому будинки, споруди, приміщення, устаткування, транспортні засоби, інвентар, сировину та інші матеріальні цінності, а також списувати їх з балансу.

6.6. Товариство має право купувати, одержувати на засадах дарування, уступки, орендувати або іншими способами одержувати майно або права на нього у підприємств, установ, організацій та громадян.

6.7. Товариство має право здійснювати будь-які дії в межах прав, наданих чинним законодавством, зокрема укладати угоди за власним розсудом з юридичними особами та громадянами як у країні, так і за її межами.

7. ПОРЯДОК РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКІВ ТА ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ

7.1. Прибуток Товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З економічного прибутку Товариства сплачуються передбачені законом податки та інші обов'язкові платежі, а також відсотки по кредитах банків та облігаціях. Прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у розпорядженні Товариства, яке визначає напрями його використання відповідно до установчих документів Товариства.

7.2. Збитки, що можуть виникнути в процесі діяльності Товариства, покриваються за рахунок коштів Резервного фонду.

8. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ

7

Продовж .дод. Д

8.1. Вищим органом управління Товариства є загальні збори учасників (далі-збори учасників).

Учасник Товариства має кількість голосів, пропорційну розміру його частки у статутному капіталі.

8.2. Збори учасників вважаються повноважними, якщо на них присутні учасники (представники учасників), що володіють у сукупності більш як 60 відсотками голосів.

Брати участь у зборах з правом дорадчого голосу можуть члени виконавчого органу, які не є учасниками Товариства. Учасник зборів, який бере участь у зборах, реєструється з зазначенням кількості належних йому голосів.

8.3. До виключної компетенції зборів учасників належить:

- а) визначення основних напрямів діяльності Товариства, затвердження його планів і звітів про їх виконання;
- б) внесення змін до Статуту Товариства;
- в) зміна розміру статутного капіталу Товариства;
- г) визначення форм контролю за діяльністю виконавчого органу, створення та визначення повноважень відповідних контрольних органів, обрання та звільнення членів ревізійної комісії;
- г) призначення та звільнення директора Товариства;
- д) затвердження річних результатів діяльності Товариства, включаючи його дочірні підприємства, філії, представництва; затвердження річних звітів та бухгалтерських балансів; затвердження звітів і висновків ревізійної комісії; затвердження порядку розподілу прибутку, строку та порядку виплати частки прибутку (дивідендів); визначення порядку покриття збитків;
- е) створення, реорганізація і ліквідація дочірніх підприємств, філій та представництв, затвердження їх статутів та положень про них;
- с) винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб органів управління Товариства;
- ж) затвердження правил, процедур, та інших внутрішніх документів Товариства, визначення організаційної структури Товариства;
- з) вирішення питання про придбання Товариством частки учасника;
- и) визначення умов оплати праці посадових осіб Товариства, його дочірніх підприємств, філій та представництв;
- і) затвердження договорів про відчуження майна Товариства на суму, що становить 50 і більше відсотків майна Товариства, відчуження та передача в оренду нерухомого майна Товариства;
- ї) прийняття рішення про припинення діяльності Товариства, призначення ліквідаційної комісії, затвердження ліквідаційного балансу;
- к) прийняття до складу Товариства нових учасників та виключення учасників з Товариства;
- л) встановлення розміру, форми і порядку внесення учасниками додаткових вкладів.

Питання, віднесені до виключної компетенції зборів учасників Товариства, не можуть бути передані ними для вирішення виконавчому органу Товариства.

Продовж .дод. Д

Рішення про внесення змін до статуту Товариства, відчуження майна Товариства на суму, що становить 50 і більше відсотків статутного капіталу Товариства, та про ліквідацію Товариства приймаються більшістю не менш як у 3/4 голосів.

З питань визначення основних напрямків діяльності Товариства, затвердження його планів та звітів про їх виконання, а також при вирішенні питання про виключення учасника з Товариства рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосують учасники, що володіють у сукупності більш як 50 відсотками загальної кількості голосів.

З решти питань рішення приймається простою більшістю голосів.

Загальні збори учасників скликаються не рідше двох разів на рік, якщо інше не буде встановлено рішенням вищого органу Товариства.

8.4. Товариством на загальних зборах учасників товариства обирається Голова товариства.

Голова товариства організовує скликання чергових та позачергових зборів, забезпечує інші організаційні та процедурні питання, визначені статутом та законом, необхідні для проведення загальних зборів.

8.5. У Товаристві створюється одноособовий виконавчий орган - Директор, який здійснює поточне керівництво діяльністю Товариства і є підзвітним загальним зборам учасників. Директор може бути обраний також і не зі складу учасників Товариства.

Директор вирішує усі питання діяльності Товариства, за винятком тих, що належать до виключної компетенції зборів учасників. Збори учасників Товариства можуть винести рішення про передачу частини повноважень, що належать їм, до компетенції директора.

Директор підзвітний зборам учасників і організує виконання їх рішень. Директор не вправі приймати рішення, обов'язкові для учасників Товариства.

8.6. Директор без доручення діє від імені Товариства, представляє інтереси Товариства в органах державної влади і органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах з юридичними особами та громадянами.

Директор розпоряджається майном та коштами Товариства, без погодження з Учасником (власником) Товариства укладає будь-які угоди (договори), видає доручення, відкриває в банках рахунки, затверджує штатний розклад Товариства, видає накази, розпорядження, обов'язкові для працівників Товариства, відповідає перед зборами учасників Товариства за виробничо - господарську діяльність Товариства.

8.7. Директора Товариства може бути звільнено з посади достроково на підставах, передбачених контрактом (договором), а також за умови невиконання положень і вимог чинного Статуту.

8.8. Контроль за діяльністю директора здійснюється ревізійною комісією та, що утворюється зборами учасників Товариства. Директор не може бути членом ревізійної комісії

Перевірка діяльності директора проводиться ревізійною комісією за дорученням зборів учасників, з власної ініціативи або на вимогу учасників Товариства. Ревізійна комісія вправі вимагати від посадових осіб Товариства подання їй усіх необхідних матеріалів, бухгалтерських чи інших документів та особистих пояснень.

Ревізійна комісія доповідає результати проведених нею перевірок вищому органу Товариства.

Ревізійна комісія складає висновок по річних звітах та балансах.

Ревізійна комісія має право ставити питання про скликання позачергових зборів учасників, якщо виникла загроза суттєвим інтересам товариства або виявлено зловживання посадовими особами Товариства.

8.9. Посадовими особами Товариства визнаються директор, голова ревізійної комісії.

Посадові особи відповідають за шкоду, заподіяну ними Товариству, відповідно до чинного законодавства України.

Посадові особи повинні зберігати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію і несуть за її розголошення відповідальність, передбачену чинним законодавством України.

8.10. За рішенням зборів учасників Товариства може бути проведено аудиторську перевірку річної фінансової звітності Товариства із залученням професійного аудитора, не пов'язаного майновими інтересами з товариством чи з його Учасником.

9. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВА

9.1. Учасник має право:

- брати участь в управлінні справами Товариства в порядку, визначеному цим статутом;
- брати участь в розподілі прибутку та отримувати частину прибутку від діяльності товариства;
- одержувати інформацію про діяльність товариства, знайомитись з даними бухгалтерського обліку та звітності;
- здійснити відчуження часток у статутному капіталі Товариства, цінних паперів, що засвідчують участь у товаристві, у порядку, встановленому законом.

9.2. Учасник Товариства зобов'язаний:

- виконувати свої зобов'язання перед Товариством, в тому числі пов'язані з майновою участю, а також вносити вклади у розмірі, порядку та засобами, передбаченими установчими документами;
- не розголошувати комерційну таємницю та конфіденційну інформацію про діяльність Товариства;
- додержуватись положень установчих документів;
- виконувати прийняті на себе зобов'язання;
- давати Товариству інформацію, необхідну для вирішення окремих питань діяльності Товариства;
- сприяти Товариству в здійсненні ним своєї діяльності.

10. ВИХІД УЧАСНИКА З ТОВАРИСТВА

10.1. Учасник Товариства має право вийти з Товариства, повідомивши Товариство про свій вихід не пізніше ніж за три місяці до виходу. Вихід учасника з товариства раніше вказаного терміну може бути лише за згодою інших учасників.

10.2. Учасник, який виходить із Товариства, має право одержати вартість частини майна, пропорційну його частці у статутному капіталі Товариства. За домовленістю між Учасником та Товариством виплата вартості частини майна Товариства може бути замінена переданням майна в натурі. Якщо до вкладення до Статутного капіталу був здійснений шляхом передання права користування майном, відповідне майно повертається Учасникові без виплати винагороди. Порядок і спосіб визначення вартості частини майна, що пропорційна частці учасника в статутному капіталі, а також порядок та строки її виплати встановлюються законом.

10

Продовж .дод. Д

10.3.Спори, що виникають у зв'язку з виходом Учасника із Товариства, у тому числі спори щодо порядку визначення частки у Статутному капіталі, її розміру і строків виплати, вирішуються судом у встановленому чинним законодавством України порядку.

11. ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ

11.1. Трудовий колектив Товариства становлять усі фізичні особи, які своєю працею беруть участь в його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди), а також інших форм, що регулюють відносини працівника з Товариством.

11.2.Соціальні та трудові права працівників Товариства гарантуються чинним законодавством України.

Працівники Товариства підлягають соціальному забезпеченню у порядку та на умовах, передбачених чинним законодавством України.

11.3. Локальними нормативними актами Товариство може встановлювати додаткові, порівняно до чинного законодавства України, трудові та соціально - побутові пільги для своїх працівників або окремих їх категорій.

12. ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ

12.1. Товариство веде бухгалтерський облік, складає і подає статистичну інформацію та адміністративні дані у порядку, встановленому законодавством.

12.2. Бухгалтерський, оперативний та статистичний облік і звітність у Товаристві ведуться згідно з нормами, що діють в Україні.

12.3. Організація обігу документів в Товаристві, його дочірніх підприємствах, філіях та представництвах встановлюється директором Товариства.

12.4. Службові особи товариства несуть відповідальність за стан обліку, своєчасне подання бухгалтерської та іншої звітності.

13. ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВАРИСТВА

13.1. Припинення діяльності Товариства відбувається шляхом його реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення) або ліквідації з дотриманням вимог антимонопольного законодавства.

13.2. Реорганізація Товариства відбувається за рішенням вищого органу управління Товариства.

13.3. При реорганізації Товариства вся сукупність прав та обов'язків Товариства переходить до його правонаступників.

13.4. Товариство ліквідується:

а) після закінчення строку, на який воно створювалося, або після досягнення мети, поставленої при його створенні;

б) за рішенням вищого органу Товариства;

в) на підставі рішення суду за поданням органів, що контролюють діяльність Товариства, у разі систематичного або грубого порушення ним законодавства;

г) на підставі рішення господарського суду в порядку, встановленому законодавством України;

д) з інших підстав, передбачених установчими документами.

11

Продовж дод. Д

13.5. Ліквідація Товариства проводиться призначеною ним ліквідаційною комісією, а у разі припинення діяльності Товариства за рішенням суду - ліквідаційною комісією, що призначається цим органом. У разі визнання Товариства банкрутом його ліквідація проводиться згідно з ліквідаційною процедурою, передбаченою законодавством України.

13.6. З дня призначення ліквідаційної комісії до неї переходять повноваження по управлінню справами Товариства. Ліквідаційна комісія у триденний строк з моменту її призначення публікує інформацію про ліквідацію Товариства в одному з офіційних (республіканському і місцевому) органів преси із зазначенням строку подачі заяв кредиторів своїх претензій, оцінює наявне майно Товариства, виявляє його дебіторів і кредиторів та розраховується з ними, вживає заходів до оплати боргів Товариства третім особам, а також його учасникам, складає ліквідаційний баланс та подає його вищому органу Товариства або органу, що призначив ліквідаційну комісію. Достовірність та повнота ліквідаційного балансу повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською фірмою), за винятком випадку, коли річний господарський оборот Товариства становить менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

13.7. Грошові кошти, що належать Товариству, включаючи виручку від розпродажу його майна при ліквідації, після розрахунків по оплаті праці осіб, які працюють на умовах найму, та виконання зобов'язань перед бюджетом, банками, власниками облігацій, випущених Товариством та іншими кредиторами, розподіляються між учасниками Товариства у порядку і на умовах, передбачених законодавством та установчими документами, у шестимісячний строк після опублікування інформації про його ліквідацію.

13.8. Майно, передане Товариству Учасником у користування, повертається у натуральній формі без винагороди.

13.9. Ліквідація Товариства вважається завершеною, а Товариство таким, що припинило свою діяльність, з моменту внесення запису про це до державного реєстру.

14. ВНЕСЕННЯ ЗМІН ТА ДОПОВНЕНЬ ДО СТАТУТУ

14.1. За рішенням вищого органу Товариства до цього Статуту можуть бути внесені зміни, які підлягають державній реєстрації.

ПІДПИСИ УЧАСНИКІВ

Зубрейчук Андрій Андрійович, 13.02.1989р.н., реєстраційний номер облікової картки платник податків 3255120559, паспорт серія ВН №337386, виданий Овруцьким РВ УМВС України в Житомирській області 17 березня 2006 року, зареєстрований за адресою: Житомирська область, Овруцький район, с.Піщаниця

Зубрейчук А. А.

Місто Ки-

12
Закінчення дод. Д

-ів, Україна

Одинадцятого листопада дві тисячі тринадцятого року.

Я, **Синиця Н.Л.**, приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу, засвідчую справжність підпису **Зубрейчука Андрія Андрійовича**, який зроблено у моїй присутності.

Особу **Зубрейчука Андрія Андрійовича**, який підписав документ, встановлено, його дієздатність перевірено.

Зареєстровано в реєстрі за № **1539**
Стягнуто плати за домовленістю.

Всього прошито,
прокумеровано і скріплено
печаткою 12 (дванадцять)
аркушів.

Приватний нотаріус

Фінансова звітність ТОВ «АГРО-ФІД»

Продовж .дод. Е

Продовж .дод. Е

Продовж .дод. Е

Продовж .дод. Е

Продовж .дод. Е

Продовж .дод. Е

Продовж .дод. Е

Закінчення дод. Е

Класифікація дебіторської заборгованості підприємства за її видами

Характер заборгованості	Види дебіторської заборгованості
Залежно від характеру відносин, що обумовлюють виникнення дебіторської заборгованості	1. Дебіторська заборгованість споживачів. 2. Дебіторська заборгованість постачальників. 3. Дебіторська заборгованість інших контрагентів (але пункт 2 і 3 в роботі не розглядається).
Залежно від характеру виникнення	1. Заборгованість, що зумовлена нормальним процесом господарсько-фінансової діяльності підприємства (нормальна заборгованість). 2. Заборгованість, пов'язана з порушенням фінансової дисципліни.
Залежно від терміну порушення договірних умов	1. Заборгованість, термін оплати якої ще не настав. 2. Заборгованість з порушеним терміном виконання зобов'язань.
За термінами й імовірністю погашення	1. Довгострокову заборгованість - сума дебіторської заборгованості, що не виникає під час нормального операційного циклу і буде погашена після дванадцяти місяців з дати складання балансу. Довгострокова заборгованість відображається у складі необоротних активів підприємства, тобто у першому розділі активу балансу. 2. Поточну заборгованість - сума дебіторської заборгованості, що виникає під час нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати складання балансу. Поточна дебіторська заборгованість відображається в активі балансу підприємства у складі оборотних активів. Поточна дебіторська заборгованість, залежно від ступеня імовірності її одержання, розподіляється на такі види: 2.1. Безнадійна дебіторська заборгованість - це поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є певність про її неповернення боржником або за якою закінчився термін позовної давності (3 роки). 2.2. Сумнівні борги - це заборгованість, щодо якої є непевність у тому, що вона буде погашена боржником.
Залежно від плановості виникнення	1. Заборгованість, виникнення якої планувалося (очікувалося) підприємством. 2. Заборгованість, яка виникла в ході проведення певної господарської операції в зв'язку з недобросовісністю партнерів підприємства.

Додаток 3

Сформована 26.01.18 в
10:40:02

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-ФІД"

Оборотно-сальдова відомість по рахунку: 631

Контрагенти

за 2017 р.

Субконто	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Авест-Віп-Торг ТОВ 40882869			238 910,00	188 690,00	50 220,00	
АГРОВЕСТ ГРУП ТОВ 37572986			6 212,40	6 212,40		
АЛЬТА-ВІСТА 36629685	1 224,00		83 970,00	85 194,00		
Артемсіль-регіон- Чернігів ТОВ 34339167			25 650,00	25 650,00		
БДУ Логістик ТОВ 38527054		2 600,00				2 600,00
Ван-Бест ТОВ 40890288			960 660,00	960 660,00		
ВІАЛ ТОВ 21552235			1 205,00	1 205,00		
Возвард ПП Транспортна агенція 37597974			1 413 503,25	1 413 503,25		
Галіновський О.Б. ФОП 2565605530			1 938,02	1 938,02		
Дашуківські бентоніти ПАТ 00223941			15 898,52	15 898,52		
Державне НВП "Картографія" 02570463			300,00	300,00		
Дієса ТОВ 36483471			6 249,70	6 249,70		
ЄВРОІМПЕКС ТОВ 33597200			5 200,20	6 500,16		1 299,96
Золотий ліс майбутнього ТОВ 40527404			2 400,00	2 400,00		
ІДС-ЛОГІСТИКА ТОВ 37780643			26 200,00	26 200,00		
Інтек пром ТОВ НВП 39092104			3 999,60	3 999,60		
КАРЕ ПП 19409105			37 657,60	37 657,60		
Київстар 21673832	174,61		2 890,00	2 999,66	64,95	
КМД ПАТ "Укрпошта" ЦПЗ№10 1189979			320,00	320,00		
Комфі Трейд ТОВ 36962487			9 398,00	9 398,00		
Константа Комбікорм ТОВ 40969842			150 498,26	150 498,26		
Крок МПП 25077185			8 500,00	8 500,00		
ЛЕТАКОМ ПП 36601827			6 624,00	6 624,00		
Нафтахім ТОВ 36472721	7 250,00		211 408,00	218 658,00		
ПАТ "Завод обважнювачів" 00136751			2 700,00	2 700,00		
ПАТ "Укртелеком"/Київськ а обл.філія 21560766		314,74	3 568,60	3 515,60		261,74
Приймак ФОП 2862708102		700,00				700,00

Пролайм ПП 31254751			810,90	810,90	
СВІТ-АГРО 37405944			5 994,90	5 994,90	
Складське обладнання ТОВ 39444393			5 988,00	5 988,00	
СПД Добровольський В.М. 2215906452			200,00	200,00	
Старпом-НК 40892856			150 960,00	150 960,00	
Строймак-Синтез ТОВ 31868702		50 160,00		99 120,00	149 280,00
Тера Гарант 40091910			201 300,26	251 520,26	50 220,00
Тернопільський кар'єр ПАТ 00292623		382,34			382,34
Техенергомаш ТОВ 32048415			31 265,00	31 265,00	
Тимінська М.С.ФОП 2344404164				10 500,00	10 500,00
ТОВ "АТМОТЕРРА" 40159601			3 250,00	3 250,00	
ТОВ "ВІЛЮР" 41259379			1 500,00	1 500,00	
ТОВ "ГІДРОСЕНД" 34996776		1 296,00			1 296,00
ТОВ "ЕЛЕКТРОЛАЙН УКРАЇНА" 38271478			1 350,00	1 350,00	
ТОВ "КОНСАЛТІНГ ІНВЕСТМЕНТ" 40261882			267 370,00	267 370,00	
ТОВ "ПАПІРУС - ВСЕ ДЛЯ ОФІСУ" 37757144			797,14	797,14	
ТОВ "ПАПІРУС УНІВЕРСАЛ" 40959684			3 475,80	3 475,80	
ТОВ "ПОЛЬАН" 41503976			888,00	888,00	
ТОВ "САВ- ДІСТРІБ'ЮШН" 35625082			3 299,90	3 299,90	
ТОВ "ТЕРА" 31704207		730,19	22 168,90	21 978,71	540,00
ТОВ "Торговий Дім"Міст Експрес" 36152228		10 320,58	10 000,00		320,58
ТОВ "Юнайтед Гросеріс" 33750130			465 924,63	465 924,63	
Торгівельний двір "УТС" ТОВ 37243629			9 000,00	9 000,00	
ТСК -центр ТОВ 32700072			56 000,00	56 308,56	308,56
Т-Стікер ПП 35182052		648,00	6 847,80	7 174,20	974,40
Укрпошта 22919784			1 342,00	1 342,00	
ФЕНІКС ЛЮКС ЛТД ТОВ 39766056			172 940,00	172 940,00	
ФОП "Білоусов Є.С." 3393208418	2 100,00				2 100,00
ФОП "Камінський Ю.П." 2747021195			10 000,00	10 000,00	
ФОП "Присяжнюк Д.М." 3104413224			3 060,00	3 060,00	
ФОП "Шрамко С.В." 2770403995			3 200,00	3 200,00	
ФОП Коваленко С.М.	3 100,00		3 100,00		

2622307930						
ФОП Снігурський А.Л. 2663800517			255,00	255,00		
ФОП Шуптар Н.В. 2419712988			197 274,00	212 344,00		15 070,00
Харківторгсервіс ТОВ 39537770			335 521,77	335 521,77		
Химчак О.І. ФОП 2362214655			68 832,96	76 438,47		7 605,51
Шіп Єврофарт 32791814			15 441,19	15 441,19		
Разом розгорнуте	10 748,61	70 251,85			52 384,95	241 359,09
Разом		59 503,24	5 285 219,30	5 414 690,20		188 974,14

26 Січня 2018

р.

Головний бухгалтер

(підпис)

Особливості створення та використання резерву сумнівних боргів у зарубіжних країнах *

№ п/п	Країна	Особливості створення та використання резерву сумнівних боргів
1	2	3
1	Франція	Резерв на безнадійну та сумнівну дебіторську заборгованість формується у обсягах, які дорівнюють різниці між її номінальною та реальною вартістю, а право на його формування виникає у підприємства у разі високої вірогідності неповернення дебіторської заборгованості
2	Велико-британія	Окремий резерв створюється для визначеної дебіторської заборгованості. Безнадійна дебіторська заборгованість шляхом прямого списання відноситься на витрати періоду (якщо по ній не створювався окремий резерв). Коригування рахунку резерву здійснюється лише в кінці звітної періоду
3	Португалія	Право на формування резерву виникає тоді, коли прострочення терміну наявної дебіторської заборгованості складає більше 6 місяців, а боржника визнано банкрутом або сплата боргу залежить від судового рішення, рішення комітету кредиторів, арбітражного процесу. Резерв сумнівної та безнадійної заборгованості нараховується у межах 25% дебіторської заборгованості строком від 6 міс. до 1 року; 75% - від 1,5 до 2 років; 100% - більше 2 років. Умовою нарахування резерву є ініціатива компанії з погашення дебіторської заборгованості та частка кредитора до 10% у капіталі підприємства. РСБ визнається в цілях оподаткування
4	Італія	Дозволено щорічно відносити до резерву сумнівних боргів 0,5% загального обсягу дебіторської заборгованості до його максимального значення 5%
5	Японія	Створюється в розмірі 0,3-1,3% дебіторської заборгованості в залежності від галузі. РСБ у даному обсязі визнається в цілях оподаткування
6	Швеція	Граничний розмір безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості не встановлюється. РСБ не визнається в цілях оподаткування
7	Росія	Бухгалтерський облік: резерв створюється у розмірі загальної величини сумнівної дебіторської заборгованості від реалізації товарів, робіт, послуг. Податковий облік: резерв створюється по довільній сумнівній дебіторській заборгованості: строком більше 90 днів у розмірі 100%; від 45 до 90 днів – 50%; за іншою дебіторською заборгованістю – 0%. Резерв не повинен перевищувати 10% від виручки звітної (податкового) періоду (п.4, ст. 266)

* Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі : монографія /Н. С. Акімова, О. В. Топоркова, Т. О. Євлаш, О. О. Говоруха. – Х. : ХДУХТ, 2016. – 285 с.

**Документування розрахунків з покупцями та замовниками
на ТОВ «АГРО-ФІД»**

Розрахунки з вітчизняними покупцями	Розрахунки з іноземними покупцями
<i>Виникнення заборгованості</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - накладні - рахунки-фактури - рахунки - акти приймання робіт, послуг - податкові накладні - товарно-транспортні накладні - товарні накладні 	<ul style="list-style-type: none"> - комерційні документи - транспортні накладні (CMR - залізнична накладна, авіанакладна, коносамент) - платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ - розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць
<i>Погашення заборгованості</i>	
Виписки банку, ПКО, векселі	Виписки банку, векселі

Додаток М

Інформація про дебіторську заборгованість у Примітках до фінансової звітності

Найменування показника	Код рядка	Всього на кінець року	у т. ч. за строками непогашення			
			до 12 місяців	від 12 до 24 місяців	від 24 до 36 місяців	понад 36 місяців
1	2	3	4	5	6	7
Довгострокова дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, всього:	930		–			
у тому числі нерезидентів						
Поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, всього:	940			–	–	–
у тому числі нерезидентів						
Інша поточна дебіторська заборгованість	950					
У тому числі						
Розрахунки з підзвітними особами	953					
Розрахунки за претензіями	954					
Розрахунки з відшкодування завданих збитків	955					
Розрахунки за позичками членам кредитних спілок	956					
Розрахунки з іншими дебіторами (у т. ч. розрахунки з учасниками ПФГ)	957					

Списано у звітному році безнадійної дебіторської заборгованості	(951)
із рядків 940 і 950 графа 3 заборгованість з пов'язаними сторонами	(952)

Додаток Н

**Відображення інформації про дебіторську заборгованість
у формі №1-Б «Звіт про дебіторську та кредиторську заборгованість»
(Розділ II) (рекомендована назва та форма)**

(тис.грн. з одним десятковим знаком)

Найменування рядків	№ рядка	Дебіторська заборгованість			
		Рядки активу балансу			
		Довго-строчкова	в т.ч. прострочена	Поточна	в т.ч. прострочена
1	2	3	4	5	6
Усього: (ряд 020+100)	010				
I. Між підприємствами та установами в межах України – усього:	020				
у тому числі:					
за товари, роботи та послуги за чистою реалізаційною вартістю	030	1040	1040	1125	1125
за векселями	040	1040	1040	1120*	-
з бюджетом	050	-	-	1135	-
із внутрішніх розрахунків	060	-	-	1145*	-
зі страхування	070	-	-	-	-
з оплати праці	080	-	-	-	-
інша заборгованість	090	1040	1040	1155	1155
II. З нерезидентами – юридичними особами – усього:	100				
у тому числі:					
з країн близького зарубіжжя (Росія, Білорусія, Польща, Молдова, Узбекистан, Киргизстан, Грузія, Вірменія, Казахстан, Азербайджан, Туркменістан, Таджикистан)					
з країн далекого зарубіжжя (всі інші країни)					

Рис.1. Встановлення критеріїв для прийняття рішення про надання товарного кредиту

Додаток П

**Програма перевірки операцій з обліку дебіторської заборгованості на
ТОВ «АГРО-ФІД» (витяг)**

Перелік питань	Прийоми і способи вивчення питань	Робочі документи аудитора	Період проведення	Примітки
...	...	...	...	
Перевірка порядку видачі коштів під звіт	Нормативно-правова, взаємна перевірка	Робоча таблиця “Відомість виявлених відхилень у порядку видачі коштів під звіт”		
Перевірка посвідчень на відрядження	Нормативно-правова, формальна перевірка	Накопичувальна відомість		
Перевірка правильності і своєчасності подання підзвітними особами авансових звітів в бухгалтерію	Нормативно-правова, хронологічна перевірка	Накопичувальна відомість		
Перевірка доцільності та законності витрачання грошових коштів та обґрунтованість прийнятих до оплати витрат на відрядження	Нормативно-правова перевірка	Робочі записи		
Перевірка стану обліку підзвітних сум	Взаємний контроль і арифметична перевірка	Робоча таблиця “Відображення результатів операцій з заборгованістю підзвітних осіб в регістрах і формах звітності”		